

44

Magyar

PAPI EGYSÉG

MAGYAR PAPI EGYSÉG

a magyar katolikus papság lapja

1968 Szt. Péter és Pál ünnepén

44. szám

TARTALOM

LELKI ÉLET

Béky Gellért SJ: „Fölösleges” elmélkedés a zsinatról	3
Mécs László: A tenger fekete és mély marad	10
Orsy László SJ: Apostolkodás	11

PAPI ARCÉL

Majtényi Béla dr: Szentiványi Róbert	16
Sántha Máté: Gyümölcs a rügyben	22
A. U.: Egy élet a papságért	30
Cser László SJ: A kulcs	33

RÓMA SZAVA

VI. Pál pápa beszéde a Minorita Ferencrend képviselőihez (P. dr. Rákos Raymund OFM Conv.)	36
Shvoy Lajos megyéspüspök végrendeletéből	40
Selye-Schön Vince SDB: Fatima üzenete és a II. Vatikáni Zsinat	47

MAGYAR NÉPÜNK PAPJA

Horváth Tibor SJ: Várlak Téged Uram	50
Szabó Ferenc SJ: Hogyan hirdessük Istent a mai embernek	52
Marosi László: Váradi püspökség és káptalan	55
J. A. T. Magyar misszionarius az algériai egyházi helyzetről	58

LELKISÉGÜNK

Hozzászólás a mult számban közölt „Lelkiségi Mérleg”-hez	60
--	----

HAZAI HIREK	
Hazai helyzet	65
Erdélyi helyzet	67
Az új szabadkai püspökség	68
Papi jubileumok	69
HALOTTAINK	71
Sopsich János pápai prelátus (dr. Majtényi Béla)	73
P. Vadkerti Béla SJ	74
Dr. Schriffert Béla nagyváradi kanonok (Marosi László)	75
Arató György tótkomlói plébános	75
Hevenesi István	76
Polyák Józsi bácsi, segédsekrestyés	76
VISSZHANG	46, 78

A lapot szerkeszti: Öry Miklós SJ. — A kiadásért felel: Marosi László.
 Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:
 Spittal/Drau, Kapellengasse 15, Ausztria, Europa.

MAGYAR PAPI EGYSÉG (Einheit Ungarischer Priester), Klerusblatt der ungarischen Priester, erscheint viermal im Jahr. — Mit Druckerlaubnis des Erzbischoflichen Ordinariates, Wien. — Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi. — Im Selbstverlag gedruckt bei Eisenstädter Graphische GesmbH., Eisenstadt, Österreich.

LELKIÉLET

Béky Gellért SJ

„FOLOSLEGES“ ELMÉLKEDÉS A ZSINATRÓL

I. Az idők jele

Christopher DAWSON, a világhírű katolikus történész, szépen kifejti egyik könyvében, mint változik meg néha a történelem folyása előttünk teljesen ismeretlen okok hatása alatt. Évezredek szokások tűnnek el szinte egyik napról a másikra; öröknek hitt társadalmi intézmények omlanak össze váratlanul; évszázadok, évezredek meggyőződése foszlik semmivé; egész korok hite inog meg alapjaiban és válik bizonytalan, fájós kételkedéssé a történelem elviselhetetlen nyomása alatt.

Látszólag mintha minden előkészület nélkül változtatna irányt a történelem: elhagyja eddigi útját, s mintha új olvasztó tégelybe kényszerítené bele valaki a történelem ezután alakulását; új, szokatlan, ismeretlen mederbe kezd továbbfolyni az események feltartóztatlan árja. Senki sem tudja miért, és miért éppen most. Azt sem tudjuk, hova fog vezetni az új út. Nem ismerjük sem a mélyebb okokat, sem a jövő lehetőségeit.

Dawson két gyökeres irányváltozást említ fönt említett könyvében. Az egyik a próféták kora volt Izraelben (amely kor nemcsak Izraelben, hanem Görögországtól Perzsiáig, Indiától egész Kináig szellemileg-lelkileg fölforgatta az archaikus világ évezredek világképét). A másik ilyen nagy irányváltozás szent Ágoston szeme előtt ment végbe. A harmadik — s hozzátehetjük: talán az eddigieknél is jóval nagyobb, mert az egész emberiségre kiterjedő — változásnak mi magunk vagyunk a tanúi.

Az első kettőről hivatalos feljegyzések, megbízható megfigyelések állnak rendelkezésünkre: a próféták könyvei, illetve szent Ágoston hatalmas történelemfilozófiai műve, a „De Civitate Dei“, amelyet még a nem keresztény történészek is gyakran és elismeréssel idéznek.

A korunkban végbemenő roppant változásról még nincs, nem is lehet, összefüggő képünk. Igazán csak a második világháború után döbbsentünk rá, mennyire más világba sodródtunk bele az elmúlt évek folyamán. Sokan ugyan még most sem igen vesznek róla tudomást. Legfeljebb csodálkoznak, mennyire más a környezet, az emberek, az elvek, az erkölcsi normák. S nem tudják mire vélni ezt a furcsa, „bolond“ új világot. Idegesen, mereven elítélik,

hadakoznak ellene ismeretlenül is; fölényesen legyintenek s mégis nyugtalanok, és oda a megszokott biztonságérzetük. Szeretnék megállítani az események folyását, szeretnék újra berekeszteni a történeéseket az eddig bevált szokások, intézmények, elvek évezredes gátjai közé. Rémülten látják azonban, hogy az egész vonalon omladoznak a gátak. A történelem folyója pedig figyelembe se veszi őket, sőt még a medrét is megváltoztatja és új irányt keresve hömpölyög egy ismeretlen cél felé, maga előtt sodorva bevett szokásokat, ősi nézeteket, megingathatatlanok gondolt meggyőződéseket.

Mások meg a gyermek naív kíváncsiságával, vagy az eszelős felajzott képzeletével nézik a féleletesen „szép” ítéletidőt. Elébe sietnek, éljeneznek neki és az új idők, az új irány zászlóvivőinek érzik magukat. Pedig talán ők sem értik egy szikrával sem jobban a történelem értelmét, mint azok, akik annyira ellene vannak minden változásnak.

Ezért van az, hogy ezek az igazán nagy, „történelmi” korok, az egyén és a társadalom életében egyaránt, roppant szellemi-lelki feszültségnek, a elvesztett anarchiára való mindenféle hajlamnak s általában a szélsőséges kilengéseknek szoktak a korszakai lenni. A föltartóztathatatlan változás elleneségei, hiábavaló kerékkötői és a változás önkényes irányítói, a maguk eszméihez való lelkes idomitói állnak hirtelen egymással szemben.

Pedig erős érvek szólnak amellett, hogy valószínűleg sem az egyik, sem a másik csoport nem látja tisztán, miről is van valójában szó. Mindketten elhamarkodva és előítélettel nézik és élík meg az eseményeket. S egyáltalán nem lehetetlen, hogy a történelem szépen faképnél hagyja mindkettőjüket, vagy elsöpri őket a szereplés színpadáról. Ilyenkor esik meg az is, hogy jeles hadvezérek, neves államférfiak, sőt világbíró nagyhatalmak, amelyekről pedig mindenki szentül hitte, hogy ők irányítják a történelmet: maguk is csupán egy szemnek bizonyulnak az események láncolatában; egy gyufaszál, egy lehulló falevél, amelyet egy pár pillanatra aranyosra fest a lebukó nap búcsúzó sugara.

Jó ezeket a dolgokat elfogulatlanul, higgadt tárgyilagossággal és keresztény bátorsággal megfontolni főleg most, amikor olyan nyugtalanság fogja el nem egyszer a katolikusokat is az Egyházon belül az új idők újabbnál-újabb eseményei láttára. És a tárgyilagosság kedvéért tegyük mindjárt azt is hozzá: ugyanez a külső-belső nyugtalanság, bizonytalanság, ideges félelem érezhető a marxista-kommunista világ berkeiben is. Sőt az egész modern humanista-demokratikus-tudományos világnép is inog a láthatatlan, de annál izgalmasabb, félelmetesebb világrengésben. Ez is igazolja azt, hogy olyan történelmi irányváltásnak vagyunk most a forгатagában, középpontjában, amelyet nehéz lenne merőben természetes okokkal, közönséges erővel megmagyarázni. Ég, vajúdik, kavarog minden.

Mégis, mintha ezt az egész világra kiterjedő roppant erjedést láthatatlan kezek kevernék fölülről egy rejtett, ismeretlen nagy terv, szent cél szolgálá-

tában. Marxék magabiztos kijelentése: az eddigi filozófusok csak értelmezték a történelmet, mi azonban meg fogjuk változtatni! éppúgy erejét veszti a tények előtt, mint sok katolikus papnak vagy laikusnak az Isten országa és az Egyház evilági és szociális privilégiumaival való azonosságába vetett hite.

Az Úr Jézus egyszer az „idők jelé”-ről beszélt a farizeusoknak. Éppen azoknak mondta ezt, akik a tökéletes emberi intézmények, évszázados szokások, pontos, véglegesen körülírt törvények boldog birtokosainak érezvén magukat, meg voltak győződve, hogy velük áll és bukik az üdvösségtörténet. Akik mérget mertek volna venni rá, hogy ők a történelem igazi iránya és „éle”. Akik minden jelet meg tudtak magyarázni és értelmezték az Írásokat, az „idők jeleit” azonban nem tudták kibetűzni (Mt 16, 3). Ma már tudjuk: a történelem nélkülük haladt tovább, lehagyta, megelőzte őket s közben az irány is szépen megváltozott.

Beteljesedett az Úr jövendölése: kitépték őket, mert nem voltak az Atya ültetvényei (Mt 15, 13). Nem voltak benne a nagy, egyetemes, végleges tervben. Úgy jártak, mint az a büszke vízmenti város, amelyet hirtelen elhagy a folyója, új irányt, más medret keresve magának.

Az Úr Jézus még egy alkalommal utalt az idők jeleinek fölismerésére, azaz a jelek fölismerésének az egész üdvösséget befolyásoló döntő fontosságára. Akkor, amikor a világ végéről szólott bővebben.

Az Egyház legnehezebb, legveszélyesebb, de talán a legmagasztosabb feladata éppen abban áll, hogy éber virrasztással, szüntelen imádsággal, a Szentlélek okosságával figyelje a mindenkori idők jeleit és azokat elsősorban a híveknek értelmezze. (Ennek a nagy igazságnak a teológiája még nincs kidolgozva). A második vatikáni zsinat igazi jelentősége éppen ennek a lényeges feladatnak az egyre tudatosabb felismerésében és a megvalósításra vonatkozó gyakorlati kivitelezésben keresendő.

Ha valamikor, hát akkor most igen csak nagy szükség van higgadtságra, hajlíthatatlan, nyugodt tárgyilagosságra és elfogulatlan ítéletre. A merev elzárkózás, a problémák meg nem látása (vagy látni nem akarása) éppúgy elhibázott dolog lenne, mint a forrófejűek meggondolatlan, céltalan kirohanásai, elhamarkodott egyéni kezdeményezései. Legfontosabb erény manapság az állandó felkészültség, nem lankadó készenállás az eseményekben megnyilvánuló Isten akaratának maradéktalan végrehajtására.

Az „idők jeleinek” olvasása, értelmezése és a hozzájuk való alkalmazkodás mindenekelőtt az Egyház feladata és isteni jussa. Az Úr Jézus kijelentéséből azonban arra kell következtetnünk, hogy bizonyos értelemben minden keresztényre áll: olvasni kell tudni az idők jeleit. Azaz, ezen a téren egy kicsit „karizmatikus”-nak kellene minden igaz krisztushívőnek lennie. Ennek azonban csak úgy és akkor van értelme, ha az egyetemes Egyház karizmájában részesedik és az engedelmisség szellemét magáévá teszi.

Bárki, aki csak egy kicsikét is ismeri a történelmet, tudja, érzi: ma valóban „történelmi” időköt élünk. Ezek az idők egyúttal az átmenet, az igazi „Paszka” (*transitus Domini*) jegyében állanak. Nemcsak a még nem is sejtett új dolgok, az ígéretek minden képzeletet fölülmúló beteljesedésének a munkálói, hanem egyúttal a hit fájdalmas próbáratevői és a nagy kísértések órái szoktak lenni. A próféták koráról tudjuk, mint omlott össze a földi, a „testi”, az evilági, s mint született meg helyette az új, a „lelki”, az egyetemes Izrael. De az sem titok, hogy ez sokak lelkében nagy megrázkódtatást, sőt meghasonlást és a hittől való elpártolást eredményezett. Szent Agoston korában a Római Birodalom — s vele az egész ókori világkép, világnézet — dőlt össze. Mégsem lett vége a világnak (mint azt még szent Jeromos is lehetségesnek tartotta), csak új mederben kezdett folyni a történelem kiszámíthatatlan folyama.

Minden ilyen átmenti idő vajdással, tisztulással, éréssel, fejlődéssel van összekötve, feltéve, hogy a hit szellemében próbáljuk megtalálni ezekben a nehéz időkben is a körülményeknek megfelelő új szerepünket és rendeltetésünket.

Az első szabály: ne legyünk akadályozói, kerékkötői, csak kritizálói, vagy csupán tétlen szemlélői ennek a nagy „Paszka”-nak. Az Úr átvonulása ez! A másik szabályt az evangélium adja kezünkbe: metanoieite, tartsatok lelkiismeretvizsgálatot és alakuljatok át, változtassatok (ha kell, akár radikálisan is) irányt (ne elveket!), igazodjatok újra meg újra ahhoz az irányhoz, amelyet Isten az idők jelei által jelent ki Egyházának és az egész emberiségnek. A harmadik szabály pedig az első kettőből folyik: feltétlen engedelmességgel kell lennünk az Egyház iránt, amely most főleg a zsinat által azok élére állt, akik az idők jeleinek megfelelően akarják a maguk és a közösség életét „megreformálni” az evangéliumi „metanoia” szellemében.

II. Ecclesia semper reformanda . . .

Egyik volt növendékem botránkozva írta egyszer levelében (miután a hitét elvesztette): az Egyházban nagyon nehéz hinni. Nem csoda, hogy megtörtént a reformáció. Ennek jönnie kellett! S éppen ez teszi olyan nehézé az Egyházban való hitet: hogy ilyen az Egyház.

Én erre mindössze annyit feleltem neki: nem Luther volt az első (sem nem az utolsó), aki meg akarta reformálni az Egyházat. És még csak nem is a reformáció kora volt az Egyház legsötétebb korszaka. Voltak szomorúbb korok is, igazi mélypontok az Egyház kétezres éves történelmében, és semmi garanciánk, sem ígéletünk nincs rá, hogy a jövőben nem lesz több ilyen dekadens kor. Nem annyira a reformációban volt a hiba, hanem inkább abban, hogy ez a reformáció sem az igazi, sem a szükséges reformáció nem volt.

Origenes és egyéb egyházatyák sem haboznak az Egyházat — amelyről pedig hiszik és tanítják, hogy „szűz” és „anya” — a magna peccatrix-nek nevezni, aki könnyeivel mossa Krisztus lábát és szüntelenül siratja bűneit, de aki az elsők között keresi az üres sírnál a Föltámadottat.

Igen, az Egyház sem tökéletes. Nem az mint intézmény és nem az tagjaiban sem (a szenteket leszámítva). Csak Isten tökéletes és változatlan. Az Egyház mint történelmi jelenség és mint üdvösségszociológiai intézmény ki van téve a változás lehetőségeinek: jó és rossz irányban egyaránt. Ezt a történelem elég bőszégesen igazolja. Ég és föld elmúlnak — pedig az Irás Isten keze alkotásának mondja őket —; mint ócska köntös elavulnak; elkopnak, mint a rossz, elnyűtt ruha: egyedül Isten marad hűséges, szent és örök. (Zsid. 1, 10-12) Ez alól az örök törvény alól az ember nem képes kivonni magát, de még az Egyház emberi része: történelmi, szociális szervezete és az időben való megnyilvánulása sem.

Szerencsére azonban nemcsak rossz, negatív értelemben érvényes a főtebbi tétel. Fordítva is áll. Az Egyház mint isteni intézmény magában hordja az állandó megújulás, az örök tavasz csíráját és ígétét. Suhard bíboros már két évtizeddel ez előtt megérezte, és szép pásztorlevelében megjósolta az új tavaszt az Egyház életében.

Ez a törvény nem szorítkozik az Egyháznak csak emberi arcára és erkölcsiére. Bizonyos értelemben a dogmák megfogalmazására és megértésére, valamint azok megértetésére is érvényes. Ezért van szükség a hitigazságoknak, az Evangélium szellemének új meg új átgondolására és a kor nyelvére való átírására. Az Egyház semmiképpen sem az abszolút tökéletesség tökéletes földi megnyilatkozása. Az emberi nyelv (amelyet a hitigazságok kifejtésében, megfogalmazásában használunk) sem lehet a kifejezés egyszer s mindenkorra lezárt, végérvényes, megfellebezhetetlen kifejező eszköze. Új távlatok, új horizontok, új problémák egyre újabb, pontosabb, szabatosabb, nem egyszer óvatosabb s minden esetben, felelősegteljesebb megfogalmazást kívánnak.

Úgy vagyunk ezekkel a dolgokkal, mint a cipővel. A gyerekcipő jó a gyerekeknek, de szűk a felnőtt lábára. Nem a cipőben mint olyanban, nem az elvben van a hiba. Egyáltalán sehol sincs ebben hiba. Csak „kinötte a ruhát, a cipőt” mint mondani szokás. Mindenki tudja, hogy ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a cipő felesleges, idejétmúlt valami, s hogy a felnőttnek sem cipőre, sem ruhára nincs többé szüksége. Csak az történt, hogy közben nőttünk, fejlődöttünk, s talán az ízlésünk, a kor is változott. Így vagyunk — mutatis mutandis — az Egyház „emberi” részével is: az intézményekkel, szokásokkal, fegyelmi előírásokkal, liturgiával, a tanítás megfogalmazásával. Nem az Egyház, nem a tanítás a rossz, a fölösleges. Egyedül a forma, a nagyság, a távlatok változtak meg. Ezeket kell kiegészíteni, kibővíteni, kicserélni.

Teilhard de Chardin már jóval halála előtt érezte és világosan ki is fejezte, mennyire szűk, mennyire szorít az Egyház ruhája, főleg a gondolkodó ember, a szellemileg-lelkileg felnőtt keresztény s általában a modern ember számára. S ugyanakkor meg volt győződve, hogy hamorosan eljön az idő, amikor az Egyház újra mértéket vesz magáról, tagjairól és új köntösbe fog öltözködni Krisztus misztikus Teste. A második vatikáni zsinat éppen ezt tette meg.

Boros László írja egyik könyvében (Der anwesende Gott, 12.): nincs kizárva, hogy maga az „Entfremdung”, a modern ember nyugtalan bizonytalansága, hitetlenkedő idegenkedése és elidegenedése nem egyéb, mint „das Wachsen Gottes” im Geiste der Menschheit: Isten növekszik, fejlődik az emberiség öntudatában, lelkiismeretében, elméjében. Ez egyre növekvő, egyre nagyobb, egyre „istenibb” Isten feszíti az eddigi fogalmakat, szétveti évszázadok bevett teológiai köntöseit. Isten a lényeket, — ne értsük félre! — csak a kereteket. Ha ez igaz, akkor kétszeresen is áll a zsinat megállapítása az „Ecclesia semper reformanda”-ról.

III. Isten fiatal

Isten fiatal, és egyedül Isten fiatal. Mindig is az volt. Éveinek száma nincsen. Ezer év nála olyan, mint egy nap. Egy nap nála egyenlő az ezer évvel (2 Pét 3, 8). Eckhardt Mesternél, a nagy német misztikus írónál olvassuk: az örökkévalóság voltaképpen abban áll, hogy benne a lét s a fiatalság egy és ugyanazon valósággá forr össze, semmiben sem különböznek egymástól (Predigt über Eph. 4, 23: A lelki megújulásról).

Minden teremtett dolog — az ember sem alkot kivételt — az öregség, a vénülés, az aggálevés törvényének hódol. Csak épp az Egyház képezne kivételt ez alól az egyetemes törvény alól? Szerzetesrendek, régen jól bevált intézmények, szervezetek öregedtek már el, idejét multák, elvesztették egykori időszerűségüket. Nem lenne keresztény felfogás az, amely Istenen kívül akármilyen teremtményt, hagyományokat, intézményeket, kifejezési módokat annyira idealizálna, annyira abszolúttá tenne, hogy azonosítaná magával a tökéletességgel. A tökéletesség egész biztosan nem a betűhöz, bizonyos formákhoz való feltétel nélküli, vak ragaszkodásban rejlik; még csak nem is valami zárt rendszerben való gondolkodásban. Ez olyan volna, mintha valakit erőnek erejével egész életén át gyerekkori ruháinak, cipőinek viselésére akarnánk kényszeríteni. Nem szabad az eddig elért tökéletességi fokot, a jelenlegi állapotot, egy kornak a belátási mértékét, ismereteit, kifejező képességét stb. azonosítani a véglegessel, a tökéletességgel. Mint ahogy az ember egész életében nem befejezett, nem „kész” lény (teste-lelke-szellemé fejlődik, alakul, tökéletesedik, változik): úgy Krisztus titokzatos Teste (az Egyház) is szüntelenül úton van, épül, alakul, fejlődik az Atya tökéletessége és Krisztus korának teljessége felé (c. Mt 5, 48 — Eph. 4, 13). Mert ez a cél.

Akvínói szent Tamás szerint a tökéletesség az ifjúságban, a fiatalságban, kinek-kinek ifjú voltában van: „perfectio est in iuventute”. Minél jobban meg-

közelítjük ezt az állapotot, annál közelebb állunk a tökéletességhez (IIa IIae, Qu. 1. De fide a. VI, ad 4).

Ezek szerint Isten azért tökéletes, mert örökké fiatal. Vagy: mivel tökéletes, mindig fiatal! Ő az, aki ifjú, fiatal szívet ad hűséges híveinek, Ő tölti el igaz örömmel ifjúságunkat!

Az Egyháznak is szüntelenül törekednie kell erre az örök megifjodásra, állandó fiatalalézésre. A helyes „metanoia” nem egyéb, mint a vénségből, az előregedésből az ifjúságba, Isten örök fiatalságába való visszatérés: „megtérés”, hazatérés. Hiszen egyedül az ifjúság a szellem örök tavasza, a szív, a lélek igazi otthona, a kegyelem otthonos levegője. Szent Pál írja a kolosszei levélben: „vessétek le a régi embert szokásaival együtt és öltöztök fel az újat, aki Teremtőjének képmására állandóan megújul a teljes megismerésig” (Kol. 3, 10).

Ez áll az Egyháza is. Neki is évről-évre, korról-korra meg kell újulnia Teremtőjének, Alapítójának örök ifjúságára, az egyre teljesebb megismerésig.

Ez a zsinat értelme. Nem véletlen, hogy éppen az a pápa indította el ezt a megifjodási folyamatot, akit éppen „öregsége” miatt választottak meg a „vének”, gondolván, neki már úgyszincs sok hátra. Értsd: ő nem fog sok vizet zavarni az Egyház tengerében. Ám éppen ez az „öreg” mutatta meg a választó püspököknek és az egész Egyháznak, sőt a nagy világnak, hogy ő volt akkor az egész Egyház szívében-lélemben legfiatalabb tagja. Ezért lehetett alig négyéves pápasága nem sejtett folyamatok kiváltója, új pünkösöd, új tavasz kezdete. János pápa éles szeme, tiszta, fiatalos szíve mindenütt érezte, látta, szimatolta az új idők gyülemlő jeleit. Nemcsak látta. Olvasta is őket és értett belőlük.

Két embercsoport nem érti ezt a szellemet: az örök szkeptikusok, a történetiségben, szociális intézményekben, formákban, kifejezőmódban is abszolút értékeket látó maradiak csoportja és a felelőtlen éretlenséggel, az egészsnek, a nagy összefüggéseknek elhanyagolásával a saját képükre és hasonmásukra teremtendő Egyházért rajongók csapata. Egyik sem érti az idők jeleit. Az elsők nem tudják, nem akarják meglátni ezeket a jeleket. A másik csoportbeliek meg elfogultan, a maguk önkényes módján értelmezik és egyéni kicsinyes, alkalmi ambíciójukkal azonosítják az Isten-küldötte jeleket.

Isten fiatal, az Egyháznak is fiatalnak kell lennie. Nem hiába hasonlítják az Írások az Egyházat a szűz menyasszonyhoz, aki szépségének fiatalságában, ifjúságának teljességében várja a szenvedésekben megifjodott, megdicsőült Vőlegényt (cf. Jel. 21, 2. 9).

Végül még csak ennyit: nincs megújulás, sem megifjodás fájdalmas vajúdás, kínos, türelmes útkeresés: egy szóval keresztút nélkül. Aki tisztává, ragyogóvá akarja tenni az Egyházat, amelyen sem szeplő, sem ránc, sem

egyéb makula nincsen (Eph. 5, 27), annak úgy kell tennie, mint Krisztusnak: az engedelmesség és a szeretet szellemében kell nekilátnia a nagy, szent munkának. Az igazságot hirdetve, ápolgatva a szeretet szellemében (cf. Ef 4, 15).

Most van szükség a kereszt nagylelkű vállalására, most kell Ábrahám és a Szent Szűz rendíthetetlen hite, a vértanúk, hitvallók és szűzek állhatatos szeretete. Csak így remélhetjük Isten dicsőségének fölragyogását a föltámadott Krisztus ragyogó ifjúságának példájára az Egyház örök Pünkösdjében...

Mécs László:

A TENGER FEKETE ÉS MÉLY MARAD

Kolumbusz áthajózta, Lindbergh átrepülte az óceánt
s a tenger titok maradt, fekete és mély maradt.
Velencék vidámitják a tengert, náasz-hajók, cukor-szállító hajók
s a tenger keserű marad, fekete és mély marad.

A szentek áthajózták és átrepülték az életet
s az élet titok maradt, fekete és mély maradt.
Lakodalmak, keresztelők, majálisak színezik az életet
s a fájdalom örök marad, fekete és mély marad.

Kutatók átkutatták, tudósok felmérték a földet
s a föld titok maradt, fekete és mély maradt.
Tavaszkok tarkázzák, szivárványok, délábok a földet
s a föld temető marad, fák, állatok, emberek temetője marad.

Orvosok lesték, röntgennel keresték a halált
s a halál titok maradt, fekete és mély maradt.
Virágot, könnyet szórunk a holtra, befásítjuk a temetőket
s a hulla hulla marad, a temető temető marad.

A prédikátorok remény-hidakat húztak a siralmak völgyére
s a szó szófia maradt, a völgy hidatlan maradt.
Túlvilági mézet öntögetnek a siralmak völgyébe
s a siralmak völgye siralmas és keserű marad.

Költők és filozófusok fecsegtek az Istenről
s az Isten titok maradt, hímporos, szent, szűz titok maradt.
Bazilikákkal próbáljuk bekalitkázni, bűnnel boldogtalanná tenni
s az Isten végtelen marad, tisztaság és boldogság marad.

APOSTOLKODÁS

Az apostolkodás nem más, mint Isten országának a továbbadása másoknak. A szeretet abban áll, hogy Istennek akarok adni és meg is próbálom adni azt, amit tudok. Jót akarok Istennek és jót teszek neki. De mert ezt nem tudom közvetlenül Istennek tenni — Ő végtelenül gazdag — azért Isten a felebarátot állította oda maga helyett. A legjobb, amit a felebarátnak adhatok ebben az életben és a másik életben, az Istennek az élete. Az apostolkodás nem más, mint az Isten ezen ajándékának elvitele a felebaráthoz. Próbálom neki a legjobbat adni: magát az Istent. Ez történhetik beszéddel, történhetik egyszerűen azzal, hogy előkészítem őt az Isten országa befogadására, vagyis adok neki enni, hogy egyáltalán tudjon gondolkodni és befogadni a hitet. Az irgalmasság testi cselekedetein át készítem elő a lelki jó befogadására. Történhetik mindenféle módon, amivel egyik ember a másikkal érintkezik. De mindig a szeretet gyakorlása és mindig annak a lehető legjobb formájában.

1. Isten gondolatai nem a mi gondolataink és az Isten útjai nem a mi útjaink.

Az apostolkodással Isten országát akarom építeni.

Jó most egy pillanatra arra nézni, hogyan építette Isten a saját országát.

Nem jött hirtelen, nagy zajjal, villámokkal — és nem hirdette hirtelen az üdvösségnek a jó híret az egész földnek, hanem lassan-lassan készítette elő a maga országát. Az előkészítés elindult a bűnbeesés után. Erősebben folytatódott, amikor Ábrahámot kiválasztotta az Isten. Aztán jött a zsidó népnek a végtelenül hosszú, lassu előkészítése a megváltó eljövetelére. Ahhoz mindenre szükség volt: az egyiptomi szolgaságra, a Mózesrel való szövetségre a Sinai hegyen, a pusztában való vándorlásra, az Igéret földjére való bevezetésre, a prófétáknak a hosszú sorára, a babiloni fogságra, háborúra, békére — mind lassan-lassan a Megváltót készítette elő. Gondoljunk arra, hogy ezer évvel előbb hogyan látta Isten Jessze hajtását, Krisztust, amikor kiválasztotta Dávidot, a pásztorfiút, hogy királya legyen Izraelnek. Isten lassan, lassan, lépésről lépésre készítette elő a saját országát. Ember nem tudta volna így elgondolni, vagy ha kigondolta volna, másképp gondolta volna ki. Valami nagyot és drámait csinált volna és nem értette volna meg a mustármag életét, amiből lassan kell majd a fának felnőnie.

Krisztus életében is ott találjuk ezt a lassu felkészülést az örömhír hirdetésére. Ott vannak rejtett életének hosszú évei. Ott van az apostolok lassu előkészítése a Jóhri teljes befogadására. A nagy titkokat: keresztet, feltámadást, a Szentlélek eljövetelét csak lassan-lassan nyilatkoztatja ki nekik aszerint, mennyire elég erősek rá és hogy tudják befogadni a tanítást. Emberileg megint azt mondhatnánk, hogy talán jobb lett volna, ha Krisztus

Rómába megy és ott hirdeti a piacon az ígét. Sokkal többen hallották volna. Vagy ha bejár több országot. De nem: Ő egy kis országban marad, egy kis nép között, tizenkét választott embernek adja át az üzenetet, amit az Atyától hozott. És a mustármag, amit ott vet, majd felnő és a fa naggyá lesz, ágait minden irányban kitarja és a világ minden tájáról jönnek, hogy megpihenjenek alatta.

Mindezt nem azért mondtam, hogy sugalmazzam: nem jó az, ha az ember erősen dolgozik. Nem! Hanem azért, hogy érezzük azt, Istennek meg vannak a maga titokzatos utjai, amit mi emberek nem tudunk megérteni. Ezen a titokzatos uton át jön le az Isten országa közénk és nő fel a mustárfa.

Tehát amikor dolgozom az Isten országáért, első gondolatomnak annak kell lennie, hogy az Isten gondolatai nem az én gondolataim, utjai nem az én utaim. Nekem meg kell találnom az Isten utjait, melyek valószínűleg nem lesznek egészen olyanok, mint az én elgondolásaim.

Rögtön következik az, hogy az igazi apostolkodás nem dobbal és trombitával megy, hanem egészen természetfölötti vonalon mozog, ahol az Isten akaratának megfelelően használom a teremtett eszközöket és amikor szükséges, használom is őket a lehető legteljesebb mértékben. Éppen azért, mert erre vannak teremtve. Ez az elgondolás nem csak hogy nem kell, hogy kislelkűséget teremtsen bennem, hanem éppen ellenkezőleg, nagylelkűséget. Amikor megismerem az Isten akaratát, akkor mindent használok a lehető legnagyobb erővel.

2. Isten él és dolgozik minden lélekben.

Ez valóban így van. Nem azt értem alatta, hogy Isten jelen van megszentelő kegyelemmel minden lélekben, mert sokan lehetnek bűnben. De Isten dolgozik minden lélekben, hogy azt elvezesse az üdvösségre. Ez áll kivétel nélkül minden emberre, keresztényre, pogányra, görögre, zsidóra, minden különbség nélkül.

A jó apostolkodás majd valószínűleg az lesz, amikor észre tudom venni az Istennek a munkáját egy lélekben és tudok hozzá igazodni.

Egy közönséges példa: ha pl. egy pogánnyal van dolgom, aki érdeklődik a katolikus vallás iránt, akkor hibázhatom azzal, hogy nem adom meg neki mindazt, amire már érett, de hibázhatom azzal is, ha többet adok neki, mint amenyit el tud viselni. A klasszikus példa a többbetadásra azok a misszionáriusok, akik megérkeztek Kinába és anélkül, hogy próbálták volna elsajátítani a népek a mentalitását, egyszerűen feltartották a keresztet és kezdték prédikálni, hogy aki pedig nem hisz, elkárhozik. Ez mind szép, de az eredménye sokszor egyszerűen keresztényüldözés lett. Mert a nép még nem volt elég érett arra, hogy be tudja fogadni az ígét. A kegyelem még nem vezette el őket oda. A zsidóknak is mily sok időre volt szükségük ahhoz, hogy be tudják fogadni a Messiást!

Az Isten él és dolgozik minden lélekben. Az ideális apostolkodás az, hogy figyelem az Istennek a munkáját és alkalmazkodom hozzá. Ez áll nemcsak az egyénekre, hanem bizonyos mértékben a közösségre is. Sokszor megérzi az ember, hogy egy plébánián mit lehet és mit nem lehet prédikálni, vagy hogy egy hallgatóságnak mit lehet és mit nem lehet mondani.

3. Részt kell vennünk a világ megváltásának és megszentelésének a művében.

Nem kell semmi isteni intérsre várnom, hanem használnom kell a kegyelemnek és a józan észnek a rendes adományait.

Tudom, mi Krisztusnak a tanítása. Tudom pl. azt, hogy 15 éves fiuknak kell lelkigyakorlatot adnom. Ne várjak semmiféle intérsre, hanem gondoljam ki józanul, mit kell mondanom, hogyan kell csinálnom és adjam a lelkigyakorlatot.

Ugyanugy használjam a józan eszemet és a kegyelemnek az ajándékát arra, hogy észrevegyem a lelkek szükségét. Ezt a szükségét igyekezzem is betölteni, illetve kielégíteni, amennyire lehet. Ebben mindig segít az, ha figyelem a Gondviselés munkáját: mi az, amire vezet az Isten a gondviselés által, használom az ismeretemet hitemről, engedelmeskedem előljárómnak és engedelmeskedem a magam józan eszének a kegyelem fényében.

Ez a kezdete annak, hogy résztvegyek a világ megszentelésében és megváltásában.

Ezt nem is kell jobban magyarázni, mert hiszen itt csak az általános elveket kell alkalmazni arról, hogy hogyan kell engedelmeskedni, hogyan kell prédikálni és így tovább.

4. Ahhoz, hogy észrevegyem más emberben Isten munkáját, szükséges az, hogy nagy legyen bennem a szivtisztaság.

Itt egy lépéssel továbbmehetünk. Az előző pontban azt mondtam, hogy a józan ész és a rendes kegyelmi segítségeket használnom kell. Nyissam ki a szememet, lássam, hol kell az Isten ügyét segítenem és tegyem azt meg.

De viszont ahhoz, hogy én az Isten munkáját észrevegyem igazán a lélekben, többre van szükség. Ahhoz az kell, hogy bennem az Isten gyermekének természetfeletti ösztöne legyen meg, amivel mintegy megérzi, hogy mit kell tennie. Lehet, hogy egy szt. Péter így érezte meg, hogy neki Rómába kell mennie. Ezt különben eléggé megtaláljuk az Apostolok cselekedeteiben. Ők ugy mondják: a Szentlélek azt mondta, hogy ide kell menni, legyen az Korintus vagy Athén, Pálnak vagy Barnabásnak. Ezt nem ugy kell venni, hogy a Szentlélek valami rendkívüli csodát vitt végbe és mutatta nekik az utat, — hanem talán mint szt. Ignác mondja, Isten valami vonzódást adott a lelkükbe, ami vonzotta őket arra, hogy odamenjenek és ott szolgálják az Istennek az ügyét, mert ott voltak az Istennek a dolgai, amiket a Szentlélek hozott létre

és ehhez vonzotta őket. Ilyen volt sok misszionáriusnak a hivatása, akiket a Szentlélek arra indított, hogy a pogányok közé menjenek. Ilyen volt sok vértanunak a hivatása, akiket Isten vonzott arra, hogy menjenek oda, ahol veszélyben hirdetik az evangéliumot, azért, hogy a vértanuságot elnyerjék. A hívás felfogására a feltétel a szivtisztaság volt. Mert ha nincs nagy szivtisztaság, akkor a Szentléleknek ez a finom munkája nem lehetséges. A Szentlélek egyrészt előkészíti valami oceáni szigeten a bennszülötteknek a lelkét az evangélium befogadására, másrészt megindítja egy fiatal papnövendék lelkét valahol; mondjuk Hollandiában, hogy menjen és hirdesse azon a szigeten a evangéliumot és ott esetleg vértanu is legyen. A kettő együtt működik. De ahhoz, hogy ezt a természetfölötti hullámhosszat felfogja az ember, nagy szivtisztaságra van szüksége.

Ez fölötté áll az emberi okoskodásnak. Még az Egyházban is. Ezért van az, hogy sokszor egy tiszta lélek felismer nagy szükségét ott, ahol emberileg nem látszik. Kezd olyan munkát végezni, amiről csak később derül ki, mennyire szükség volt rá és mennyire Isten áldása az, hogy az a munka egyáltalában létezett. Assisi Szt. Ferencet vagy Szienai szt. Katalint lehetne így idézni.

5. Természetesen következik az, hogy bennem is nagy szivtisztaságnak kell lenni ahhoz, hogy meghalljam Isten hangját.

Szivtisztaság szükséges egyrészt ahhoz, hogy meglássam a munkának a szükségességét, másrészt ahhoz, hogy bennem magamban is észrevegyem a kegyelemnek a vonzását. Ha teli vagyok a magam szeretetével, teli vagyok aprócseprő gondokkal, pl. fennakadok az Egyház emberi keretein, fennakadok az előljárók bizonyos rendelkezésein, fennakadok saját magam aggályosságán, akkor nem tudom meghallani Isten hangját a lelkemben, mert túl nagy a zür-zavar bennem ahhoz, hogy ez a tiszta hang áthatoljon rajta.

Tiszta lélekre van szükségem ahhoz, hogy megismerjem az Isten szavát, ami az apostolkodásra visz.

6. Hogyan jutok el erre a tisztaságra?

Mindazzal, amivel eljutok a hitnek, reménynek és szeretetnek a tisztaságára.

Tehát: kell dolgoznom érte aktíve, be kell fogadnom külső szenvedést, megaláztatást, stb. De itt is hozzáteszem — és ez nagyon fontos — ameddig Isten a lelket a maga kegyelmével erőteljesen meg nem tisztította, addig az apostolkodás teljes gyümölcsöt nem hozhat és főleg: az apostolkodás nem lesz imádságnak és szemlélődésnek a forrása. Actio in contemplatione, vagy contemplatio in actione akkor történik csak igazán, amikor a lélekben létrejön az egység, nincs már többé éles megkülönböztetés imádság és cselekedet között, hanem a Szentlélek irányítása alatt áll a kegyelem mértékének

megfelelően, megengedve természetesen minden emberi gyarlóságot, ami megmaradhat. Igazában csak így lehet cselekvésben szemlélődőnek és szemlélődésben cselekvőnek lenni. A cselekvés teli van békével, nyugalommal, csenddel és nem kevésbé imádság, mint amikor a szobámban vagy a kápolnában térdelek vagy ülök csendesen.

Amikor az ember megérett a szentségben, akkor imádság és apostolkodás már nem két különböző dolog. Amint az Isten örök nyugalom és örök cselekvés, ugyanúgy az a lélek, amelyik egyesült Istennel, nyugalom és cselekvés. De a nyugalom a cselekvésben is egészen ott van és a cselekvés — ha úgy tetszik — az imádságban is teljesen ott van. Mert a kettő egyet alkot. Kivirágzása egyetlenegy gyümölcs, melynek az emberi természetnek megfelelően különféle szempontjai vannak. Az egyik oldalon pihenés, békesség Istennel, a másik oldalon igen erős munka. Mindegyik gyökere ugyanaz. Mindegyik onnan jön, hogy egyrészt a lélek megtisztította saját magát, amennyire tudta, másrészt az Isten erősen belenyult abba a lélekbe és kegyelmének ajándékával egyesítette magával, így tisztította meg.

Ez a tisztulás feltétele, abszolút feltétele annak, hogy apostolkodás létrejöhessen a szónak teljes értelmében.

Mondhatom azt, hogy imádság és önmegtagadás két oszlopa a lelkiéletnek. De a valóság az, hogy ez a hasonlat sem egészen jó, mert a kettő teljesen összeolvad. Ugyanis amiről beszéltünk, az Isten gyermekének az élete. Amint Isten egy és benne pihenés és munka együttvannak, ugyanúgy az Isten gyermekében pihenés, imádság, szemlélődés és apostolkodás egészen együttjárnak, mind ugyanakkor az isteni életnek a megnyilatkozásai, ami benne van. Ezt csak mi elemezzük széjjel, bontjuk részeire, de a valóságban csak egy van: Isten gyermeke él és ez az élet különféleképpen nyilatkozik meg. Amikor inkább értelemben és a hit szerint, akkor imádság, amikor inkább az akaratban és cselekedetben, akkor beszélünk apostolkodásról vagy a felebarátnak a szeretetéről.

De a valóság csak egy: t. i. Isten élete bennünk, aminek meg kell nyilatkoznia.

A szerkesztőt Rómában a „Per il Mondo Migliore“ kapujában súlyos autóbaleset érte. Köszöni a sok résztvevő levelet és főleg imát. Szíves elnézést kér, hogy a közben befutott kérésekre és kérdésekre nem válaszolhatott. Tizedik hete van kórházban.

SZENTIVÁNYI RÓBERT (1880 — 1961)

Sohasem beszélt önmagáról s éppen azért rendkívüli szerénysége kötelességünké teszi, hogy megemlékezzünk e gazdag élet áldásos munkásságáról.

1880 dec. 11-én született Budapesten. Középiskoláit a fővárosban, Pozsonyban és Esztergomban végezte. Tanárai közt volt Csaplár Benedek, Bárdos Remig, Gidró Bonifác. Hátrahagyott jegyzetei közt találtunk egy papirszeletkét, amelyen 11 éves korában kidolgozott egy külön latin fordítási megoldást, ami becsületére vált volna egy akkori érettségizőnek is.

1898-ban iratkozik be a bécsi egyetem teológiai fakultására. Két félév eminens eredménye után Rómába megy és a nagynevű P. Biederlack rektorsága alatt a Collegium Germanicum-Hungaricum növendéke lesz. Az örök Városban szentelik pappá. 1906-ban a Gregoriana-egyetemen szerzett két doktori diplomával tér haza Gyulafehérvárra, ahol már 1908-ban teológiai tanárnak nevezi ki gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök. Egyidejűleg a Batthyány-muzeum és a vele kapcsolatos könyvtár igazgatásával is megbízta.

E kinevezés sorsdöntő lett egész életére, melyet visszavonhatatlanul a tudomány és könyvek szolgálatában töltött. Gyulafehérváron 11 évig dolgozott kódexek és oklevelek között. A fiatal tudós nagy ambícióval eleven életet vitt a könyvtárba. Felismerte az ottani nagy értékeket és már a következő évben kidolgozta a páncélszoba tervét. Majláth püspök és testvérei több ezer koronát áldoztak a terv megvalósítására úgy, hogy már 1912-ben Fridl Sándor mérnök megalkothatta a kétemeletes páncélszobát. Szentiványi nyomban hozzálátott az átrendezéshez és minden kéziratot, ősnymtatványt és Hungaricumot maga helyezett az új polcokra.

Kérelmére az erdélyi káptalan letétként átengedte a XIII. századig visszanyúló levéltárát a Batthyány-muzeumnak. Tehát az Erdélyi-Muzeum mintájára a Batthyány-Muzeumban is létesült levéltár. A Majláth-teremnek nevezett páncélszobában helyezte el Szentiványi az említett káptalan és Batthyány-könyvtár régi leveles anyagát. A sokszáz oklevelet, missilis-levelet maga borítékolta, ha kellett keltezte és időrendben helyezte az új bádogdobozokba.

1912-ben az Erdélyi Muzeum Egyesület vándorgyűlése alkalmával könyvkiállítást rendezett és annak áttekintésére a Kalauzt tette közzé, melyet ügyesen és buzgón propagált. Erdély vezető kulturális egyesületétől megleghangú

levelet kapott: „Új élet költözött Szentiványi Róberttel a híres erdélyi intézetbe, melynek értékeit ő tudta leghívebben tolmácsolni a közönség felé, a tudományos kutatók felé pedig feltárni.“ (131. levél)

A könyvkiállításra felfigyelt Szemere Leó s az ő ösztönzésére megkezdte az Ex-libris-ek gyűjtését. Gazdag hazai és külföldi anyag került csere útján az újabb mutatós gyűjteménybe. Kapcsolatban volt Frederic Raisin előkelő és gazdag bibliófillel, akinek azidőtájt régi Ex-libris-ekből a legnagyobb gyűjteménye volt Genfben.

A kor legnagyobb sumerologusa segítségével Rómából öt ékiratos darabot szerzett: két sumér és három akkád agyag-levelet.

Közben az ő indítványára Majláth püspök a muzeumba gyűjteti a székes-egyház és a vidéki plébániák középkori kelyheit és egyéb műtárgyait. Ezekből Szentiványi egyházművészeti muzeumot szervezett az első kiállítási terebben.

Az első világháború éveiben az ő biztatására Rákóczy Béla tanár meghatározta a legtöbb ősnymotvatványt. Szentiványi több elkallódott kéziratot visszaszerzett és csere útján gyarapította a Hungaricum-állományt. Volt tanítványai útján vidéken lappangó okleveleket szerzett. Fotografiai felvételek negatívjaiból külön gyűjteményt szervezett, ami úttörő kezdeményezés volt abban az időben. Megértjük ezt, ha a bécsi Nationalbibliothek Bildarchiv-jának történetére gondolunk.

1910 nyarán paleográfiai, stílustörténeti és szövegtörténeti érvekkel bebizonyította, hogy a Codex Aureus egykor a lorschei bencés apátságának volt a tulajdona. A **Közművelődésben** röviden, a Batthyanaeum I. kötetében részletesen szólott az ország egyetlen Codex aureusáról . . .

1913-ban leírta a IX-X. századbeli Lukács-kódexet s leolvasta a neumákat, akkor az ország legkorábbi zenetörténeti emléket. 1911-ből való az „Adatok a magyarországi latin szókincshez” című cikke (Erdélyi Múzeum). Később a **Közművelődésben** hívta fel a figyelmet a „Gyulafejérvári Glosszák” anagrammjára (1913). A Batthyány-Múzeum két legrégebb kódexének terjedelmes méltatását közli fényképekkel: Studien und Mitteilungen aus der Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige, 1912 és 1915 évf. Az általa gondozott kéziratokról bemutató előadásokat is tartott Vajdahunyadon, Gyulafehérvárt, Marosújvárt, Kolozsvárt és Budapesten a Szent István Akadémia gyűlésén.

Állandó kapcsolatban volt a tudományos élettel. Hazai és külföldi szakemberek érdeklődésének tett eleget. Magánosokat és csoportokat kalauzolt a könyvtárban és a csillagdában. Lukinich professzor magasztalja országosan ismert kedves előzékenységét és tudását, mellyel őt támogatta (170. levél). Máskor egy lengyel expedíció mond köszönetet „páratlan kedvességű” sze-

mélyének. Párizsból így ír St. Zachorovsky: „Die Tage in Gyulafehérvár waren die schönsten während der ganzen Reise in Ihrem Vaterlande. Und Sie, hochverehrter Herr Professor, werde ich nie vergessen, da ich in Ihnen eine so schöne christliche Seele, in der mit tiefer Gelehrsamkeit alle Tugenden harmonisch verbunden sind, kennen gelernt habe“ (186. lev.).

Aprólékos és lelkiismeretes munkával állt be a tudomány szolgálatába. Csak meghatódva lehet olvasni a levelek százeit az európai tudósok reprezentánsaitól, akik adatokat, magyarázatokat kérnek kódexekről, kéziratokról, oklevelekről. Sokszor reménytelennek látszó esetekben is nyomára akad egy-egy dokumentumnak, mert maga is vállalja a kutatás gyönyörűségét a kutatók érdekében messze túlhaladva a szokványos könyvtárosi kötelességet. Fáradtságot nem ismerve gyakran ragyogó eredménnyel jelentkezik szerény, udvarias leveleiben. Nem egy idegen szerző könyvének „társszerzője” lett ezzel, ha talán el is felejtették nevét megemlíteni kiadványaikban.

Szentiványi áldozatot látott és keresett a tudományban, nem hírnevet, karriért, vagy pláne pénzt! Saját műveit is önköltségi áron alul adta, pedig már egész fiatalon neve volt. Tiszteletdíjat, prémiumot nem fogadott el. Szinte félt a pénztől.

Az első világháború után Szentiványi elhagyta Erdélyt, az ősi könyvtárt, amelyet Batthyány Ignác adományozott az erdélyi egyházmegyének. A Catalogus Concinnus előszavában ennek emlékét örökíti meg.

Eleinte mintha nem találná helyét, pedig mindenütt tisztelettel és szeretettel fogadják. 1921-ben a Szent István Akadémia tagjává választja, 1924-ben a Szegedi Egyetem bölcsészkarán magántanár lesz. Tárgyköre: A középkori latin könyvtárak, különös tekintettel Magyarországra. Három főiskolán tanít: Szegeden, Zircen és 1940/44 Kolozsvárott. Legterjedelmesebb műve, „A szentírástudomány tankönyve”, melyet protestánsok is szívesen használtak, ezidőtájt éri el a negyedik kiadását.

Közben mindig hű maradt a bibliográfiához, bár erről még szűkebb baráti körében sem beszélt. Csak élete végén derült ki, amikor a Catalogus megjelent. Mindenki bámulta hatalmas memoriáját, rendkívül sokoldalú tudását. Beszélgetés során alig akadt téma, amihez azonnal ne fűzött volna szakszerű és adatokkal telítődelt észrevételt. Hamarjában nem is tudtuk, melyik tudományághoz rögzítsük szaktudását. Szenvedélyes, precíz adatgyűjtése a szó legnemesebb értelmében vett bibliográfust állítja előtérbe.

Választékos, emelkedett stílusa lelki finomságának és tapintatának kifejezője volt. „Lefordíthatatlanul kell magyarul beszélni!” — mondotta egyik hallgatójának. Éppen ezért a magyar nyelvészet és nyelvtörténet sem volt idegen terület számára. Vagy ez, vagy a régészet hozta meleg baráti kapcsolatba Móra Ferencsel, aki egyszer szabadságát Szentiványi balatonboglári otthonában töltötte. Erre utal ez a négy alább közölt, eddig ismeretlen Móralevél, amit Szentiványi levelezése közt találtam.

Ritka nyelvtelhetség. Magas irodalmi szinten írt több idegen nyelven. Hetven éves koráig tanított és lelkipásztorokodott. Ahol tudott, szívesen segített prédikálni, gyóntatni, misézni nagy fáradság árán is. Tudományos kutatómunkáját töretlen szellemmel folytatta haláláig. Naponta látták a szegedi egyetemi könyvtárban, melyet munkahelyének tartott. Halála előtt egy hónappal tette le a tollat és 81 éves korában 1961. szept. 16-án örökre megpihent. Sírfelírata a szegedbelvárosi temetőben:

Viator Transsylvaniae in fine felix.

+

Szentiványi biblikus irodalmi működése közismert, de kevesen tudnak 1958-ban megjelent nemzetközi jelentőségű életművéről: **Catalogus concinnus librorum mancriptorum Bibliothecae Batthyánianae**. Ed. 4. retractata, adaucta, illuminata. 366 p + 5 t. (Szegedi Egyetemi Könyvtár kiadása)

A gyulafehérvári kéziratos kódexek jegyzékbecselezésével előtte mások is próbálkoztak, de teljesen kielégítő és tudományosan megbízható eredményt Szentiványi kutatásai hoztak. Így Cseresznyés András *Catalogus alphabeticus*-a csak a helyi könyvtáros munkáján akart könnyíteni (1824/26), Veszely Károly (1861) csak a D betűig jutott el. Beke Antal (1871) közleménye szűkszavú és néha felületes. Varju Elemér (1899) kronológiája csak a középkori anyagra terjed ki. Ezek után Szentiványi minden kéziratos ismert, részben megjelent tanulmányok, részben baráti információk alapján. London-tól Moszkváig, Milánótól Kopenhágáig mindenütt kopogtatott szerzőnk adatokért, hogy a bibliográfia teljesebb legyen s a „fehér foltok” eltűnjenek. Kiterjedt levelezésében igen érdekes műhelytitkokra bukkanunk, melyek a régi magyar művelődés kulturföldrajzi kisugárzását teszik szemléletessé ilyen centrumok felé: Breslau, Lublin, Halle, Bamberg, Bécs, Innsbruck, Velence, Róma.

A **Catalogus** 709 tételben tárja fel a kéziratos anyagot, 977 kötetnek és 1122 műnek felel meg. A mű 66 lapos indexe 17 féle szempont szerint osztályozza a feltárt anyagot. A modern dokumentációs irodalomban a legfőbb érdem a könnyű és gyors megtalálhatóság. Szentiványi indexének főbb címszavai így tájékoztatnak: *Libri illuminati*, *Libri typis impressi*, *Xilogrammata*, *Arma*, Hangjegyes könyvek zenetörténeteknek. Időrendi mutató az írásművek keletkezéséről. Szaktudományok szerint 22 csoportot különböztet meg. Az index következő fejezete a műveket kezdőszavaik szerint betűrendben sorolja fel 8 lapon. A szerzők és fordítók betűrendes mutatóját életrajzi adatokkal is felszerelte. Érdekes összeállítást olvashatunk az írásművek származási helyéről. A legtöbb írás Magyarországon keletkezett, azután következnek Ausztria, Németország, Franciaország, Italia, Lengyelország és Anglia. A szerzetes auktorok közt vezetnek a domonkosok, jezsuiták, minoriták. A középkori helységnevek földrajzi katalogusa zárja le a gyűjteményt.

Szentiványi Catalogusa nagy szolgálatot tesz a középkorkutatásban, mert a gyulafehérvári könyvtár anyaga középkori kézirataink jelentős részét foglalja magában. Ezek nagyrészt a szerzetesrendek II. József alatt elkobzott könyvtáraiból kerültek oda. A legdízesebb rész Bécsben van. Sokat kapott a budapesti Egyetemi Könyvtár is. E három nagyértékű gyűjtemény igen fontos forrásanyagot tartalmaz a magyar középkor műveltségéről és irodalmáról. Ez a szempont teszi jelentőssé Szentiványi munkáját. Az egyes kéziratok leírása a modern tudomány módszere szerint történt. A szerzői eredetiség pálmáját senki sem akarta elvitatni tőle. Hét olyan kéziratot közöl, melyek sehol másutt nincsenek megemlítve. Hogy egyéb közléseknek is utánajárt és felhasznált, azt nem az eredetiség rovására kell írunk, hanem a precíz tudományos kutatás javára.

A catalogus könyvkereskedői forgalomba nem került. A kiadott 500 példányt a szegedi Egyetemi Könyvtár juttatta el a világ minden nagy könyvtárához. Külföldi szakfolyóiratok kedvezően ismertették. Választékos latin nyelvvezete nemzetközi értékévé tette a művet, melynek mottója: „Inter folia fructus”. A tudós szerző egész életének ez volt a jelképe, mert mindig a szellemi élet legnemesebb gyümölcseit kereste és érlelte.

Ezek után szinte szeretnénk bocsánatot kérni a halott szerzőtől, hogy fiatal fejjel annyiszor megmosolyogtuk akkor túlzottnak látszó magyarságát. A bibliografus szeme azonban nem a politikai történelmen keresztül nézi nemzetét, hanem az irodalmi kultúra tavaszában. Ez volt az ő hungarizmusának alapja.

Dr. Majtényi Béla

MÓRA FERENC LEVELEI SZENTIVÁNYI RÓBERTHEZ

Móra Ferenc — Szentiványi Róbert dr.-nak 1926 jún. 1.

Kedves Professor Uram, még mindig nyakig vagyok a szarmata sírokban és az influenzában s ma ismét új telepet jeleztek a határból. De ha maga Attília jelentkezne is, mégis csak kiveszem a szabadságom, legfeljebb néhány napi késéssel vonulok be a megtalálhatatlanság paradicsomába (már t. i. ahol engem nem lehet megtalálni). A kvártélyt azonban minden esetre június 15-től méltóztassék számomra kivenni, azt amelyiket Professor Uram megfelelőbbnek talál. Minden esetre olyan szállást, ahol takarítást is kapok, mert én semmiféle takarításhoz nem konyitok, legfeljebb csontvázakéhoz, azokéhoz is csak [. . .] éven túl.

Budai Árpád átadta Professor úr szíves üzenetét, — a kvártély ügye ilyenformán rendben volna. S aki lakást teremt, kosztot is majd csak teremt hozzá, ugye? A jó Isten fizesse meg jóságát, én csak szívbeli köszönetet mondok érte, igaz nagyrabecsüléssel lekötelezett híve: Móra Ferenc. — Az irásomnak kissé új jellege van. Hozzá most a kezem is nagyon fáradt, egész nap törte az ásónyél. Dehát utóvégre aki a [olvashatatlan szó] király betűihez ért, ezen is csak eligazodik.

Móra Ferenc — Szentiványi Róbertnek 1926 jún. 21.

Igen tisztelt Professor Uram, végre sikerült a nyakamról lerázni az utolsó öst is, a ki a szőregi kubikgödörökből felkapaszkodott s hozzáfoghatok az úri szedelőzködéshez. Szombaton, de legkésőbb vasárnap érkezem, menetrendnek még eddig nem értem rá utána nézni. Szíves engedelmével megtáviratozom, mikor érkezem, hogy a szobám rendben várjon.

Halálosan fáradt vagyok testben, lélekben s alig várom az ismeretlenség ismeretlen csöndjét és magányát. A viszontlátásig is szívbeli köszöntéssel lekötelezett híve: Móra Ferenc

(Szentiványi Róbert levelezése 358. levél)

Móra Ferenc — Szentiványi Róbertnek 1926 júl. 28.

Drága Főuram!

Ranschburg úrtól egy nyolcadfélmillió szálma várt rám itthon és néhány igen szép könyv, a melyekért igazán nem sajnálom a pénzt. A számlázott könyvek jórészt azonban, mint írja, egyenesen Professor Urhoz küldte. Sajnos, a Boghazközi-Student csak hiányosan, mivel az első kötetek elfogytak. Bár Ranschburg úr a legkorrektabb kereskedő, akiben semmi gyanum nincs, mégis megkérném Főtisztelendő Uramat, kegyeskedjék velem közölni az egyenesen oda küldött könyvek, művek címét, a számlával való egyeztetés végett.

Azt hiszem, a főnti soroknál hitelesebb dokumentumát nem adhatom annak, hogy csakugyan itthon vagyok. Sőt már két napja itthon vagyok s már kezdi köd borítani a balatoni négy hetet, mint kedves emléket, — de az Árpád-uccai jóemberek színei mindig elevenek és üdén maradnak.

Pesten megkaptam a vizumot, itthon mosolyogva várt ház és hivatal, — adja a jó Isten, hogy a mosolygás jegyében muljon el a nyár. Banner János nagyszerű ajándékkal lepett meg: egy zsugorított csontvázsal, tegnap ki is mentem a helyszínre, hálát adni neki. Erdélyi utam előtt még magam is szerencsét próbálok, — 8-10 körül megyek át.

Baráti kézsorítással és szívbeli öleléssel: Móra Ferenc (Szentiványi Róbert levelezése 359 sz.)

MÁRIACELLI MAGYAR ZARÁNDOKLAT

1968 szeptember 7 délutántól
szeptember 8 délutánig.

A zarándoklat vezetője Dr. László István eisenstadti püspök az ausztriai magyarok apostoli vizitatora.

(Mint hogy szept 8-án Máriacellban nagyszámu zarándok várható a zarándokcsoportok idejében gondoskodjanak elszállásolásról) Részletes programot kívánságra augusztus folyamán megküldjük.

GYUMOLCS A RUGYBEN

Angelo Giuseppe Roncalli, a klerikus

(A „Giornale dell'anima” alapján)

(Halálának ötödik évfordulójára)

„Megértem, hogy az emberek mindent akarnak tudni egy pápáról és a történelemnek minden hasznos lehet. De a lelkem, az, amiről úgy érzem, hogy minden más irásnál jobban az enyém, ezekben a lapokban van . . .”

Ma, több mint 60 év távlatából, úgy tekintem ezeket az első lelki feljegyzéseket, mintha másvalakinek a megnyilatkozásai volnának; és áldom érte az Urat . . . Halálom után tegye hát közzé őket; Talán jót tesznek majd olyan lelkeknek, akik érzik a papságnak és az Istennel való legbensőbb egyesülésnek a vonzóerejét.”

(XXIII. János Mgr. Capovillához)

A minta kispap

Hol az a kispap, aki ne készítene lelki följegyzéseket és azok ne lennének tele szép és nagy — persze, még kevésbé önálló és egyéni — gondolatokkal, elhatározásokkal, buzdulatokkal? Hogyan lehet megkülönböztetni a sztereotip utánérzést a nagy ember, a szent első szárnybontogatásától?

Ugy tűnik, két ilyen kritérium kínálkozik: a lelkiület abszolút jellege és egyben konkrétsága; megalkuvástalan elvek és komoly gyakorlat. Mindkettő meggyőző bőségben tárul elénk a szeminarista Roncelli naplójából.

Abszolút jelleg:

„Azokból a jelekből, azokból a kimondhatatlan kegyelmekből, amelyekkel Isten elhalmozni méltóztatott lelkemet első éveimtől mindmáig, világosan következik, hogy szentnek akar engem az ő imádatra méltó céljaira. Erről mindig jól meg kell győződve lennem. És szentnek kell lennem bármi áron.

19 évvel ígéretet tesz — Gonzaga Sz. Alajos védnöksége alatt minden szándékos bocsánatos bűn kerülésére. Sőt még tovább megy: „Elkeseredett harcra kelek az önszeretet ellen, minden formájában. Egy perc nyugvást sem szabad engednem ennek a mindig magammal hordozott ellenségnek.”

Megrendítő és egyben mosolyra készítő nyomon követni „aprólékos és szigorú” lelkiismeretvizsgálatait, magasabta penitenciáit. Gyakran tér vissza a kedves gondolat: Angelo-nak hívják, ez nem véletlen; neve legyen folytonos figyelmeztetés, hogy valóban „angyali klerikus” legyen!

Milyen halálos komolyan veszi a lelkiület minden eszközét: szentséglátogatást, szentolvasót, lelkiolvasmányt, stb.! Egymást érik az efajta kifejezések: „végtelen sok röpima”, „számtalan röpima”, „soha egy pillanatra sem hagyni abba az önmegtágadást”, és mindez nem pusztá szó: keményen bevámolja magán elhatározásainak megvalósítását.

Pedig ez a szigorú következetesség cseppet sem könnyű olyasvalakinek, aki kedvesen így jellemzi magát: „Az áhitatgyakorlatok terén talán egy kissé tulságosan poéta vagyok . . .” Nem könnyű a hit és aszkézis komoly, olykor nyomasztó igazságaiból táplálkozni ennek a gyöngéd, meleg, érzékeny lelki-alkatnak: „Valahányszor a tisztítótüzre gondolok, reszketek.” Többször említi lelkigyakorlatok idején: szinte hihetlen neki az a gondolat, hogy Isten kárhozatra küldhetné.

„Nem vagyok képes elhinni, hogy az én Jézusom, aki ma bizalmasan és jó-ságosan bánik velem, egy napon isteni haragtól lángoló arccal jelennék meg előttem, hogy megítéljen. Pedig ez hittétel és én hiszem. És milyen ítélet lesz az övé! (Figyeljük meg az elmélkedés teljes konkrétóságát!) Az a kis szócska szilencium idején, az a kicsit rosszindulatu kifejezés, az a kicsit gáláns gesztus, az a futó pillantás, az a doktori pózban való sétálgatás, az a tulságosan keresett merev modor, a jólszabott ruha, a legutolsó divatszertinti cipellő, az ingyencséből megvetett falat kenyér; és aztán a gondolat árnyalatán alig áttetsző csöppnyi irigység, a légvárak, az összes áhitatgyakorlatokban való elszórakozások, még a legkisebbek is: minden napvilágra kerül. És mi lesz a nagyobb hibákkal?”

Igen, konkrétuság, életesség! Amikor a lelkigyakorlat alatt párhuzamot von az ifjú Jézus és önmaga közt, abból épületes általánosságok helyett ez lesz:

„Te szegényen jöttél a földre, — és ki szegényebb nálam, hiszen még az élelmet is úgy kellett nekem biztositanod falatonként, egészen a mostani óráig? Mióta klerikus vagyok, még nem volt egyetlen öltönydarab, amit ne valami jóságos lélek alamizsnájából vettem volna magamra. Te fáradtságosan dolgoztál zsenge éveidtől kezdve és te tudod: „pauper sum ego et in laboribus a juventute mea.” Te nem mentetted fel magad egyetlen törvény alól sem, bár nem voltál kötelezve megtartásukra és nekem is alá kellett vetnem magam a katonai szolgálatnak, ami igazságtalan és barbár kényszer a Te szolgálóiddal szemben. Csendben, a názareti ház összeszedettségében elvonulva élted le az első 30 évet; én is már több mint tíz esztendeje elvonultam a világtól, a te szentélyed őrizetében élek.”

A szünidőket nem élvezzi, hanem fél tőlük és keservesen kinlódja végig. Szeretne az utolsó betűig megtartani ilyenkor is minden lelkiéleti előírást és szemináriumí szabályt, a teljes összeszedettséget, közben pedig nyájas szeretettel mindenkinek minden szolgálatot megtenni, otthon jó fiu lenni, a plébánia életében résztvenni, egy kicsit a világ dolgairól is tudni, sőt — horribile dictu! — egypárszor alaposan jóllakni falujának erő gyümölcseivel! Ez utóbbi visszatérő vádpont és önmegtagadási alkalom a följegyzésekben. (Mielőtt elnevetnénk magunkat, megint csak rá kell döbennünk: a későbbi János pápa testalkatával bizony nem volt fölösleges, hogy zsenge korától szigorú önmegtagadásra szoktassa magát az evés terén. Aminthogy gyakorolta is aztán ezt hűségesen egy életen át. Nos, mindez együtt nem sikerül, aminthogy nem sikerülhet, ő pedig mi mást tehetne, mint hogy önmagában keresi a hibát és szeretne minél előbb tulesni az „átkozott szünidőn”!)

Önkéntelenül fölmerül az emberben a kérdés: modernebb szemináriumí nevelés, vagy legalább józan, bölcs lelkivezetés nem tehet-e volna egy-

szerűbbé, kevésbé gyötrelmessé a fiatalember utját? Ezek a tapasztalatok is közrejátszhattak a II. Vaticanum papnevelési reformjának ösztönzésében, meg abban a — megvalósítani már nem tudott — szándékában, hogy a papokhoz körlevelet intéz.

A parasztfiu

Hanem ezért ha ezek után valami szenzibilis, aggályos, idegyöngye figurának képzelnénk a fiatal Roncallit, alaposan csalódnánk! Legalább ugyanilyen erős benne — csak ezzel még ő maga sincs tisztában — paraszti származásának józansága, karakánsága, egyszerűsége, sőt: öntudata.

Lelkiismeretvizsgálataiban szabadjára eresztheti a szellemes öngunyt, — meg is teszi: „Mindez kevélység, méghozzá elsősztályu.“ „A kis doktort játszom a politikában.“

Csalhatatlanul megérzi, mikor töprengései, önvizsgálatai már-már átlépi a természetlenség határát s olyankor határozott megálljt parancsol: „Elég, imádkozzunk!“ „Ujra kell kezdeni. Nos hát: ujrakezdem.“ (Aki valaha is próbált lelkiéletet élni, az tudja: micsoda kötetre menő bölcsesség van ebben a két kis mondatban és milyen keservesen nehéz odáig jutni, hogy az ember ezt így kimondja!) „Kint esik, szakad az eső. Az Isten szerelmére, át ne ázzék az én lelkem is; úgy tűnik nekem, mintha egy kis víz kezdene behatolni. Jól vigyázz bizonyos apró résekre, amelyek szinte észrevehetetlenek, de áruló jellegűek. „Principiis obsta.“

A következő feljegyzésből bámulatos tisztasággal csendül ki életének egyik alapvető megpróbáltatása, ami majd nem egyszer tér vissza János pápa panaszában is: „Lépésről-lépésre megaláz valaki és vért fakaszt belőlem, abban a hiszemben, hogy nem veszem rossznéven. Azt mondják és azt hiszik, hogy együgyű vagyok.“ Ime: érzékenység és lelki finomság a jovialis-robustus külső és viselkedés mögött; és e természetadta intelligencia és józan ész élessége, ami azonban megfoghatatlanul idegen az „előkelő“, iskolázott elméknek: a jánosi alkat alapjainál járunk már a kis klerikus 1899-es feljajdulásában. Csak persze most még távol van a későbbi bölcs önironiától és biztonságos önállóságtól.

Bizonyára egyszerű származása játszott jótékony szerepet abban is, hogy az engedelmesség szelleme kezdettől olyan elhatározó jellegű életében. Szinte nehezeére sem esik, mert roppant lojalitás, „a priori“ szeretet és csodálat tölti el minden előljárója iránt, legyen az akár plébánosa, akár rektora vagy lelkipásztorja, később püspöke. Ez a szellem volt vezére egy egész életen át: lelki béke az engedelmisség alapján, „Oboedientia et pax“, ahogy püspöki jelmondatául választotta. „Ezek a szavak egy kicsit az én történetem és az én életem. Ó, legyenek szegény nevem dicsőítése a száza-

dokon át!” — írja majd akkor. Ez az a Roncalli, aki egy életen át nem kér semmit — hivatalt, áthelyezést, előléptetést — és marad „fejfel az isteni Gondviselés zsákjában”. És ha nehezzé válik az engedelmisség? Nos, ezen a téren semmi engedményt nem ismer: egészen konkrét, egészen kegyetlen és egészen nagygyűnyű:

„Szeretnék valami különleges tanulmányt folytatni. Az előljárók nem engedik. Szeretném, ha husvétára alszerpappá szentelnének. Az előljárók nem akarnak tudni róla. Tehát várjak és maradjak ugyanolyan vidám. Szeretném, ha nyugton hagynának. Az előljárók ezzel szemben olyan hivatalt akarnak adni nekem, amely lealacsonyítónak tetszik előttem, (a betegápolói megbízatásra céloz) fölborzolja önszeretetem idegzetét. Nagyon nagy áldozatba kerül az engedelmeskedés. No hát, annál jobb: engedelmeskedjünk; bátorság és vidáman in Domino.“

Jellemző az a roppant mohóság is, amellyel az élesezű, nagyrahitott gyermek ifju ráveti magát a tanulásra, a szent tudományokra. „Szükségét, szenvedélyét érzem a tanulásnak.” Amikor valami nagyot akar mondani az áldozatról, így buzdítja magát: „kész legyek mindent feláldozni, a tanulást is . . .” Ez persze megint kiapadhatatlan forrása önvádnak és lelkiifurdalásnak: egyre fokozódó erővel tér vissza lelkiismeretvizsgálataiban, hogy tulajdosan fontosnak tartja a tanulást. De ez a vágy sohasem öncélú: a tökéletesedés és a lélekmentés szenvedélye ég mögötte. Nem ismerünk-e rá arra az emberre, aki Isztambulban éveken át jóföltételévé tette a török nyelv tanulását és aki pápa korában kezdett el angolul tanulni?!

Bontakozás nagy eszmék ígázatében

Az 1903-as esztendő eleje az a döntő dátum, amikor megtörténik a nagy fordulat: a fiatal klerikus ráeszmél, — ha egyelőre még csak általánosságban is, — hogy mindenkinek egyéni életutja van, hogy az életszentség nem klisé, hanem lepszemélyesebb formánk:

„Szinte kézzelfoghatóan meggyőződtem valamiről: hogy milyen hamis az a szentség-fogalom, amit magamra vonatkozólag alkottam magamnak. Minden-egyes cselekedetemben, nyomban észrevett apró mulasztásaimban valamelyik szentnek a képét idéztem föl lelkemben, azt szándékoztam követni minden legkisebb dologban, mint ahogy egy festő pontosan lemásolja Rafaelnek egy képét. Mindig azt mondogattam: Szent Alajos ebben az esetben vajon így tenne-e, nem tenné-e ezt vagy amazt stb. Azonban az történt, hogy sohasem tudtam elérni azt, amiről azt képzeltem, hogy megcsinálhatom és nyugtalanság fogott el. Hibás módszer. A szentek erényeiből a lényegét kell átvennem és nem a járulékokat. Én nem vagyok Szent Alajos, nem is éppen úgy kell megszentülnöm mint neki, hanem ahogyan az én tőle különböző lényem, jellemem, különböző életkörülményeim hozzák magukkal. Nem sovány és kiaszott utazatnak kell lennem, még akár a legtökéletesebb minta esetében sem. Isten azt akarja, hogy a szentek példáját követve, erényeik éltető velejét szívjuk ki, hogy az vérünkkel váljunk és alkalmazzuk egyes állásfoglalásainkra és sajátos körülményeinkre. Ha Szent Alajos az volna, aki én vagyok, más-féleképpen lenne szentté, mint ahogy csinálta.“

A következő februári lelkipapjánról készített följegyzés már életre váltja az előzőket és éles világot vet erre a bontakozó egyéni utra:

„Milyen állapotban van a lelkiismeretem? A haladás útján vagyunk? Látszólag igazán nem. Mindamellettt nyugodtnak érzem magam; amikor igazán arra adom magam, hogy csinálni akarom a dolgokat, nem tudok más, jobb módot; nem tudom mire magyarázni ezt. Azt hiszem ez az egyetlen megoldása az Ur meghagyta fogyatékoságaim közt, hogy mindig jobban megalázkodjam és nyomorúságom láttára mindig közelebb emelkedjem szerető Szívéhez, hiszen ez az én igazi életem. Tehát, ó áldott Jézus, reád hagyatkozom, a te kebledre, minden szórakozottságommal, gögös cselekedetemmel és bűneimmel együtt. Nem tehetek egyebet. Különleges elhatározásokat nem teszek. Gondolatom időzzék mindig nálad; nagy nyugalom és állandó határozottság minden pillanatban elkövetett hibáim között; a szabály mindenben és mindenben át és Deo gratias.“

Micsoda érett bölcsességű látás és életprogram! Alázat, nyugodt egyszerűség, meg nem alkuvó odaadás, szerető megpihenés Jézusnál és a mindennapok megszentelése. „Különleges elhatározást nem teszek.“ Több ez negativumnál. Hogy mi van mögötte, azt egy csomó rokon jegyzet értelmezi hitelesen: „Különleges áhitatgyakorlat kevés, de azt jól tartom.“ (Majd 70 esztendőn felül: „Nem tulterhelés másodlagos és új gyakorlatokkal, de hűség az alapvetőkhöz, eleven buzgósággal.“) „A megvalósítás anyagánál jobban akarok ügyelni az önmegtagadás szellemére.“ „A legnagyobb tökéletesség a kis dolgokban.“ Tehát a jelen pillanat megszentelése, az állapotbeli kötelesség hűséges teljesítése. Szinte klasszikus kiforrottságban lép már elénk ez az eszmény Szalézi Szent Ferencről, „édes szentjé“-ről irt feljegyzésében: „Az én életem — az Ur mondja ezt nekem — hűséges mása kell hogy legyen Szal. Sz. Ferencének, ha egy kis jót akar teremni. Semmi rendkívüli ne legyen bennem, viselkedésemben, azonkívül, hogy milyen módon végzem a mindennapi dolgokat: „omnia communia sed non communiter.“ Lángoló szeretet Jézus Krisztus és az ő Egyháza iránt; megzavarhatatlan lelki derű, kimondhatatlan nyájasság a felebarát iránt, ime minden“. (59 éves fejjel irt jegyzete mutatja, hogy nemcsak a programról nem feledkezett meg, de Szal. Sz. Ferencről, mint példaképről sem!)

Ime a „kis út“, a terézi, a jánosi út. A többi? Lényegtelen! „Ha én olyan lennék, mint ő (t. i. Szal. Sz. Ferenc), még azt sem bánnám, ha pápává tennének“ . . .

Vagy ahogy tíz év bulgáriai tartózkodás után eszményét megfogalmazza: „Mit tett MGR. Roncalli életének egyhanguságában az apostoli követség? Sajátmaga megszentelésével, egyszerűséggel, jósággal és vidámsággal az áldások és kegyelmek forrását nyitotta meg, — életében és halálában — egész Bulgáriának. Így kellene lennie . . . Minden egyéb mellékes. Minden egyéb hiúság és nagy nyomorúság és a lélek töredelme.“

És még egy egészen egyéni moduláció, egyéni kérés és törekvés, szinte bámulatosan finom: „Adj nekem egy keveset abból a jóízlelségből, abból a

választékosságból a jócselekedetek terén, ami annyira tökéletesitené tetteimet!" (1898!) Ez a vonal végső kifejelettségében, 26 esztendő mulva az élet derekán, a kettős főparancs teljes egységében így fest: „Akarom, hogy a szavaknak az a gyöngéd finomsága, amire vigyázni akarok felebarátaim, különösen fölötteseim iránt, mindenekfölött minden áhitatgyakorlatomban legyen meg: „digne, attente, devote” fogom végezni őket, saját lelki örömmre is és a felebarátnak „ad aedificationem”.

János pápa egyéniségéből visszatekintve tudjuk, mennyivel több ez az egyszerűség, ez a feltűnés-kerülés, ez a „választékos jóízlés”, mint a kispap obligát erénye.

Ebben a kispapban nincs semmi hamis alázat; semmiségének tudata nem mond ellent nagy sejtelmeknek, nagy célok lelkes szolgálatának. „Valami különös célja van velem” — írja Istenéről már 1902-ben. Hogy mi ez, azt persze még nem tudja, de majd az Egyház, Jézus eleven ajka megmondja neki, ha mindenben szerinte igazodik: „Akarom, hogy azt mondják rólam: élő hittel átfjárt pap voltam, egyszerű, a Pápával egy darabból faragott és érte élő.” Első miséjéről jegyzi fel: A szivemet csordultig töltő érzelmek között mindenekfölött egy uralkodott: nagy szeretet az Egyház, Krisztus ügye, a Pápa iránt, énem teljes odaadása Jézus és az Egyház szolgálatára, elhatározás, szent eskü, hogy hű maradok Szent Péter székéhez és fáradhatatlanul dolgozom a lelkekért.

Ennek az „egy darabból faragott” egyházba-válási folyamatnak nagy tényezője a római évek.

Róma forró és konkrét ihletének példájául idézünk Szent István vértanu ünnepén írt följegyzésekből: Szent István

„az első csapásokat mérte a zsidó exkluzivizmusra és ezzel új ösvényeket nyitott a krisztusi megújulásnak, merész biztossággal indult neki egy új utnak, amelyet zárva tartottak a kereszténység terjedése előtt és amelyen Jézus Krisztust meg kell hordozni minden nemzet között, egészen a diadalig. Szent István, magányos szobából meleg testvéri üdvözlést küldök feléd, mert fiatal voltál, mint én és az én koromban haltál meg ugyanazért az ügyért, amiért én élek; forrón köszöntöm csontjaidat, amelyek a Campo Verano nagy békességében alszanak, nagy és szerencsés vetélytársad, Szent Lőrinc diakonus hamvai mellett. Legyen részemmé a te hited, a te bátorságod, a te lelkesedésed és mindennél jobban a te törhetetlen erőd, a te hősiességed.”

Szinte látjuk a fiatal levitát, amint magányos szobája ablakából a „Campo Verano nagy békessége” felé tekint, ahol szent elődjének földi maradványai konkrét valóságosságban idézik föl előtte az Egyház hőskorszakát. Ennek a hőskorszaknak átütetése a mai időkbe, Krisztus dicsőséges Országának elterjesztése lelkesíti életrehalálra. Erről elmélkedik vízkereszt nyolcadában: utat készíteni Jézusnak azokhoz, akik még nem ismerik. És egy a visszatekintőnek megint döbbenetesen jóserejű mondat árulkodik ennek a vágnak

már csirázó konkrét tartalmáról: „Az ifjui heves, ellenállhatatlan lelkesedés gondolatai, amelyek úgy érzem, pattanásig töltik szívemet: Krisztus ügye, az ő dicsőséges diadala, a keresztény élet új értelmezési formái a társadalom javára” . . . Másutt „figyelmére, érdeklődésére, égő elszánásra és munkálkodására” érdemesnek tartja „a szociális kérdést, amely nemcsak anyagi, hanem szellemi létkérdés is” . . . „Bárcsak sikerülne előkészülnöm a te iskolában komolyan, mélyen és kitűnő eredményeket ígérve, mert sok a veszélye annak, hogy az ember elveszítse az iránytűt.” Lehetetlen eszünkbe nem jutnia a „Mater et Magistra” nagy „iránytűjének” majd egy élet tapasztalata után.

De ezzel a lendülettel mindig karöltve jár a reális józanság, annak tudata, hogy most még nem ez az elsődleges. „Még mindig túl nagy porszag érzik körülöttem — írja jellegzetes konkrétságával. — Ifjui lelkesedés, sugárzó eszmények, ragyogó látomások: túl szép gondolatok ezek, kényesen kell ügyelnem rájuk. Idővesztegetés is lehet, bár önmagukban nagyon is jók és szentek. Tehát örizkedni, vagy legalábbis a legnagyobb óvatosság.”

Ennek a lendületes, formálódó lelkiéletnek roppantul szolid és kemény alapjai vannak, mindenekelőtt valami sötét realizmusig menő önismeret és Isten színe előtti megalázkodás jellemzi változatlanul: „Ő Jézus, látod nyomorúságomat; egyedül te emelhetsz föl magadig; ugy adom kezedbe magam, mint egy halott. Jézus, adj nekem életet.” Ez a hang is egy életen át változatlan. A vellei bitorospátriárka 76 életében így ír: „Az én alázatos és immár hosszú földi életem úgy tekeredett le, mint egy gombolyag, az egyszerűség és a tisztaság jegyében. (Micsoda öntudatlan bizonyítványa az életszentségnek!) Semmibe sem kerül annak az elismerése és ismétlése, hogy egy nagy semmi vagyok és annyit is érek.”

A szemináriumi nevelés egész szelleme, de főleg az évenként többször is megismétlődő lelkigyakorlatok a szentignáci lelkiség jellegzetes hangsúlyait gyökereztetik meg benne: a teremtményi semmisség és bűnösség alázata, Krisztus katonájának lelkes vállalkozókedve, de elsősorban az önmagával folytatott kérelhetetlen harc terén; az önmegtagadás és akaratnevelés roppant fontossága és a meghitt, személyes krisztusviszony. Később is, egész élete során hiven ragaszkodott az évi lelkigyakorlathoz, hacsak módja volt rá, a szentignáci módszerrel. Amit kevesen hinnének el a kedves természetesség e szinte szimbolummá vált fehér alakjáról: 1924-es lelkigyakorlataitól kezdve naponta imádkozza St. Ignác legkeményebb imádságát, az „O aeterne rerum Domine”-t, amellyel az ember önkéntes szegénységre és megvettetésre ajánlkozik fel Krisztus szolgálatában. Később ezt kiegészíti az alázatosság harmadik fokáért szóló imával, amit maga állít össze magának a lelkigyakorlatos könyvből. 25 éves papsága alkalmából is azt vallja, hogy az O aeterne Domine és a Suscipe imában „egész lelke benne van.”

Igen, ez az érzékeny és lelkesedő fiatalember szilárd alapokon építkezik. Sohasem feleli, hogy a papi hivatás lényege: az áldozat. „Ha igazán nagy akarok lenni, lélekben nagy pap, akkor ki kell vetköznöm mindenből, akár Jézus a kereszten.” Még csak 4 éve pap, amikor ezt a csodálatos jegyzetet írja:

„Mindig úgy kell tekintenem magamat Isten kezében, mint saját magam, eszméim, kényelmem, becsületem, mindenem feláldozására mindenkor kész áldozatot, Isten dicsőségéért, püspökömért, kedves egyházmegyém javára: „hostiam puram, viventem, sanctam, Deo placentem.” Így anélkül, hogy rendkívüli eszközökhöz folyamodnék, meg fogom találni a módját, hogy mindig megtagadjam magam, különösen önszeretetemet és kényelmisségemet, hogy sohasse panaszkodjam, hogy sohasse veszítsem el lelkem belső örömét, sőt ez áradjon kifelé is minden cselekedetemben . . . Milyen szép is fáradhatatlanul dolgozni, csendben tűrni a nap kicsiny keserűségeit, anélkül, hogy kijönnék a sodromból és mindig frissen, elevenen megőrizni azt a vágyat, hogy többet szenvedjek, hogy így egyre jobban hozzájáruljak az egyházmegye valódi javához és tetszésére legyek a jó Mesternek, Jézus Krisztusnak.”

A tekintet önkéntelenül röppen át innen az élet ivének tulsó végére, a beteljesedett áldozatra. Hadd idézzük végül az egyik utolsó elmélkedéséről szóló följegyzést, — talán a legmegkapóbbat, amit valaha is irtak erről a bibliai szakasról, egy páratlan hűségben eltelt hosszú élet záróakkordját, végső szeretetvallomását:

„Életem legyen egészen csak szeretet Jézus iránt és egyben mindenestül a jóság és az áldozat kiáradása az egyes lelkekre és az egész világra. Abból az evangéliumi jelenetből. Amely a Pápa Jézus iránt és rajta keresztül a lelkek iránti szeretetét hirdeti, nagyon gyors az átmenet az áldozat törvényéhez.

Jézus maga tudatja ezt Péterrel: „Amen, amen dico tibi: cum esses junior, cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget et ducet quo tu non vis.” (Jn 21, 18)

Az Ur kegyelméből nem léptem még be a „senueris”-be: de immár betöltött 80 évemmel a küszöbön állok. Tehát készen kell lennem életemnek erre az utolsó szakaszára, ahol a korlátozások és áldozatok várnak, egészen a testi élet feláldozásáig és az örök élet megnyílásáig. Ó Jézus: ime kész vagyok kitárni kezeimet, ezeket a már reszkető és gyöngö kezeket; kész hagyni, hogy más segítsen az öltözködésben és támogasson utközben.

Ó Jézus, Péternek hozzáfűzted: „et ducet quo tu non vis.”

Ó annyi kegyelem után, amelyet sokszorosan árasztottál reám hosszú életem során, nincs többé olyan, amit ne akarnék. Te megnyitottad előttem az utat, Ó Jézus: „Sequar te quocumque ieris”: az áldozatba, az önmegtagadásba, a halálba.

Sántha Máté

EGY ÉLET A PAPSÁGÉRT

P. KOVECSES GÉZA SJ

(1921 — 1967)

Győrszentivánban született, középiskolai tanulmányait a győri bencéseknel végezte; egész életében hálás szeretettel ragaszkodott szent Benedek rendjéhez. Érettségije után egy évet töltött a győri szemináriumban, aztán belépett a Jézus Társaságába. Mivel otthon alig volt kilátás arra, hogy nyugodtan elvégezheti teológiai tanulmányait, 1949-ben több más társával elhagyta az országot. A turini érsek szentelte 1950-ben pappá. A teológia után a franciaországi Paray le Monial-ban végezte egy éven át a rendjében szokásos rendi tanulmányokat.

Felszínes és rövid ismeretség alapján kevesen látták meg Géza atyában azt a nagy lelki erőt, elszántságot és tervszerűséget, melyet törekénynek látszó külseje és szerény modora takart. Az isteni kegyelem azonban alkalmas talajra talált benne és hosszú éveken át vezette sajátos küldetése, a papnevelés és a papság szolgálata felé. Széles, lényeglátó távlatokban mérlegelte a papi élettel kapcsolatos kérdéseket és ebben a szellemben állította össze önképzési programját. Még mint teológus kereste a dogmatika vonatkozásait az emberi élettel, nagyon érdekelték a legújabb pápai körlevelek. Név szerint külön tanulmányozta a Menti Nostrae kezdetű pápai körlevelet, mely a papság, papnevelés és a lelkipásztorkodás problémáit tárgyalja és a modern papi eszményt állítja elének. Tanulmányai mellett időt aszakitott magának, hogy a chierii olasz teológusok részére 25-30 vasár-és ünnepnapit perikópat kidolgozzon; ezt a művét az olaszok több példányban legépelték maguknak.

Korán megszületett benne a gondolat, hogy személyes látogatások révén megismerkedjék a papnevelés modern irányjaival és tanuljon azok tapasztalataiból, akik éveken át dolgoztak ezen a területen. Először jó néhány olasz szeminárium életét tanulmányozta. Aztán francia szemináriumok kerültek sorra; sikerült megismerkednie a francia szemináriumok legkülönbözőbb típusaival. A vezető férfiakkal való beszélgetésben kitértek mindig a papi élet jelen problémáira, papi mozgalmakra, a hivatás kérdésére, a papság munkáját segítő intézményekre. Tapasztalatait, észrevételeit probléma-körök szerint röviden írásba foglalta előljárója és rendtársai részére.

1952. novemberében tartományfőnöke közölte vele, hogy Braziliába fog menni és ott első sorban a papnevelés terén fog dolgozni. Ezután még nagyobb buzgósággal szentelte erejét és idejét arra, hogy minél jobban fölkészüljön jövőendő munkájára. Egy évvel később, 1953-ban érkezett a braziliai Porto Alegre-be. Itt először megtanulta a portugál nyelvet, majd latin és görög órákat adott a fiatal rendtagoknak, 1955-ben áthelyezték Sao Leopoldoba, és ez lett aztán haláláig csaknem egész Braziliára kiterjedő működésének középpontja. Tanári működését is ott kezdte meg; az esztétikát és a lelki

élet teológiáját adta elő fiatal rendtársainak. Tanítványai és lelki gyermekei így foglalták össze benyomásaikat: „Géza atya rendkívüli adományokkal rendelkezett a lelki problémák megértésében. Irányát jellemezte a megértés, a nyíltság, az okosság. Mindenki bízalmat tudott ébreszteni maga iránt és mindenkét biztos kézzel vezetett. Hatásának titka a benne élétté vált teológia mellett még az volt, hogy gondosan kerülte a paternalizmust, a reá bízottakban az emberi személyt nézte és tisztelte és az egyéni felelősségre nevelte őket.“

Hogy föladatát a **Lelkek vezetésében** még tökéletesebben teljesíthesse, 1958-ban beiratkozott a Porto-Alegre-i egyetemre és ott 1962-ben klinikai pszichológiából államilag is elismert képesítést szerzett. Ettől fogva még nagyobb hozzáértéssel, orvosok és pszichiáterek bevonásával folytatta a lelki vezetés nagyon bonyolult mesterségét.

Szt Ignác lelkigyakorlatainak szellemébe mélyen behatolt; éveken át tanulmányozta azokat. 1966. augusztusában részt vett a Loyolában rendezett lelkigyakorlatos világkongresszuson. „A választás, és a szellemek megkülönböztetése” címen tartott előadása miatt úgy tekintettek rá, mint a találkozó egyik leghozzáértőbb szakértőjére.

Apostoli tevékenységének középpontjában azonban a brazil papság továbbképzése állott. 1957-ben már fölvetette a gondolatot, hogy évenként kell tanfolyamot rendezni azok részére, akik a papnevelésben dolgoznak. A tervet mindenki lelkesedéssel fogadta. Camara bíboros, a brazil püspöki konferencia elnöke, kijelentette: nem csak helyeslem, hanem kívánom a terv mielőbbi megvalósítását. Egyelőre három hónapos nyári kurzusok keretében, három évre osztották be a programon szereplő anyagot; ez magában foglalta a dogmatikát, a morálist, a lelki élet teológiáját, a társadalom-tudományt és a lélektant. Első alkalommal, 1960-ban, 130-an jelentkeztek a tanfolyamra, a következő évben ez a szám 170-re, a harmadik évben 220-ra emelkedett.

Dinamikus egyénisége állandóan új és jobb irányokat keresett. 1965-ben európai körútra indult és meglátogatott több olasz, francia, német, osztrák, belga és holland szemináriumot, egyetemet és főiskolát. Eközben az a meggyőződés ért meg benne, hogy a tanfolyamokban nagyobb szerepet kell juttatni a gyakorlati elemeknek. Braziliába visszatérve mindjárt fölvette a kapcsolatot az illetékes körökkel és azok biztatására 1966-ban megindította új szellemben és új programmal az új tanfolyamot „Christus Sacerdos” néven. Az eredmény minden várakozást fölülmut.

1966 júliusában ismét európai útra indult. Három kongresszuson vett részt ez alkalommal, nevezetesen a bécsi pszichoanalízis-kongresszuson is. Ez alkalommal találkozott jó néhány magyar rendtársával, akik előtt kifejtette nézetét, hogy az apostoli felelősség azt a föladatot rója rájuk, hogy a lehetőség szerint foglalkozzanak Isten népének magyar részével is, mellyel mások alig törődnek.

1966. szeptemberében tért vissza második európai körútjáról. Sokat beszélt terveiről és azok megvalósításán fáradozott. Kéthónapos tanfolyamot vezetett a lelkigyakorlatokról, résztvett Rio de Janeiro-ban egy kongresszuson és közben végezte rendes teendőit. Decemberben bekövetkezett az összeroppanás, súlyos rákbetegséggel kapcsolatban. Bal tüdejéről egy nagy daganatot távolítottak el; az operáció ideiglenes javulást hozott, de továbbra is a kórházban kellett maradnia. Két hónappal később már bizakodva írt állapotáról és munkáiról, melyeket rögtön fölvetett, amint ereje megengedte. A „Christus Sacerdos” kurzus megindult 19 hallgatóval — írja előljárójának, — egész Brazília képviselve van. Mint spirituális új rendszert vezettem be, kisebb csoportokban hetenkint „revisio vitae” van a szentírás alapján. Világos, ez nem zárja ki az egyéni lelki vezetést”.

Egészségi állapotában a javulás csak rövid ideig tartott. 1967 márciusi orvosi vizsgálat a bajt nagyon súlyosnak találta; oly lelki beállítottságban látták őt az orvosok, hogy közölni merték vele, hogy félévnél többre nem igen számíthat az életben. Megkérdezték rendtársai, mily lelkülettel fogadta a hírt. „Remegek a valóság láttára, de ugyanakkor növekszik bennem a keresztény reménység”, — válaszolta. „Ha földi küldetésemet be kell fejeznem, legyen meg az Isten akarata. Ő mindent az üdvörtörténet összefüggésében lát, az én jelentéktelen életemet is.” A tudat, hogy lassú, fulladásos halálra van ítélve, aggodalmakkal töltötte el lelkét, de mégis mindig derűt és reménységet sugárzott maga körül és sokkal inkább mint valaha, teljesen azoknak szentelte idejét és önmagát, akik lelki vezetése alatt állottak.

San Paolo-ba irányították szakorvosi kezelésre; mielőtt oda szállították, maga kérte a nagybetegek szentségét. Két hét múlva megkönnyebbülten tért vissza Sao Leopoldo-ba. Ismét fölvette, ahogy lehetett, tevékenységét, de csak rövid időre. Életének utolsó hónapja az élő hitnek, reménynek, Isten akaratában való megnyugvásnak és a másokért való munkának csodálatos példája volt. Nem sokára erős és egyre fokozódó fejfájás gyötörte; a rák már agyát is elérte. A kórházban nyakáról, majd agyvelejéről is rákos daganatot távolítottak el. Ez már nem használt; nem volt kétség abban, hogy elérkezett a vég. Ismét fölvette a szent kenetet, s aztán, június 12-én, kora hajnalban, visszaadta lelkét Teremtőjének. Egy érsek, három püspök és 30 pap mutatta be érte a szent áldozatot és végezte a temetési szertartást. Így fejezték ki hálájukat és szeretetüket az iránt a magyar jezsuita iránt, aki külföldön is teljes önátadással élte szerzetesi hivatását és szolgálta Isten országát ott, ahová az isteni Gondviselés küldte. Brazíliá lett a brazilokkal, de ugyanakkor mindvégig szívébe zárta annyira megpróbált népét.

A. U.

A KULCS

A szemünk is káprázott az alkonyati víz játékatól. A folyónak napba-fürdetett fehéres-sárgán szikrázó vize lassan elszürkült, akár olvasztott ólom hömpölygött volna tova. Azután megrózsaszinesedett, elvörösödött. A vörös tűzkatlan, a nap, a sötétkék hegyek sziklacsúcsára hanyatlott. Úgy tűnt, mintha ott megsebeztek volna a hegyek és vérét a folyóba csurgatta volna. Nézve ezt, nem lehetett másra gondolni, mint a végtelen, csodálatos Isteni Szivre, amely értünk átveretett és életünk folyamába vért vérezett.

Ezzel a fény-káprázattal a szememben álltam meg szobám ajtaja előtt. A zsebembe nyultam, hogy kivegyem a kulcsot.

A kulcs nem volt ott! Kiforgattam a zsebeimet, forogtam, kerestem: a kulcs nem volt meg.

Tudtam, hogy a házban valahol van tartalékkulcsa minden szobának, de aki ezeket a kulcsokat őrizte, nem volt otthon. Várom kellett . . . Legjobb lesz a kertben elverni az időt! . . . Ez a kert a ház mögött, érdekes és pihentető. Kis domb, középütt kínai pavilonnal. A köves ut mellett napóra mutatja az időt.

A domb oldalán tyukketrecek, vagy kétszáz hófehér tyukkal. A másik domb hajlása alatt tehénistálló, kérődző tehennel és ficánkoló borjakkal. Az istálló előtt három kutyaól, három kutyával: két farkas- meg egy vadász-kutya.

Amint a kutyaólakhoz értem, emberi hang ütötte meg a fületem. Piff-et, a vadászkutyát leckéztette egy hófehér-hajjú, nyolcvanéves öreg spanyol misszionárius, aki már nem járhatta a vidéket, de még tanítgatta a fiatalokat és imádkozással segítette misszióját.

Piff-től két lépésre egy félig kopasztott tyuk hevert, átharapott nyakkal.

Az öreg szent, amint kihallottam, Piffet térítette.

— Piff, Piff! Te rossz kutya! Hát elfelejtetted már, hogy mivégre vagyunk a világon? Hát nem tudod, hogy cselekedeteink követnek minket? Ilyen gaztett! Piff! Cselekedeteink követnek minket!

— Csibekopasztó lesz a neved, nem Piff! — És azzal, — puff! puff! — ráncos kezével nagyokat huppantott Piff fejére a szent öreg.

Lehet, hogy nagyobb ütéshez nem is volt többé ereje, — az is lehet, hogy párnának a szívé tette ráncos keze alá, — vagy Piff bánata volt határtalan, — nem tudom. De a kutya nem ellenkezett. Türelmes, szomoru képpel vállalta az ütéseket. Sőt meglepve láttam, hogy Piff nagy áhitattal nyalni kezdi a büntető szent kezet. A büntető kéz gazdája pedig akkora könnyeket poty-tyantott, mint a legnagyobb esőszemek.

Ezt az áhítatos hangulatot jobb lesz nem zavarnom, — gondoltam — és átkerültem a másik ösvényre. Ez levezetett a pálma-szegte utra, onnan kis szőlőskertünkbe és a misszionárius temető szélére. A temetőtől száz lépésre a magtár állt, a misszió szükségletére.

— Na, ez a temető is magtár — gondoltam, mikor megláttam a kis, egymás fölé épített kriptafülkéket. Az Isten magtára, ahová begyűjtötték a megérett termést, várva a feltámadásra!

Az ember sosem tudja, mikor teszik be egy ilyen kripa-félébe, — jó hát megbarátkozni a temetővel. Az írásokat betűztem az üres helyeket néztem, Istennek ajánlottam azokat, akik már a nagy Csűrbe tértek.

Az aggastyán is leereszkedett az oldalról és zörgő rózsafüzérével végignézte a fülkéket. Az első üres fülke előtt hosszú ideig állt. Biztosra vette, hogy nemsokára ő következik. Néztem az öreg, könnyesen mosolygó aggastyánt: minden arra mutat, hogy talán nem is téved. A folyosókon egyre fáradtabban csoszog, az étteremben egyre kevesebbet mer a tából, keze egyre jobban reszket. Egyszer majd — mint annyiszor nyolcvan esztendő minden estelén — lefekszik, kezébe veszi zörgő olvasóját, pergeti fehér ujjain a szemeket és Krisztus életét kíséri az angyali h iradástól a g olgotai halálíg. Nem jó alvó már: van ideje Máriával társalogni. Nem sajnálja az időt az imára, — már jobban az örökkévalósághoz tartozik, mint mi, akik kis lesőablakon tekintünk az Égbe. Előtte már tárt kapu nyílt és hazalát.

És amint így imádkozik, mosolyog, talán csak éppen megrándul kissé és . . a szíve megáll. Senki sem veszi észre . . . Ő maga sem . . . A Tárt Kapun Szűz Mária jön szembe vele, kezén fogja és elvezeti az Országba, ahol a Biró nem sok ítéletet mond, hiszen régi jó barátja.

Reggel majd észreveszik, hogy nem jön misézni. Megtalálják, felravatalozák és kikisérik ide. Elhelyezik Isten Magtárába, a tizennegyedik fülkébe, ahol még tegnap is hosszú ideig álldogált . . .

Lassan porlad: legelőször Istenért dobogó szíve. Azután az a soha nem pihenő, munkás, imádkozó keze. Mi marad belőle?

Hirtelenül eszembe jutott leckéztető hangja Piff előtt, fönt a dombon.

— Hát elfelejtetted már, hogy mi végre vagyunk a világon? Hát nem tudod, hogy cselekedeteink követnek minket? . . .

— Mi marad belőle? . . . Minden megmarad! Az öreg test széthull ugyan, porba tér, amint írva van. De amit ez a szervezet, ez a test élt, látott, gondolt, tett, mind megmarad, ahogy írva van. „Cselekedeteid követnek téged!” Vallomásnak, tanúnak, ítéletnek. Örök életnek, vagy el nem muló végzetnek . . Cselekedeteink követnek minket! . . .

Keresztet vetettem én is, mert már erősen sötétedett. Mozdulatomra valami a lábam elé esett. A kulcs! A szobám kulcsa! Ugy látszik: kicsuszott a köpenyem zsebéből és megakadt az övemén.

Az ember észre sem veszi, hogy megvan a kulcs! Itt van közel, csak rá kell találni! Keresni kell ugyan, de itt van mindig, egészen közel!...

Cselekedeteink követnek... Semmi nem pusztul el... Gondolat, pillantás, szó, irás, élmény, bűnök és erények. „Minden elpusztul, ha meghaltunk” — tévedjük néha... Pedig minden megmarad és ami hozzánk tartozott, követ minket...

Itt van hát a titok! Ezért volt valami a levegőben!
Megtaláltam a kulcsot...

+

AZ INNSBRUCK-I ZSINATI TEOLOGIAI KURZUS TÉMAIBÓL

1. **Békés Gellért OSB:** Az egyházszemlélet történeti átalakulása.
(A trentói zsinattól napjainkig).
2. **Weissmahr Béla SJ:** Az Egyház titka mint az üdvösségtörténet csúcspontja.
(Világtörténelem — üdvösségtörténelem; Isten üdvösségre hívó kinyilatkoztatásának különböző foku jelenléte a történelem különböző fázisai-ban; a különböző vallások és az Egyház).
3. **Josef A. Jungmann SJ:** Das Kirchenbild der erneuten Liturgie.
4. **Békés Gellért:** Az Egyház bibliai szemlélete.
(Isten népe — Krisztus Teste).
5. **Békés Gellért:** Az Egyház: az üdvösség szentsége.
6. **Weissmahr Béla:** A klérus és a laikusok.
(A pap helyzete a mai, mindinkább átalakuló Egyházban).
7. **J. A. Jungmann:** Die Liturgie: Leben der Kirche.
8. **Weissmahr Béla:** Papi egzisztencia I.
A pap szellemi tájékozódása a mai teológia problematikájában.
9. **Békés Gellért:** A keresztény egység kérdése.
10. **Weissmahr Béla:** Papi egzisztencia II. Mihez tartjuk magunkat?
(Az abszolút és a relatív problémája a hitben és a teológiában).
11. **Békés Gellért:** Mária és az Egyház.
12. **Weissmahr Béla:** Az Egyház zárandókútja a beteljesülés felé.
(Megjegyzések a „Lumen gentium” 7. fejezetéhez).

VI. PÁL PÁPA BESZÉDE A MINORITA FERENCREND KÉPVISELOIHEZ

Dicsőségesen uralkodó Szentatyánk 1966 július 12-én külön kihallgatáson fogadta a minorita ferencrend (OFM Conv.) 180. nagygyűlésének hivatalos résztvevőit, élükön P. Heiser Basilius, másodizben megválasztott Generális Miniszterrel, aki Assisi Szent Ferenc rendalapítása óta időbeli sorrendben a 114. A Pápa Őszentsége a vatikáni konzisztoriális teremben fogadta a káptalan tagjait, — akik között volt e sorok írója is — és a Generális Atya fiúüdvözlete, rendi hódolata után, buzdító szöveget intézett hozzájuk. Az aznap délután megjelent, de már másnapra (1966. július 13) keltezett L'Observatore Romano teljes egészében hozta VI. Pál pápa beszédét, amit alább hű fordításban közlünk.

+

Az összes lelkek közös Atyjának jókívánságai.

„Üdvözljük a Konventuális Minorita Ferencrendet!

Üdvözljük tiszteletreméltó Generális Miniszterét, Főtisztelendő Heiser Basilius Atyát, akit a rendi nagygyűlés megerősített ebbeli hivatalában, kifejezésre jutva ezáltal iránta érzett méltányos háláját e nagy és virágzó ferences család jó kormányzásáért, valamint illetően módon nyilvánítva szándékát, hogy megújult buzgalommal és hűséges odaadással akarja követni az irányvonalat, amelyet kijelölt a Rend életében és amelyet tökéletesebbé tettek azok az elvek, amelyeket a minap befejezett egyetemes zsinat szellemének és határozatainak figyelembevételével a nagygyűlés magáévá tett a változatos alakú és hatalmas ferences családfa e kiváló ágának új lelki sikerei érdekében. Íme, a Mi jókívánságaink számára, amelyeket kiterjesztünk a rendfőnöki tanácsosokra, a Prokurátor atyára; mindazokra, akik tagjai ennek a népes és tekintélyes rendi nagygyűlésnek, továbbá mindazokra, akik Rendetekben felelős személyek a kormányzás, az igazgatás, az oktatás és a nevelés terén. Hasonlóképpen jussanak el jókívánságaink a Konventuális Minorita Ferencrend egész kiterjedt seregéhez, a világ különböző részein hőiesen vállalt misszióihoz, papnevelőintézeteihez, kollégiumaihoz, a gondjaikra bízott plébániákhoz, a lelki gondozásuk alatt levő női szerzetes családokhoz, az általuk vezetett tanulmányi intézetekhez, összes harmadrendi testvéreikhez, nem kevésbé a Szeplőtelen Szűz védőseregéhez. Ugyanigy említést kívánunk tenni Szent Péter bazilikánk penitenciáriusairól, akik szintén ugyanennek a nemes Rendnek szerzetesei.

Egyetlen más alkalom sem annyira kedvező a Mi nektek szóló jókívánásaink kifejezésére, mint a mostani. Általános rendi nagygyűlések tartásának és az egyetemes zsinat minap történt befejezésének kettős ténye arra kötelez Minket, hogy egyrészt minden jót kívánjunk nektek, másrészt feltételezzük: a legjobb körülmények között vagytok a mennyei ajándékok vételére, amelyek nélkül semmiféle igazi növekedés nem lehetséges Isten országában; egy-szersmind szerzetesi hivatástok minden szent és nemes szándékának ismételt felajánlására az Úrban. Nagygyűlések munkája minden bizonnyal a lelki és erkölcsi teljesség ilyen állapotába juttatott benneteket, amiért is szá-munkra nem marad más hátra, mint kifejezni nektek tetszésünket és bátorí-tásunkat.“

Meghitt beszélgetés együtt és egyenként a szerzetesekkel.

„Hogy megmutassuk, mekkora és milyen szívből jövő a Mi jókívánatokkal teli részesedésünk virágzó szerzetes családokat életének e rendkívüli órá-jában, megengedjük magunknak, hogy feltegyünk nektek néhány kérdést, mintha egyenként társalognánk mindegyiketekkel és mintha nem annyira ismételni akarnánk az előttek nagyon is ismert igazságokat, hanem mintha inkább a ti lelketekből akarnánk azokat kiaknázni és meghallgatni a leghiva-tottabb nyilatkozatot, amelynek mint eleven, időszerű meggyőződésnek han-goztatására, felhatalmaz titeket a szerzetesi hivatáshoz való hűségtek és a ferences életben gyűjtött tapasztalatotok.

Ime, az első kérdés: mondtátok magatoknak és megisméltétek, lénye-gében mit jelent a szerzetesi élet? Ti ismeritek a tényt, hogy a hivatástudat, amellyel kiki életcél választ magának, múlhatatlan, állandó érdeklődést kö-vetel. Az éberség ez, amit minden értelmes egyén gyakorol magával szemben és amit még inkább alkalmaz az isteni Mester minden követője a saját lelki-világában és magatartásában, azért, hogy hűséges és következetes legyen a maga hivatásához. Továbbá tudjátok azt is, milyen zavar keletkezett éppen ezekben az utóbbi esztendőken a szerzetesi élet hagyományos fogalma kö-rül, mintha ez a fogalom rászorulna „a sejtlemességtől való mentesítésre“ („demitizata“), amint mondják, felrázva ugyanis és szinte felébresztve va-lamiféle szendergésből és varázsálomból, amelybe a századok folyamán me-rült, a mesterkelt élet fajtájává kristályosodva ki, mely hijával van a mély és megrázó emberi tapasztalatnak és ehelyett teljesen kitöltének az önmeg-tagadás és fegyelem előírásai, amik manapság inkább fölösleges tehernek látszanak mint bölcs segítségnek ama keresztény tökéletesség elérésében, amelyre a szerzetesi élet magát elkötelezettnek tartja. Végül tudjátok azt is, milyen szavakkal vezette vissza az Egyetemes Zsinat a szerzetesi életet lényegéhez. Olvassátok el a Lumen gentium hittani magyarázat hatodik fejezetét; olvassátok el újra a Perfectae caritatis zsinati határozatot is és bőven lesz részetek olyan tanításban, amely megköveteli a szerzetesi életesz-ményt, a tökéletes szeretetbe helyezve azt, amit az evangéliumi tanácsok

gyakorlása és Krisztus követése által kell keresni és elérni, valamint csodálatosan sokféle módszerrel, amely az utak sokaságát, de éppen ezért viszonylagos szabadságát bizonyítja, amelyeken a Szentlélek a keresztyén tökéleteségnek ugyanahhoz a végcéljához vezet a lelkeket.“

Nagylelkű felelet Isten hívására.

„Olvassátok el és elméldkedjetek róla. Mindegyitek, a ferences iskola jól járható és biztos ösvényén haladva, Assisi alázatos és nagy Szegényének csodálatos alakjára fog gondolni, akiben mintegy a saját életének története idéződik fel és a maga belső tapasztalati területén ad majd választ a feltett kérdésre: mi a szerzetesi élet? Az a felfigyelés saját lelkek mélyén egy egyedüli és összetéveszthetetlen hívó szóra: jöj! A lehetetlenséggel határos bátor tett, amely által, túl az egyéni erőkön és mintegy a magasból áradó erőn függve, ki merte mondani mindegyitek a merész választ: igen. Azután az a heves felszabadító szakítás, amely az engedelmeskedő jelöltet, mint Ferencet, megfosztotta minden tulajdonától, minden szebb, minden hasznosabb és kedvesebb földi jótól, hogy őt, a hivatott, fűrgévé és vídammá tegye a megkezdett úton. És akkor az a belső, világiak számára ismeretlen magabaszállás (assorbimento), amely a cellában felfedezteteti a lelki vagy kórusima és a boldogító égi társalgás előlegezett találkozását. Majd az a csaknem mosolyra készítő és mégis emelkedett visszatérése az új szerzetes testvéreknek a régi ismeretségek és a profán világ közé, többé semmit sem kívánva, hanem mindent elajándékozva, egy új közösség felfedezésében az egykori testvérekkel és az emberekkel, akik a „barát-ember“ („uomo-frate“) különös jelenségét csodálkozva nézik; olyan kapcsolat ez, amely megengedi, hogy evangéliumi szellemben lehessen hozzájuk szólni, amit senki sem mer megtenni a szokásos társalgás közben és amely lehetővé teszi a bizalmas titkok meghallgatását is, amiket senki másnak nem tárnának fel, mint annak az alázatos kezdőnek Krisztus iskolájában. Ime, az inkább átélésből származó, mint elméleti kifejezésekkel megadott felelet, hogy mi a szerzetesi élet.“

A ferences lelkiség lényeges és sajátosságos arculata.

„Megfontolástok közben minden bizonnyal szerepelt még egy másik kérdés, amely a leghitelesebb hagyományok alapján szintén megkapta a szokott feleletet. Milyen a mi lelkiségünknek lényeges és sajátosságos arculata? Greccio és Verna, mondják; az alázatos és szenvedélyes szeretet Krisztus iránt; Krisztus iránt, élete két fő titkának, a megtestesülésnek és a megváltásnak ünneplésével. Így élt Ferenc, erre tanított; ugyancsak így fiai is, egészen a mi korunkig.

Vajon, nem Krisztus áll a ferences áhitat központjában? A ti lelkiségtek nem Krisztus emberségének abból a szemléletéből indul-e ki, amely jászolának és keresztyének egyszerű meg népies megjelenítésétől a misztikus tapasztalat legmagasabb csúcásáig ér fel? Ebben a pontban is legyetek hűek magatokhoz, hogy egyrészt védekezzetek a helytelen vélemény ellen, amit

sokan egyes szerzetesek lelkiségéről alkotnak maguknak, hogy ez gyanus a saját szentjeik gyakorlati, ha nem elméleti előtérbe helyezése miatt Krisztus és az Úristen tiszteletével szemben, valamint vádolható avval is, hogy inkább különleges és helyi ájtatosságokból táplálkozik, mint a liturgikus titkok ünnepléséből. Könnyű lesz tehát nektek, ha szükség lenne rá, az Egyház imá-életének abba az eredményes és szerves részvételébe illeszkednetek, amelyet a zsinat olyannyira előírt Isten egész népe és különösképpen azok számára, akik a keresztény tökéletesség keresésének és gyakorlásának szentelik életüket.“

„Paupertas cum laetitia.“

„Már megadott nyílt választok után feltehetnénk még sok más kérdést. Például: szerzetesi életeteket főként melyik erénynek kell megkülönböztetnie? Akárki megadja rá a feleletet, aki tudja, hogy ferencesek vagytok: a szegénységnek; annak a szegénységnek, amely szeretetté változik át, amely a szegény Krisztust akarja utánozni és szeretni és amely egyedül Istent tekinti a szerzetes lélek igazi gazdagságának. Mit is mondott a ti boldogotok, Camilla Battista da Varano?“ „Ó, milyen szegény az, aki mást akar, mint Istent és milyen gazdag, akinek Istenen kívül semmije sincs!“ (Vö. Istruzioni, az Opere Spirituali c. munkájában, 216. o.) De a kérdés egyéb kérdések feltevésére késztet: *gyakorolható a szegénység mind a mai napig? Nem kell-e ennek is „simább utakon“ („planiora itinera“) haladnia, ahogy Giovanni Colonna biboros kezdettől fogva ajánlotta Ferenc testvérnek? Nem kell-e ma engednie a szerzetesi szegénységnek a modern természetrendi gondolkodás, valamint általános örmvágó erőszakos és álnok követelődzéseinek? A zsinat, mint ismeretes, tartalmaz valami szigorú figyelmeztetést e tekintetben (Vö. Decr. „Perfectae caritatis“, 13. sz.) és így megerősíteni hivatott a hiteles ferences hagyományt az evangéliumi ige szövegszerinti megtartásának odaadó és bátor vállalásában. Ebben a tekintetben is, mint valamelyik másik „korkövetelményben“ („aggiornamento“) a gyakorlati szabálynak alkalmassá tételéről van szó az új észszerű kívánalmakhoz, nem pedig arról, hogy a régi szabályzat lelkülete meglazuljon, vagy ellene mondjon a szövegnek.*

És az örömet, Testvérek, a ferences örömet valóban bírjátok a szivetekben? Természetfeletti indítékaival, életderűjével és költészetével? És mutatjátok magatok körül? Kedves nektek mindig ez a ti „szegénységtek, együtt az örömmel“? (Paupertas cum laetitia“). Szent Ferenc követőinek első nemzedékéről szólva, azt írja történeti jegyzőtök: „Erat eis exultatio magna“ (nagy volt bennünk az örvendezés, 1 Celano, 35. sz.). Még most is így van?“

A szeretet és Mária tiszteletének ragyogása.

„És a szeretet, a szeretet, amely a keresztény tökéletesség teljessége és amely rendeteknek a szeráfi címet juttatja, mindig a gondolataitok és érzelmeitek magaslatán áll!“

És az a tisztelet a Boldogságos Szűzanya iránt, amely szüntelenül jellemezte a ferences lelkiséget, kiválónak teszi még, — ó, minden bizonnyal! — jámborságot, visszatükröződik magatartástokban?

És a lelkek szeretete, gondozásuk, — akár tömegesen, a jó és népies igehirdetéssel, akár egyénenként, gyóntatásuk és lelki vezetésük mindig oly szükséges szolgálatában, mindmáig a szenvedélyetek? Ferences és apostoli különlegességek?

Ezeket a kérdéseket hangoztatva és az idő rövidege miatt elhallgatva másokat, azt vesszük észre, hogy választástok nagyon magasrendű és nagyon nehéz. És mint egy folyamatos elragadtatás, szemlélődő és tevékeny. Mint a repülés. Vagy nem repült-e a ti Kupertinói Szent Józsefetek? Amivel azt akarjuk mondani: talán nincsenek nektek a Rendetek sajátosságait alkotó lelki segítségitek, amelyek bizalmat öntenek alázatos merészségtekbe és amelyek nagy művekre tesznek titeket képesekké Isten Egyházában?

Hires kegyhelyeknek vagytok őrzői, amelyekből láthatóan az életszentség ereje árad zárándokaik számára. Tiétek Rómában a híres történelmi bazilika, a Tizenkét Apostol, Firenzében a Szent Kereszt, Bresciában a Szent Ferenc, Bolognában a Szent Ferenc, Velencében a Frári és azután főleg a Szent Antal bazilika Páduában. Képzeljétek, tiétek Assisiben Szent Ferenc sírja. Ami azt jelenti, hogy (a különböző ferences családokhoz tartozó Testvéreitekkel együtt) lehetőséggel rendelkeztek új életre kelteni Szent Ferencet; új életre kelteni szent és tevékeny szerzetesi életetekkel, a világ csodálótára és Krisztus szent Egyházának gyarapodására.

Akinek nevében mindnyájatoknak apostoli áldásunkat adjuk.“

P. Dr. Rákos Raymund
ofm. Conv.

SHVOY LAJOS MEGYÉSPÜSPÖKUNK VÉGRENDELETÉBŐL

A teljes Szentháromság: Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Amen.

Most, hogy a jó Isten kegyelméből betöltöttem életem 80. esztendejét, végrendeletet állítok ki.

Mindenekelőtt hálát adok a jó Istennek, hogy szent kegyelmével a Katolikus Anyaszentegyházba meghívott, áldott jó szüleim gondjára bízott, akik nagy szeretettel és sok áldozattal istenfélelemre, kötelességtudásra és becsületességre neveltek.

Hálát adok a jó Istennek, hogy szentéletű hittanárom Pokorny Emánuel példája nyomán már kiskoromban megajándékozott a papi hivatás kegyelmével s Majláth Gusztáv Károly gróf és Prohászka Ottokár szentéletű előljáróim és lelki vezetőim példájával és vezetésével az Eucharisztia bensőséges szolgálatára nevelt. Különös hálával köszönöm meg a jó Istennek, hogy mind-

járt fölszentelésem után a Regnum Marianumba vezérelt, ahol lelkes, áldozatos kiváló papok környezetében papi hivatásom elmélyült, s ahol közel három évtizeden át életemet a drága magyar ifjuság vallásos nevelésének és felejtethetlen egyházközségem megszentelésének szentelhettem. Bár mindig méltatlannak éreztem magamat s annak érzem magam most is, hálásan köszönöm az Ur Jézusnak, hogy egykori áldott lelkiatyám és tanárom örökébe, a székesfehérvári egyházmegyébe, annak püspöki székébe vezérelt, mert itt, habár méltatlanul, még többet tehettem szent hitünk elmélyítésére, az Ő dicsőségére s rámbizott drága lelkek üdvösségére.

A jó Isten, drága szüleim és nevelőim után nektek adok hálát Tisztelendő Testvéreim, hogy immár 41 éven át annyi jósággal, szeretettel és türelemmel voltatok hozzám, szegény gyarló bűnöshöz. Különösen legközelebbi munkatársaimnak, a főtisztelendő Székeskáptalannak, az Aulistáknak, a semináriumi Előljáróknak és Tanároknak, a Főespereseknek, hitoktatási Felügyelőknek köszönöm meg igen hálásan jóságukat és annyiszor igénybe vett szives szolgálataikat.

Külön megköszönöm a Gazdasági Tanácsnak és az Egyházművészeti és Építési Bizottságnak, hogy annyi szeretettel és önfeláldozással segítettek újjáépíteni a háboruban tönkrement egyházmegyénket, és segítettek anyagilag is talpraállítani azt, ami hála Istennek nagyjából sikerült is. De hálás szívvel köszönöm meg nektek valamennyiteknek Tisztelendő Testvéreim, hűséges és szives szolgálataitokat. Nagyon boldog és nagyon hálás voltam az Ur Jézusnak, hogy egyházmegyémbe áldozatos lelkű, fáradhatatlan buzgalmú, komoly, egyházas érzésű papságot adott nekem, akik valóban apostoli munkát végeztek.

Nehéz, de nagy jelentőségű történelmi átalakulásnak vagyunk nemcsak szemlélői, de munkatársai is. Sokat szenvedtünk. Szenvédésünk nem volt véletlen. Lényeges alkotórésze a jövő kialakulásának.

Legyetek továbbra is az Anyaszentegyháznak és szeretett egyházmegyénknél hűséges és lelkiismeretes papjai és ragaszkodjatok Szentséges Atyánkhoz, az Ur Jézus helyetteséhez és az Egyház tiszteletreméltó szent törvényeihez. Mindig épültem apostoli, áldozatos munkáton, mindig meghatva néztem azt a nehéz, sokszor nélkülözésekkel teli életet, amit különösen az új lelkészségek papjai folytatnak nem egyszer mostoha körülmények között. Legyetek Tisztelendő Testvéreim, a szentségi Ur Jézusnak komoly életszentségre törekvő apostolai, s legyetek büszkék, hogy a nagy Ottokár Püspök szeretett egyházmegyéjének lehettek tagjai és papjai, amely anyagiakban hála Istennek szegény egyházmegye, de lelkiekben tegyétek gazdagabbá és nagyobbá Ottokár püspökatyánk csodálatos eucharisztikus szellemében.

Az egyházmegye vezetésében arra törekedtem, hogy esküm szerint, az Anyaszentegyház törvényeinek, rendeleteinek és előírásainak minél komolyabb

érvényt szerezzek. Ezért szorgalmaztam az egész vonalon a codex és a statutumok lelkiismeretes betartását. Ha talán túl szigorúnak, vagy túlságosan aprólékosnak látszott egyesek előtt eljárásom, vagy a jó szándék mellett emberi gyöngeségből megbántottam, vagy megszorítottam valakit, az Ur Jézus színe előtt igaz szívvel bocsánatot kérek érte. Most, hogy számat vetek sáfárkodásomról, világosan látom, hogy nem lehet eléggé komolyan venni az Anyaszentegyház törvényeit, azokat nem lehet eléggé szorgalmazni és sürgetni. Hisz azokban a Szentlélek csodálatos bölcsessége és ereje nyilatkozik. Hálásan köszönöm a főesperes és esperes Testvéreknek, hogy annyi bölcseséggel, szeretettel és türelemmel segítettek rendet teremteni az egyházmegyében, ami Istennek hála, sikerült is. Példás rend van az egyházmegyében.

Egyházmegyénket viselte meg hazánkban legjobban a front. Templomaink nagy része súlyosan megsérült, vagy elpusztult. Hogy ezt a szörnyű csapást oly gyorsan kihevertük, és újjáépítettük egyházmegyénket, ezt a már régóta elevenen megszervezett egyházközségeknek és az egyházközségek lelkes munkájának köszönjük. Az egyházközségi élet továbbfejlesztésére, kiépítésére, komoly megszervezésére és még komolyabb összefogás az egyházmegye anyagi ügyeinek megoldására és biztosítására legyen egyik legfőbb gondotok, mert ez lesz a jövő legnehezebb kérdése.

Mikor, mint ujonnan kinevezett püspök tisztelegtem XI. Pius pápánál, kettőt kötött a lelkemre: először, hogy látogassam egyházmegyémet, különösen ott, ahol nincs pap és templom, másodsor, hogy ne tudósokat, hanem lelkipásztorokat neveljek. Gyenge erőmmel iparkodtam megfelelni Szent-séges Atyánk jószágos atyai tanácsának: szorgalmasan látogattam a pusztákat és filiákat, s épültem ottani hiveim buzgóságán és hithűségén. Csak meghatva tudok a ti áldozatos munkátokra gondolni, új lelkészségek apostolai. Milyen nehéz körülmények között bináltak, trináltak s jártatok a puszták és filiák feneketlen sarát és tengernyi porát. Boldog vagyok, hogy egyházmegyénk legtöbb pusztáján és filiáján nemcsak hirdettétek az evangéliumot, de egymás után alapítottátok az új lelkészségeket, építettétek nagy anyagi erőlködéssel és csodálatos lelkesedéssel a filiák templomait, kápolnáit, oltárfülkéit, plébániáit. Főpásztori legnagyobb gondomat és legnagyobb örömet különös szeretetetekbe ajánlom. Szeressétek és támogassátok az új lelkészségeket és legyen gondotok, hogy mindegyik parochia lehessen.

Egyházmegyénk fiatal papi generációjára mindig nagy örömmel tekintetem. Ez a püspök legelső gondja és kötelessége. Nagy megértéssel és szeretettel vegyétek őket körül, mert nem egyszerű és könnyű a helyzetük. Én büszke vagyok rájuk és nagyon bízom bennük. Ők a XI. Pius pápa ajánlotta szemináriumi nevelés gyümölcsei. Sok örömöm van bennük. Nektek is nagy szeretettel és okos megértéssel kell kezelnetek őket, hogy átadhassátok nekik egyházmegyénk értékes és különleges szellemét. Külön köszönöm, hogy a papnevelést oly nagylelkűen támogattátok és a szemináriumot oly

gyönyörűen ujjaépíttették, templomával együtt. Féltő gonddal ápoljátok, istápoljátok a papnevelést továbbra is. Közös nagyérdekű és drága kincsünk az.

Lelkipásztori és főpásztori működésemmek és papi életemnek legfőbb törekvése volt az Eucharisztia hűséges és odaadó szolgálata. Titeket is drága Testvéreim arra biztattalak és neveltelek. Boldog vagyok, hogy vállvetett munkánk nyomán az Ur Jézus kegyelméből, az eucharisztikus élet egyházmegyénkben szép fejlődésnek indult, templomaink kevés kivétellel megújultak s a liturgikus élet kapcsán istentiszteleteink bensőségebbek lettek, s a felki élet határozottan elmélyült.

Engedjétek meg, Tisztelendő Testvéreim, hogy az örökkévalóságba készülve arra is kérjelek, amit életemben annyiszor tettem; szeressétek hűséges, gyöngéd szeretettel a kenyér színe alatt közöttünk élő jóságos Ur Jézust. Látogassátok szorgalmasan és szent örömmel, imádjátok Őt a szeretet szentségében, s fáradhatatlan buzgalommal neveljétek hiveiteket is a Szentségi Ur Jézus szeretetére és szolgálatára. Tanítsátok őket kitartó buzgósággal, hogy akkor tiszteljék, becsüljék igazán az Eucharisziát, ha azt minél buzgóbban és minél gyakrabban vesszük magunkhoz. Akkor leszünk igazán élő tagjai Krisztus misztikus Testének, az Anyaszentegyháznak, ha az Oltáriszentségből élünk. Neveljétek hiveiteket arra, hogy az Oltáriszentség legyen lelki életük központja, hogy minden nap, vagy minden vasárnap járuljanak a szent áldozáshoz, hogy mindennapi gyöngeségünknek és gyarlóságainknak az Ur Jézus legyen orvossága s ezáltal erő forrása és tápláléka lelkünknek.

Minden nélkül jöttem, minden nélkül távozom az örökkévalóságba. Legyen érte hála a jó Istennek.

Temetésem legyen egyszerű, de imádságos, áhitatos temetés.

Az Ur Jézus jóságos irgalmába ajánlom szegény lelkemet. Egész életem és mindenem az övé. Hálából a mérhetetlen sok kegyelemért, amit Tőle kaptam egész életemen át. Élő hittel hiszem és vallom mindazt, amit Ő tanított és amit tett megváltásunkért. Készséges lélekkel elfogadom mindazt, amit jegyese, az Anyaszentegyház tanít. Engedelmes hűséggel ragaszkodom Szentséges Atyánkhoz, az Ur Jézus földi helytartójához. Ebben az igaz hitben, amelyben mindenkor éltem, Isten kegyelméből, ebben a köteles hűségben és engedelmisségben akarok jóságos kegyelméből meghalni.

Lelkemet ajánlom buzgó imáitokba és mementőitokba, ahogy én sem feledkezem meg rólatok az örök hazában, szeretett Papjaim és Hiveim. Szeretettel és bensőséges áhitattal adom áldásomat mindnyájatokra, akiket a jó Isten hosszú papi életem folyamán reám bizott, vagy nekem adott. Az Atyának + és Fiunak + és Szentléleknek + nevében. Amen.

Székesfehérvár.

Shvoy Lajos s. k.
püspök

Szeretett Hiveim!

A teljes Szentháromság nevében kereszteltek meg, s általa lettem Isten gyermeke és az Anyaszentegyház tagja, a teljes Szentháromság nevében veszek búcsút e földi zarándok élettől, mikor most utoljára szólok Hozzátok.

Imádás és hála az Atyának, aki teremtett, gondviselő szeretetével a tenyerén hordozott. Áldott jó szülőket, jó testvéreket, napsugaras gyermek-kort, hosszú életet adott nekem. Ismételten kimentett halálos veszedelmekből, betegségből, s megengedte, hogy két világháborút átélhettem és mindmáig szolgálhattam neki.

Imádás és hála legyen a Fiúnak, Megváltó Ur Jézusunknak, aki szolgálátára meghívott, szent nevelők kezére bízott. A Regnum Mariánum csodálatos világába vezetett, a drága magyar ifjúság, nagyszerű fiúk és nagyszerű leányok nevelésére kiválasztott. 1919-ben a regnumi egyházköztség élére állított, majd érdemtelenül Prohászka püspökötya örökébe Székesfehérvárra hívott.

Imádás és hála legyen a Szentléleknek, aki gyöngye egészségem mellett lelkesített és ihletett. A Regnumban nagyszerű papok társaságába vezetett, elsőrendű ifjakat küldött a magyar lelki újjászületés megindítására és szolgálátára, egyházmegyémbe pedig elsősorban áldozatos és hűséges papjaimba, majd pedig a lelkes egyházközségekben és Oltáregyletekben odaadó munkatársakat és készséges, hűséges hiveket adott.

Végiggondolva hosszú papi életemet, s a kapott rengeteg kegyelmet, megremeg a lelkem. Mily mérhetetlen sok kegyelmet kaptam 67 évi papi életem alatt. Mennyi mulasztás, mennyi hanyagság és elégtelenség vádol. Mennyivel odaadóbban, mennyivel buzgóbban, mennyivel szentebbül kellett volna szolgálnom a magyar ifjúságot, egyházközségemet és egyházmegyémet. Alázattal kérek bocsánatot bűnös és gyarló életemért, rengeteg mulasztásomért, annyi nagyszerű indítás és annyi kegyelem mellett.

S minél inkább érzem gyarlóságomat, hibáimat és gyöngeségeimet, annál nagyobb hálával köszönöm meg munkatársaimnak, elsősorban szeretett papjaimnak, de megköszönöm egyházmegyém hiveinek hozzám való jóságát, szeretetét és türelmét. Ha valakit megbántottam, vagy megbotránkoztattam, attól alázattal bocsánatot kérek a jó Isten színe előtt, viszont a magam részéről is szívből megbocsátok mindenkinek és kérem, hogy a jó Isten is bocsásson meg nekik, ha valamivel megbántottak.

Szeretett jó Hiveim, fogadjátok szeretettel püspöktyátok utolsó szavát hozzátok:

1. A jó Isten különös nagy kegyelme, hogy katolikusok vagyunk. Nem a mi érdemünk, a Szentháromság nagy kegyelme az. Tartsátok nagy tiszteletben kiválasztástokat és tartsátok életetek legnagyobb kincsének, hogy katolikusok vagytok.

Szent hitünknek Krisztustól indult tévedés nélküli tanítója a Pápa. Krisztus földi helytartója és a vele egyesült püspökök. Ragaszkodjatok a Szentatyához, s rajta keresztül az Anyaszentegyházhoz, egész létetekkel, és éljete az Anyaszentegyházban bensőséges katolikus életet.

Számotokra az Egyház a ti plébániátok és egyházközségetek, a ti templomotok, a ti lelkiatyátok. Szeressétek templomotokat, legyen az lelketek meleg, édes otthona. Legyetek lelkiatyátok hűséges, odaadó hivei, s kapcsolódjatok bele lelkesen az egyházközség életébe, munkájába.

2. Katolikus életünk centruma, legszentebb titka, s egyben legdrágább kincse a legméltóságosabb Oltáriszentség, a kenyér színe alatt köztünk élő Ur Jézus. Az Ur Jézus itt maradt köztünk megdicsőült szent Testével az Oltáriszentségben, hogy botorkáló életünkben szerető társunk, erősítőnk, vigasztalónk, bátorítónk legyen. Itt maradt a kenyér alakjában, hogy mindennapi táplálékunk legyen, táplálékunk a lelki életben, erősítőnk lelki harcainkban, vigasztalónk, eligazítónk nehézségeinkben, csüggedéseinkben s a szenvedések nehéz óráiban. Végtelen szeretetének zálogául adta nekünk szent Testét, s vele a kegyelmek bőségét, amikor e szavakkal alapította a nagy Szentséget: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem“. Küzdelmes földi életünk legnagyobb boldogsága, legtisztább öröme egyesülni vele a kenyér színe alatt. Ebbeli nyomorúságunk, tökéletlen gyarlóságunk egyetlen orvossága és menedéke, ha hűségesen és állhatatosan vesszük és esszük szent testét.

Amint élőszóval annyiszor kértelek, szeretett Hiveim, most utolsó szavaimmal is nagy szeretettel kérlek benneteket, tápláljátok lelketeket gyakran és buzgón az isteni táplálékkal. Értsétek meg, igazi katolikus élet, igazi istengyermeki élet csak a gyakori szentáldozással lehetséges. Legyetek apostolai a gyakori szentáldozásnak — otthon, szomszédaitok, ismerőseitek és példátokkal a hivek előtt — hisz ez a legkedvesebb szolgálat az Ur Jézus előtt.

3. Az Ur Jézus nemcsak istengyermeki életét osztotta meg velünk, hanem halála előtt a keresztfán édesanyánkul hagyta saját szent Anyját, a boldogságos Szűz Máriát. Nem lenne teljes búcsúszavam hozzátok, szeretett Hiveim, ha róla nem emlékeznék meg. Milyen vigasztaló, hogy van a mennyországban jószágos édesanyánk, akihez gyermeki bizalommal fordulhatunk, aki közbenjár értünk, hogy a kegyelem útján járjunk, bajainkban vigasztal és jószágos szószólónk Szent Fiánál, ha eltévedtünk, vagy elbuktunk. Milyen üres és vigasztalan lehet nélküle az élet. Milyen boldogító és szent magyar örökség eleinktől a Szűz Anya mélységes tisztelete.

Hála Istennek, az egész világon, de nálunk is elmélyült a Szent Szűz tisztelete. Ő, aki a mennyei Atya akaratából ott állt Fiának keresztese alatt, hű társa volt a megváltás nagy áldozatában. Ő, aki egyedül követte Szent Fiát a feltámadásban és mennybemenetelben, az örök dicsőségben, minden

kegyelem közvetítője Szent Fia akaratából. Boldog résztvevői lehettünk a nagy örömnépnél, amikor a Szentatya 1950-ben ezt a dogmát definiálta, s amikor 1954-ben, a Mária évében a Szentatya szava és példája nyomán az egész világ hódolt a Szeplőtelen Szűznek.

Szeretett Híveim, a Szűz Anya tiszteletét és ragaszkodó szeretetét ajánlom mindnyájatoknak. „Aki engem megtalál, életet talál az Úrban” — mondja róla az Egyház. A Szent Szűzzel kérek, — hozzatok sok áldozatot a bűnösök megtéréséért, s a szentolvasót naponként imádkozzátok el a békéért, mert a Szent Szűz megígérte, hogy az Ő szeplőtelen Szive fogja megadni a világnak a békét.

Ezekkel az intelmekkel búcsúszom tőletek szeretett híveim, s utoljára szívem egész szeretetével küldöm mindnyájatokra püspökatyai áldásomat, az Atyának + és Fiúnak + és Szentléleknek + **nevében.**

+ Lajos s. k.
püspök

+

Dr. Schriffert Béla Nagyváradi: A második vatikáni zsinatról szóló kiadványt a román posta hibátlanul kézbesítette. Nemigen tudja elképzelni, milyen örömet szerzett nekem figyelmével. Jómagam 79 évemmel fönnjáró őszi légy vagyok . . . Egyedül élő váradi kanonok vagyok és talán az utolsó is.

+

Nagyon köszönöm a Második Vatikáni Zsinat c. értékes munkát. Igen megörültem neki, mert a zsinatról eddig készült munkák vagy felületesek, vagy tulságosan terjengősek. Minden apróság nem érdemes feljegyzésre, intimitások, anekdoták non sunt ad rem. Másfelől olyan részletes kommentárok jelennek meg, hogy elnyomják a zsinat szövegét és elhomályosítják a dekrétumok értelmét.

+

A szép karácsonyi ünnepek után érkezett meg — váratlan, de nagyon jóleső meglepetésként, — a Második vatikáni zsinat c. könyvajándék. Őszinte érdeklődéssel olvasom, mert egyik-másik szempontja nálunk még kevésbé került kidolgozásra. Örülök a rövid bibliográfiának is, s ha szabadna igényeskednem: igen hasznos lett volna a zsinati dokumentumokhoz applikált részletes tárgymutató.

+

Végtelen hálás vagyok a címemre küldött könyvért. Ugy vettem mint csillagfényt a sötétben vakoskodó. Nagyon gyengén tudunk lépést tartani a fejlődéssel, mert semmi irott mű nem áll rendelkezésünkre. Legyen szabad kérnem további könyveket, mert így mi is nagyobb erővel tudjuk állni a vártát.

FATIMA ÜZENETE ÉS A II. Vatikáni Zsinat

Az Egyházzól szóló dogmatikai konstitúció nagy fináléja Szűz Máriáról szól. Heves viták kísérték. A zsinati atyáknak el kellett dönteniük, vajon önálló konstitúciót szenteljenek-e a Boldogságos Szűznek, vagy az Egyházzól szóló konstitúcióba illesszék szervesen az Istenanya teológiáját. Végül is az utóbbi felfogás győzött. Egyrészt mert Szűz Mária Krisztus és az Egyház misztériumának alap- és záróköve, másrészt mert egy önálló dokumentum a nagy reményekre jogosító ökumenikus gondolat fejlődését talán károsan befolyásolta volna.

A heves viták nem akörül parázslottak, a Boldogságos Szűznek több vagy kevesebb tiszteletet adjunk-e, hanem kizárólag akörül, hogyan lehet a Mária-tisztelet értelmét és benső mivoltát hatékonyabban beágyazni a katolikus hitéletbe és teológiába. Övni akarták a hívőket bizonyos foku szellemi sznobságtól, melynek lényege, hogy a Boldogságos Szűz üdvtörténeti jelentőségét és szerepét mindenáron „józanul és tárgyilagosan” akarja megítélni. A zsinat ezt az irányt akut szellemi szűklátókörűségnek bélyegzi (nimia mentis augustia). Másrészt a Mária-tisztelet mindenfajta túlzása és egész-ségtelen burjánzása ellen is sikraszáll a zsinat, mely a másvallásuk elől el-zárná a katolikus Mária-tisztelet helyes értelmezésének útját.

A zsinat hangsúlyozza, hogy Mária-tiszteletünknek hitünk ősi és tiszta forrásaiból kell merítenie: a Szentírásból és a Szentírásnak abból az értelmezéséből, melyet az egyházatyák, az egyháztanítók és a liturgia nyújtanak. A zsinati atyák nem említik a források között a magánkinyilatkoztatásokat, sem Lourdest, sem Fatimát.

Az Egyházzól szóló dogmatikai konstitúció a Boldogságos Szűz Máriát az édesanya hivatásában állítja szemünk elé. Isteni Fiához az anyaság titokzatos biológiai és kegyelmi szálai, az Egyházzhoz, Krisztus misztikus testéhez pedig a lelki anyaság kapcsolata és feladata fűzi. „Mária anyasága a kegyelem rendjében szüntelenül tart”. „Közbenjár értünk, hogy az örök üdvösség adományait kieszközölje számunkra” (62. rész). VI. Pál pápa kifejezett kívánsága volt, hogy a Boldogságos Szűz mint „az Egyház Anyja” szerepeljen a konstitúcióban.

A Mária tisztelet mai konkrét formáira gondolva tegyük fel a kérdést: azt az Isten-anyát, aki földi vándorlásunk ideje alatt úgy ragyog felettünk, mint „a biztos remény és vigasztalás jele” (68. r.) minden magánkinyilatkoztatástól függetlenül, szigoruan hitünk ősi forrásaiból merítve tiszteljük-e, avagy századunk magánkinyilatkoztatásainak mozzanataival gazdagítva? Fatimára gondolva: nyugodt lelkiismerettel járhatjuk-e a fatimai üzenet által megjelölt utat?

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy az Anyaszentegyház tanító testülete a magánkinyilatkoztatásoknak sem tárgyát, sem kísérő jelenségeit nem tárja hitigazságként hívei elé. Ha jóvá is hagyja őket, ezzel csak azt jelzi, hogy nem tartalmaznak hitünkkel ellentétes vagy ellentmondó tanítást, és hogy lelki épülésünkre és örök üdvösségünkre szolgálhatnak. Egyetlen kötelességünk a magánkinyilatkoztatásokkal szemben, hogy — ha hitelességük erkölcsi bizonyosságon nyugszik — pozitíve nem tagadhatjuk, kétségbe nem vonhatjuk őket. A tagadás ebben az esetben az isteni igazmondás és igazság ellen irányuló támadás lenne.

De tudnunk kell azt is, hogy Isten teljesen szabad teremtményeivel szemben. Az idők végéig közvetlenül beleszólhat és bele is szólhat akár a természet, akár a kegyelem rendjébe. A véglegesen lezárt isteni kinyilatkoztatás fáján friss virágok is nyílhatnak, illatozhatnak.

A fatimai üzenetet Larrona biboros „a legigazibb, a legvilágosabb és a leganyaibb” üzenetnek nevezte, melyet a Boldogságos Szűz valaha is az emberiséghez intézett. Mit üzenhet egy édesanya, aki gyermekeinek sorsáért aggódik? Milyen formába, milyen stílusba öltöztetheti mondnanivalóját, hogy a XX. század gyermeke megértse és megszívlelje?

Vigasztal, óv a veszélyektől, szebb és boldogabb jövő reményét önti a szívekbe. Azzal vigasztalta az emberiséget, hogy az I. világháború hamarosan végetér. Övni akarta a következő és még borzalmasabb háborútól, forradalmaktól, országok eltűnésétől, az Egyház üldöztetésétől és a kommunizmus térhódításától. (Ne felejtjük, hogy 1917 október 13.-án a kommunizmus Oroszországot még nem kerítette hatalmába!) — Reményt öntött a szívekbe: nagy történelmi távlatokat nyitott meg előttünk. Megcsillogtatta Oroszország megtérésének lehetőségét.

A fatimai jövendölések tartalma és távlata szinte az ószövetségi próféták jövendöléseinek méreteit ölti magára. A Szűzanya megtérésre szólítja fel az emberiséget. Kéri, vegye kezébe a rózsafüzért, tartson bűnbánatot és engeszteljen. Szentelje meg a hónap első szombatját és lássa meg Szeplőtelen Szívét, tisztelje és engedje teljes fényét, melegét magára sugározni. „Az emberek térjenek meg és könyörögjenek bűneik bocsánatáért... Ne bántsák meg többé az Urat, aki ellen már amugy is túl sokat vétettek”.

Nem lehet véletlen, hogy a II. Vatikáni Zsinat működését ugyanarra a három témára összpontosította, mely a fatimai üzenetnek is lényege: 1.) Az Egyház lelki megújodása; 2.) a kereszténység egysége; 3.) az egyetemes béke. Mindez közel 50 évvel ezelőtt! Az Egyház a Vatikáni Zsinaton hármas dialogusban tűzte napirendre Fatima programját: dialogust indított önmagával, a kereszténységgel és az egész világgal, az egész emberiséggel. Érdekes még megjegyezni, hogy XII. Pius pápát Rómában ugyanazon a napon szentelték püspökké, amikor Fatimában a Szűzanya megjelent a három pásztor-

gyereknek (1917 május 13). A pápa 1942 október 31-én az egész emberiséget, 1952 július 7-én Oroszországot ajánlotta fel Szűz Mária Szeplőtelen Szívének. 1944 május 4-én kelt dekrétumával Szűz Mária Szeplőtelen Szívének liturgikus ünnepéül augusztus 22-ét határozta meg. Végül 1967 május 13-án VI. Pál pápa személyesen is elzarándokolt a fatimai Szűzhöz.

Az Egyház a fatimai jelenéseket természetesen tüzetes vizsgálatnak vetette alá. 8 évig tartott a kánoni per, ülésezett-vitázott a héttagu bizottság, míg végre 1930 április 14-én a püspök az egyházmegyéhez intézett körlevelében a jelenéseket „hitelt érdemlők”-nek minősítette és a fatimai Szűz nyilvános tiszteletét engedélyezte. A teológusok azonban azóta sem szüntek meg a jelenések minden egyes mozzanatát, az üzenetet magát, a gyermekek szavait és egész életüket tüzetes vizsgálat tárgyává tenni. És az eredmény? Semmi olyant nem találtak, ami a katolikus hit letéteményével ellenkeznék vagy azzal összhangba ne lenne. XII. Pius pápa Fatimát „a kegyelmek és csodás tények” forrásának nevezte, amely nemcsak Portugáliát, hanem „az egész Egyházat és az egész világot elárasztja” és ahol „Európa ismét rátér a keresztény megújhódás útjára”.

Fatima és a magyarság közti kapcsolatról a Magyar Papi Egység 40. számában P. Magyar Arnold adott igen értékes felvilágosítást. Tartalmas cikkéből mindössze Mindszenty József hercegprimásnak szavait szeretném idézni: „Ma is nem kevésbé azon fordul meg sorsunk, lesz-e elegendő engesztelőnk ... hazánk sorsának jobbrafordulásáért. Ha közönyösek maradunk, felelősek leszünk az elkárhozó lelkekért, népünk további pusztulásáért”. — Közvetlenül letartóztatása előtt mintegy lelki végrendeletben üzent: „A Nagyszonyba vetett bizalom élesztése nagyon elkel a fatimai üzenet bekapcsolásával”.

MAGYAR NÉPÜNK PAPJA

VÁRLAK TÉGED, URAM !

A szerző ezt a vallomást 11 évvel ezelőtt írta. Engedélyével most közöljük. A Gondviselés útja, hogy az akkori nagybeteg szentelendőből ma már sokoldalú jónevű teológiai tanár lett. Akkori szenvedése most teremtette meg gyümölcsét.

A betegszoba ablakából nézem a granadai Sierra Nevada hófedta csúcsait. A késő délutáni nap fényében tükrözik a havasok csillámló fehérsége. Lent a hegy lábánál még az Alhambra arabpompájú kertjeinek cédrusai integetnek felém, de a mór kertet védő nyolcszázados falon kívül, köröskörül már minden por, sivár és vizszomjas. És én nyugágyamból hol a jeges csúcsokra, hol a sivatagos környékre meredek. Harminc esztendővel, jártányi erő fogytán, mozgástól, munkától elzárva várom a napok múlását . . . Várom, mert várlak Téged, Uram. Az ifjú évek alkotó idejében, éppen a szentelés előtt megállást parancsoltál. Azelőtt munkáim közben én szabtam neked fogadási időt. Most pedig én várom jöttödet, mindig készen, hogy elbeszélgessek veled. Mindig készen, hogy feltegyem neked a kérdést, miért ez az utolsó állomása oltárodhoz vivő utannak. Emlékszel, Uram: az elején másképp volt.

+

Messze innen, ott Dunántúl dombjai között, ahol Árpád legyőzte Szvatopluk fejedelmet; ahol Bán népe, „Bán-Hid“-án keresztül menekült tatár, török, német és orosz elöl; ahol az „ezredév“ óta hatalmas turulmadár ágaskodik, hogy felszálljon a szabad égre, ott . . . igen Uram, ott hívtál engem életre. Erős voltam, mint apám, ki éjjel-nappal dolgozott. A vasúti mozdonyon nem lehettem vele, de a szünidőkben már együtt kapáltam, arattam. Nehéz volt; fáradtam, szomjaztam. De szerettem a földet, és hanyatfekve keményen néztem bele az égbe a behordó szekerek tetejéről. Később vakációra gyárba mentem, 14 éves voltam, de 16-nak mondtam magamat, mert ez óránként 4 fillért jelentett. Ötvenkilős cementes zsákok nyomták vállamat, torkomat meg a kazánház forró szénpora marta. De büszke voltam, hiszen napokig kellett várnom a kapuban, míg végre felvettek. Délre anyám ebédet küldött, és az én könnyeim belecsurogtak. Most sem tudom, miért. Az öröm miatt, vagy mert mint munkás oly elhagyatottnak éreztem magam? A tészta mégis nagyon izlett. Tudtam paraszti életemből, mennyi izzadságba és munkába került az a falat kenyér.

Közben tanulni kellett. A piarista gimnázium messze volt. Vonat pedig kevés, és a háború alatt az a kevés is mindig késve járt. Reggel félőtkor

keltem, mert később már nem volt vonat, és későn keveredtem haza légiriadó alatt, repeszdarabok hullása között.

Te pedig, Uram, egyre hívtál. Nem leltem örömöm a világban. Hiányzott valami. Sok volt a baj, sajnáltam az embereket, és fájt, hogy nem tudtam segíteni. Úgy rémlett, hogy megváltók kellenének. Egyedül nálad érzem jól magam. Emlékszel-e még, mikor a természet csendjében kértelek, hogy végy magadhoz. És te magadhoz vettél; nem úgy, mint én gondoltam, de így volt jobb. Előtted van még minden bizonytal az a nagy est, mikor az érettségi után jeleztem apámnak, hogy másnap megyek a Manrézába: pap akarok lenni. Szegény apám, micsoda perc volt neki. Azt hitte, oda van munkájának reménye. És te, Uram, ki a szíveket irányítod és az apák szeretetét táplárod, akkor láttad meg, hogy apám mennyire szeretett engem. Mivel jobban szeretett engem, mint önmagát, csupán ezért tudta e szavakat kimondani; Fiam, menj; intézd sorsodat ahogyan jónak látod.

— Köszönöm, apám; kár, hogy nem hallod szavam. Köszönöm a sok át nem aludt éjszakát, a sok munkát, szenvedést, mit te az Istennek bennem adtál. Ne félj, az Isten nem lopott meg téged, mikor engem hívott, csak elfogadta, megszentelte munkád gyümölcsét. A te munkád nem volt hiába, bennem az Úrnak dolgoztál. De szeretném megcsókolni kérges kezedet. —

Aztán szegény anyám, ki örökre elveszteni vélt. Mégis kora hajnalban, mikor búcsúztam tőle, ezt súgta fülembe: Boldog vagyok, hogy ilyen fiam van. Istenem, kitől tanulta ezt anyám, ki nem járt soha hittudományi előadásokra? Te súgta neki, Teremtőm, ki az anyák szívét alkottad. És én azt hiszem: ezt mondta Mária is ott a kereszt tövében haldokló fiának: Boldog vagyok, hogy ilyen fiam van . . .

— Áldott anyám, mit mondjak neked, ki annyira hasonlítasz az Isten-anyához, a legnagyobb Édesanyához! Anyám, kérlek, imádkozz értem, hogy ha te már annyira hasonló vagy Máriához, én is hasonuljak Mária Fiához: Jézushoz. —

A csendes novíciátus után jött az üldözés. Nem maradhattunk szerzetesi házunkban. Nemcsak szülőt, de hazát is áldozatul kértél. Éjjel lebujkban csempészekkel találkoztam. Utaztam egyik országhatártól a másikig, hogy útlehetőséget találjak a római parancs végrehajtására. Civilben jártam, és mikor megmutattam papi fényképemet, a vasutasok elengedték az útiköltséget, sebesvonatra engedtek át. Amikor pedig a határon az ávós elfogott, továbbengedett. Azt hittem eleinte: játszik, mint macska az egérrel. De nem. Rejtelmesek a te utaid, Uram. Külföldön eddig ismeretlen próbák vártak.

Alig telt el másfél év, már alig láttam. Megvizsgáltak. Tüdőbaj. Keserves élet kezdődött. Jézus Társasága türelemmel gondozott a jótévők segítségével. Szüleim, régi parasztbarátaim, munkások, hivatalnokok, csempészek adományá

mellé, újabb nemzetiségek, és a külföldi magyarok áldozata került. Olasz kórházi operáció után német szanatórium, belgiumi operálástól spanyol rendház betegterme. A nagy gondoskodás lehetővé tette, hogy annyi betegség ellenére is folytassam a szükséges tanulmányokat. Milyen boldog voltam, mikor a teológián, professzori kalappal, nagy ünnepélyel, nem a gépalkatrészekről, hanem Terólad értekeztem, Téged védtelek, Végtelen. De megtapasztaltam azt is, hogy a szellemi munka éppoly verejtékes, mint a tarló robotja.

És most, kezdve szüleimtől, nevelőimtől, minden jótevőmön keresztül készülsz elfogadni az emberiség ajándékát bennem, hogy átváltoztasd neked tetsző áldozattá. Köszönöm ezt a harminc évet, köszönöm, hogy annyi ember élete fonódik össze bennem, és köszönöm az utolsó esztendő próbáit, az előrehaladott betegséget, mert így készül az áldozat. A Te szent Fiad szeretetből a világba testesült, hogy az áldozat napján keresztre szegezve az egész emberiségért ontsa a megváltás véréit. Így kell a te papjaidnak is beletestesülni az emberiségbe, hogy a „test-vérükért“ mutassák be megváltó életük áldozatát. E pillanatban érzem, hogy a dunántúli kis falútól a tudás tetszetős formájáig sok élet érlelődik bennem.

+

Szobámban lassan sötétedni kezd, és te Uram, megint elmenni látszol. Most veszem észre, hogy a kopár, poros síkságra, és az előkelően csillogó hegycsúcsokra egyaránt vérvörös fátylat borít az ég.

Horváth Tibor

HOGYAN HIRDESSUK ISTENT A MAI EMBERNEK?

Az ateizmus és a vallási közömbösség korában hogyan szóljunk Istenről, hogyan hirdessük Őt a hitetleneknek? Hogyan fogalmazzuk meg, hogyan fordítsuk mai nyelvre a keresztény üzenetet? Milyen lelkipásztori irányelvek vezethetik az Egyház missziós tevékenységét? Ezekre a kérdésekre próbál választ adni Karl Lehmann, fiatal német pap, Karl Rahner asszisztense, a Lexikon für Theologie und Kirche és a Handbuch der Pastoraltheologie munkatársa, abban a cikkében, amelyet a Concilium 23. száma tett közzé. Jelen ismertetésünkben ezt az érdekes cikket foglaljuk össze.

Mindenekelőtt a mai papnak jól kell ismernie a mai hitetlenség természetét, válfajait. A hitetlenségnek számos válfaja fordul elő: az antiklerikális, a szkeptikus, a gyakorlati materialista, a közömbös, gyötrődő ateista, a harcoss istentagadó. A leggyakoribb eset manapság már a teljes közömbösség: Isten nem hiányzik az embernek, a tulvilági élet vagy az ítélet nem nyugtalanítja. Itt a földön rendezkedik be, keresi a jólétet, próbálja kiküszöbölni a szenvedést és a rosszat. A modern ember maga teremti világát, átalakítja a föld színét, meghódítja a világegyetemet: minden az ő alkotásairól beszél

és a Teremtő jelenlétét hirdető teremtés eszméje lassan-lassan kiálszik az öntudatban. Bár ez a mai ember nem mondta ki az utolsó szót és ha tovább keres, túl a jelenségeken, a tudomány világán felfedezheti a titokzatos Jelenlétet, tény az, hogy Isten távollétének érzése egyre nyugtalanítóbb jelenség; pontosabban az a tény nyugtalanító, hogy „Isten halála” az emberi tudatokban már nem okoz nyugtalanságot. Lehmann figyelmeztet bennünket, hogy ne próbáljuk túl könnyen „integrálni” azt, ami még ebben a hitetlenségben is „keresztény”, ne úgy közeledjünk ezekhez a hitetlenekhez, mint „névtelen keresztényekhez”. Tény az, hogy a magukat hitetleneknek valló emberek körében találkozhatunk olyan „névtelen keresztényekkel”, akik őszintén keresik az Igazságot, lelkiismeretüket követik és csak talán valami torz istenfogalmat vetettek el, de nem az élő Istent. De most nem ezekről van szó. Attól akar bennünket óvni Lehmann, nehogy leegyszerűsítsük a mai hitetlenség problémáját. Igenis vannak olyan közömbösek, akik nyugodtan vagy kihívóan elvetik Istent és nem kívánnak „párbeszédet” folytatni a keresztényekkel. Ebben az esetben nem marad más hátra, mint egyszerűen a „misszionálás”, vagyis Isten hirdetése a mai pogányoknak, még ha ez az igehirdetés az ő szemükben esztelenségnek tűnik is.

A „pogányok” számára ai kell dolgozni egy új teológiát, amelyhez a következő módszertani irányelveket adja Lehmann: 1.) Ennek a teológiának és igehirdetésnek el kell ismernie (miután helyesen megismerte) a mai hitetlenek tapasztalatát: Isten távollétének vagy halálának megélését, mert csak így tud ezekhez az emberekhez új nyelven szólni. 2.) Az igazi hívő mindig tudatában van annak, hogy benne is rejtőzködik egy hitetlen: ő is képes nem-et mondani Isten hívásának és a kegyelemnek. Saját küzdelmünk, kételeyeink, nehézségeink, a hitetlenség elleni személyes harcunk alkalmassá tesz bennünket arra, hogy megértsük korunk embereit. 3.) Csak ha szabadon elfogadtuk a hit és hitetlenség együtt-létezését és ennek nehézségeit, csak akkor kezdhetünk igazában párbeszédet a nem-hívőkkel. Nem a diadalmas-kodó magabiztosság és monolitizmus, hanem az alázatos, őszinte hitvallás adják a kellő felkészültséget az igazi találkozáshoz és a párbeszédhez. Nem arról van szó, hogy taktikázzunk vagy megjártsszuk a kételkedőt és így „alkalmazkodjunk” partnerünkhöz; mindez a kétszínű játék méltatlan lenne a keresztényhez. Olyan élményről kell tanuskodnunk, amelyet esetleg szavakban nem tudunk kifejezni, mert a másoknak e szavak nem mondanának semmit, vagy mert nem is lehet szavakba foglalni a hitet. 4.) Keresnünk kell mégis a keresztény üzenet modern megfogalmazását: a szavak kopnak, a kultúrák és a társadalmi szituációk tükröződnek a nyelvben is és a változások folytán a megmerevedett nyelvi kifejezés, vallásos fogalomrendszer már nem lesz a közlés eszköze. Magát az isteneszmét, a bűnt, a megtestesülést, a mennybemenetelt, stb. újra kell fogalmaznunk. Ez a teológia és az új katekizmusok feladata. 5.) De ne gondoljuk azt, hogy az Isten mai hirdetése csupán az isteneszme új megfogalmazásának, a helyes teológiának a kérdése,

hogy a keresztyény igehirdetés csak lelkipásztori technika és korszerűsített katekizmus-oktatás függvénye! 6.) Mindenekelőtt és alapvetően egy élményt kell közvetítenünk, az Istenélményt kell kifejeznünk és átadnunk és nem dogmákat, katekizmus-fejeleteket. Az alapvető vallásos élményre, az Isten jelenlétének fényes-árnyas megélésére kell rávezetnünk az embereket. Ezt nevezi K. Rahner „a vallásos élménybe való bevezetésnek”, misztagogia-nak. Ezért vissza kell térnünk a hit őseredeti és egyszerű adottságaihoz: mit élünk meg akkor, amikor a végtelen Szellemet Te-nek nevezünk, amikor érezzük hívását és igent vagy nemet mondunk neki, mert egy-egy fontos erkölcsi döntésnél érezzük az Abszolútum jelenlétét, a kegyelem és a szabadság csatáját hogyan tapasztaljuk, stb. Sajnos, a vallásos élmények, a keresztyény tapasztalatnak a teológiája még igen kezdetleges. Pedig a keresztyény misztika és a nagy egyházatyák művei ehhez gazdag anyagot szolgáltatnak. A keresztyénység nem „ideológia”, nem eszmerendszer, nem is dogmák rendszere (az is!), hanem elsősorban élet és erről az életről kell tanúságot tennünk. 7.) A hitnek gyökeret kell vernie a mindennapi életben. Hinni nem azt jelenti, hogy a mindennapi valóságot bevonjuk valami misztikus fátyollal: az igazi hit, mely a szeretetben virágzik ki, benne dolgozik a mindennapi életben és azt belülről megvilágítja, átalakítja. A hitnek „evilági” valóságnak kell lennie olyan értelemben, hogy ezt az életet kezdi átalakítani, előkészíteni a végső átalakulásra. A megkezdett örök életet éljük, csak még nem nyilvánult meg, hogy valójában mi is vagyunk. Így hitünk szolidaritás-vállalás lesz: testvéreinkkel együtt küzdünk a jobb világért, a társadalmi igazságosságért, stb. Gyakorlati szeretetünkkel tanuskodunk arról, hogy a legkisebb ember-testvér Jézus „szentsége”. Végül pedig be kell vezetnünk az embereket az igazi imaéletbe, meg kell tanítani őket imádkozni. Ez megint nem azt jelenti, hogy ima-szövegeket tanítunk, még csak azt sem, hogy megmagyarázzuk, mi az imádság (ez igen nehéz lenne, ha olyan emberrel állunk szemben, akinek erről nincs tapasztalata!). Hanem konkrét helyzetünkből indulunk ki és megmutatjuk, hogy egyetlen segélykiáltás nyomorúságunkban már lehet Istenhezfordulás, hogy Isten hiányának érzése egyik formája az Isten-élménynek, hogy a testvérünknek nyújtott baráti segítség már valamiképpen a szeretet elsőbbségének megvallása. De legeslegelsősorban mindez azt követeli, hogy én magam Isten jelenlétébe helyezkedem és én magam kezdek imádkozni, figyelni Isten szavára és felkészülök arra, hogy megtegyem akaratát.

Én magam törekszem hitem megtisztítására, Istenélményem tudatosítására, teológiai képzésem korszerűsítésére. Én magam rendet teremtek önmagamban és próbálok Isten kegyelmével együttműködni, megtérni és autentikus keresztyény életet élni. Az egyik legrokonszenvesebb modern hitetlen író, Albert Camus jelentette ki a keresztyényekről: „A mai világ azt várja el a keresztyényektől, hogy keresztyények maradjanak”. Igen erről van szó: hogy valóban azok legyünk, amik vagyunk (név szerint). Az Isten hirdetésére úgy készülünk fel, ha komolyan vesszük az imádságot — már holnap reggel —,

hogy a következő vasárnapi prédikációra felkészülünk és elismerjük azt, hogy gyenge hitünk következtében bennünk is megbúvik egy hitetlen, vagyis hogy nekünk is meg kell térnünk.

Szabó Ferenc SJ

VÁRADI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN

Nagyváradot minden valószínűség szerint még Szent István alapította. Története a püspökség és káptalan történetével kezdődik és évszázadokon át egybeforr vele.

A káptalan 1370 táján kiadott, de régebbi feljegyzések alapján készült Statutumaiában így ír „Mindenekelőtt illik tudni, hogy a mi váradi egyházunk alapítója Szent László, néhai magyar király. Alapítá pedig és szentelé azt a bold. szűz Anya, Mária tiszteletére, egy prépostot és ezzel együtt huszonnégy kanonokot helyezvén abba, később pedig püspöki méltóságra emelé és sokféle birtokok, jogok és kiváltságokkal gazdagítá.”

Szent László királyunknak kedves helye volt Nagyvárad. Váradi monostorának alapjait a Körös partján rakta le. Helyét pontosabban megjelöli a romjaiban ma is fennálló váradi vár, mely eredetileg a monostor védelmére épült. Belső udvarán 1881-ben megtalálták a Szent László által épített székesegyház alapfalait püspökök és kanonokok sírköveivel együtt.

Szent Lászlót kívánsága szerint Váradon temették el. Ettől kezdve Nagyvárad híres búcsújáró hely lett. Sirjánál: „nagy sok vakok, sánták, csonkák vigasztaltának meg a szent királynak érdeme miá” és ott nem mert senki nem igazat mondani vagy hamisan esküdni. Az egész ország népe tódult a szent Király sirjához. Jöttek gyalog, jöttek mezitláb. Jöttek urak, főrangúak, királyok, királynék. Valahányszor magyar királyt koronáztak, az új király fényes kíséretével eljött Székesfehérvárról Váradra és szent László sirjára tette le koronázó esküjét. Volt aki közülük a szent király közelében akart nyugodni. Pontosán II. István királyról, valamint Mária és Beatrix királynőkről tudjuk, hogy ide temetkeztek.

1192-ben a pápa követe III. Béla király és óriási tömeg jelenlétében Lászlót a szentek közé iktatta. 1204-ben a székesegyházat megnagyobbították és benne Szent Lászlónak új, művészi faragványokkal ékes sirt és oltárt emeltek.

1241-ben érte Váradot az első nagy szerencsétlenség, a tatárjárás. A város teljesen elpusztult. A dúlás lezajlása után püspökök és papság, nemesek és polgárok lelkesen fogtak a romok felépítéséhez. Várad ismét az ország első városainak sorába emelkedett. Báthori András püspök (1329-1345) még nagyobb arányokban építette újra Szent László székesegyházát. A csucsíves építészeti remekét alkották meg: kápolna-körrel, négy toronnyal és negyvennél is több oltárral. Báthori utóda Meszesi Demeter (1345-1372) a székesegyház előtt felállíttatta szent királyaink: István, Imre, László álló

helyzetben levő ércszobrait. János püspök (1383 - 1395) állította fel szent László híres lovasszobrát. E korban készült a hazai ötvös és zománc művészetünk remeke: Szent László hermája, mely a szent király fejét foglalta magába és ma is megvan Győrött.

A püspökségnek ebben az időben több mint 300 plébániája volt. Vitéz János püspök — ki Hunyadinak legfőbb tanácsadója volt — fél Európa politikáját irányította innen. Itt nevelkedett egy ideig Mátyás király is. A váradi püspökök egyébként Bihar vármegye örökös főispánjai voltak.

Fráter György püspök halála után léptek fel a hitujító tanokkal Váradon Köleséri Kristóf deák, Debrecenben pedig Kálmáncsehi (Sánta) Márton oda-való plébános. Mikor Várad Zaberdi Mátyás személyében (1553 - 1556) kiméletet nem ismerő, katonás püspököt kapott, egyideig színleg csend, nyugalom lett de halála után és Izabella királyné Erdélybe való érkezésével ismét szomorú napok következtek. Varkocs Tamás, ki Ferdinándtól Izabellához pártolt, kilenc ostrom után elfoglalta Váradot és az egyháziak birtokait elkoぼzta. A káptalan tagjai Váradon kívül szétszórva éltek. A hirhedt tordai végzéssel: kik atyáik vallásából „megtérni nem akarnak, száműzetnek” — papok, apácák százai lettek földönfutók.

Forgách Ferenc Váradnak 1556 óta kinevezett nagy műveltségű püspöke, látva, hogy püspökségét el nem foglalhatja, 1567-ben lemondott.

1579-ben Báthori István és Kristóf behozták a jezsuita atyákat Erdélybe majd Váradra is. Olaszi külvárosban szent Egyed egyházát kapták meg némi volt püspöki birtokkal. A jezsuiták lelkészkedtek és iskolát is nyitottak. A katolikusok és protestánsok között azonban mindjobban éleződött a helyzet és ez 1598-ban utcai vérengzésé fajult. A Báthoriak hatalmának hanyatlásával a jezsuitákat száműzték. Amint 1606-ban Bocskai hadai Váradon megjelentek és a várat bevették, a kivonuló várórséggel az utolsó katolikus papnak is távoznia kellett és attól fogva pap csak titokban és álruhában fordulhatott meg Váradon és környékén.

E szomorú korszakban azonban Isten egyházának nagy vigasztalást készített. A jezsuiták váradi működése csak néhány évre terjedt, de ez a kis idő is elegendő volt arra, hogy az isteni gondviselés iskolájukba vezesse Várad szülöttét Pázmány Pétert.

A török mind jobban kezdte fenyegetni Váradot is. 1598-ban 35 napig tartó ostromot állott ki a vár. Közel hatvanezer főnyi török sorozatos támadását legendás hősiességgel verte vissza a kétezer főből álló védősereg. De 1660-ban törökkézzre kerül a Vár.

A harminckét éves török megszállás az eddigi pusztítást teljessé tette. Eltűnt a székesegyház, eltűnt a Szent Király sirja is.

1692-ben szabadult meg Várad a töröktől. Benkovics Ágoston püspök látott hozzá Szent László király szétduzt művének helyreállításához. A Körös jobbpartján ma is álló kis fatornyú templom volt az egyetlen templom és egyben székesegyház. Csáky Imre püspök építette fel a Szent László egyházat és állította helyre a székeskáptalant tíz kanonokkal. A mai kéttornyú székesegyházat Forgách Pál püspök kezdte építeni 1752-ben. A püspöki palotát 1762-ben kezdték építeni a kanonoki lábsházakkal együtt.

Amikor 1732-ben Forgách Pál canonica visitatiót tartott, csak 15 helyen volt lelkész az egész egyházmegyében, de plébánia és templom nélkül. A lakosság mindenütt református vagy ortodox. Az uniós törekvés, melyet Erdélyben két lelkes jezsuita Baranyai Pál és Heveneszi Gábor kezdett, itt is buzgó apostolokra talált. 1765-ben jelent meg az első nyomtatott váradi Sematizmus. Ebben már a görögkatolikusok is szerepelnek. 1777-ben a görögkatolikusok önálló püspökséggé lettek és megkapták Szent László alapítványából a belényesi uradalmat.

1801-ben I. Ferenc király a váradi káptalan tagjait Szent László király zománcos képével díszített mellkereszttel ajándékozta meg. 1807-ben a stallumok számát 16-ra emelték. 1848-ban Nagyvárad volt a magyar hadsereg egyik főszerelési raktára. Az akkor már romokban álló vár udvarán öntötték a messze vidékről is ideszállított harangokból a „Ne bánts a magyart” felíratú ágyúkat. Itt gyártották a löport, kovácsolták a szuronyokat, kardokat. 1893-ban, mikor Schlauch bíboros Várad püspöke, XIII. Leo-pápa a székeskáptalan tagjait a cappa maior viselésére jogosította fel. A káptalan tagjai közt több országos nevű tudóst találunk: Fraknoi Vilmos, Bunyitai Vince, Karácsonyi János. A monarchia tábori püspöke is mindig egyben váradi kanonok volt.

Az első világháború után az egyházmegye fele Romániához, fele Magyarországhoz került. A stallumok is megoszlottak a két ország között. Debrecenben Dr. Lindenberger János kispüspök lett apostoli kormányzó, Váradon pedig Bielik Imre volt tábori püspök, majd ennek halála után Mayer Antal. Gróf Széchényi Miklós 1923-ban bekövetkezett halála óta nincs Váradnak püspöke. A román konkordátum értelmében Szatmár és Várad egyházmegyék aequae principaliter egyesültek. A püspök Fiedler István lett Szatmár székhellyel. Fiedler István 1940-ben lemondott. A Szentszék P. Napholz jezsuita atyát jelölte püspöknek a bécsi döntés ideje körül, de ő lemondott és váratlanul meghalt. Az egyházmegyét ideiglenesen Márton Áron is kormányozta. A bécsi döntés után a magyarországi részek visszatértek Váradhoz és Scheffler János püspök lépett a lemondott Fiedler püspök örökébe. Romániában csak Belényes és környéke maradt mint apostoli kormányzáság Belényes székhellyel.

A második háború után az egyházmegye megoszlása az első háború utáni képét mutatja. Scheffler püspök halálával azonban az aequae principaliter

egyesített rész is püspök nélkül maradt. A magyarországi váradi részt jelenleg a csanádi püspök kormányozza.

De szálljon mint eddig is a régi magyar ének ma is töretlen bizalommal Szent Lászlóhoz:

„Keresztes vitézek daliás vezére
Mi árva nemzetünk ékessége, fénye,
Régi nagy királyunk dicsőséges László
Kérünk légy Istennél értünk közbenjáró.”

Marosi László.

MAGYAR MISSIONÁRIUS AZ ALGÉRIAI EGYHÁZI HELYZETRŐL

Aki nem tapasztalta, annak fogalma sincs arról, hogy mit jelent idegenként mohamedán országban élni, különösen akkor, amikor az ország a függetlenségéhez (?) alig eljutva, még csak gyerekkorát éli.

Földrajzilag Algéria óriási területéből huszonnégy Magyarországot lehetne kiszabni. Ezen az óriási területen csak 12 millió ember él. Mind mohamedán, kivéve kétezer keresztényt és az idegeneket, akiknek a számát körülbelül nyolcvanezerre becsülik. De ebből a 80.000-ból alig 20 % gyakorolja vallását. 1962 óta a keresztények tömeges kivándorlása után a papok jó része is elment Algériából. Az apácák nagy része azonban itt maradt. Jelenleg közel négyszáz pap és valami ezer apáca van Algériában.

Hivatalosan semmiféle papi teendőt sem lehet végezni a mohamedánok mellett. Több pap csak civilben dolgozik, hol betegápolóként, hol tanítóként, hol titkárkodik; van olyan is, aki egy labdarugó szervezet lelkesítője lett.

Az apácáknak egy kicsit könnyebb az új életbe való beleilleszkedés. Általában véve jó szemmel nézik őket az arabok. Igaz, hogy érdekből, mert segítségére vannak egy olyan országnak, melynek keretei még nincsenek szilárdan megszervezve. Hiányzanak az orvosok, tanárok és technikus szakértők. Ez a magyarázata annak, hogy egyenlőre, a nagy idegengyűlölet ellenére is megtűrik az idegeneket. De csak addig, amíg nélkülözhetetlenek. A tanítás nagyfokú arabosítása kezdí őket mindjobban kiszorítani az iskolákból. Az arab faj fölülnyes öntudatában megvetik az idegeneket, mint satnya, hitvány, szálnomraméltó teremtményeket. Annál pedig, akinek kifogástalanul becsületes az élete, az ő szemükben csak az hiányzik, hogy nem mohamedán.

Holott az Izlám, a szakértők szerint, inkább szociális szervezet, mint vallás, abban az értelemben, hogy inkább a szolidaritás öntudatát tartja fenn, mint az Istennel való viszony szabályozását és ápolását. Ha valaki véttelenül megtért, azt még a társadalmi életből is kiközösítik. Van olyan eset, hogy a kereszténnyé lett mohamedán teljesen eltitkolja ezt még családi környezetében is és mise után az imakönyvét sem viszi haza, hanem egy papnál teszi le. Mások pedig a keresztség után kénytelenek az országot elhagyni.

Erkölcsei életről keresztény értelemben nem lehet beszélni. Az asszony csak a férfi rabszolgája és a testi gyönyör eszköze. Van olyan eset, ahol meg sem operálják az asszonyt, ha megbetegszik, mert a műtét árán új asszonyt lehet vásárolni.

Az utcák ocsmánsága és piszkossága minden képzeletet felülmúl, még a négyszázezer lakósú Constantine-ben is. Van olyan városrész, ahol valószínűleg élmeyeg az ember gyomra.

Az Izlám nagyon olcsó vallás. Csak egy bűn létezik: kételkedni a Korán igazságban! A kinyilatkoztatást csak a Kórán tartalmazza. Csak egy Isten van: Allah és Mohamed a prófétája! Az egyik középiskolában magyarázat közben kicsúszott egy keresztény tanár száján, hogy Jézus Isten volt. A növendékek úgy megbotránkoztak rajta, hogy halotti csend vette birtokába az egész osztályt. A tanár pedig attól félt, hogy erőszakos tüntetés következik be.

Különben az Izlám áldozat nélküli vallás. Az ifjúság nem nagyon gyakorolja vallását, ha ugyan még hisz valamiben (?). A mecsetekben csak öreg embereket lehet látni. Sok katolikus templom mecsetté vált az ország függetlensége óta.

A mohamedán szemében a politika és a vallás elválaszthatatlan. Arab = mohamedán. Nem értik meg, hogyan veszitheti el a fejét valaki annyira, hogy arab származása ellenére is katolikussá váljon! . . .

Itt nemcsak lángelmékre lenne szükség, akik képesek a helyzetet világosan átlátni, hanem rendkívüli tekintélyre is, amely képes a megfelelő orvosságot alkalmazni és a döntést, minden ellenállás ellenére is végrehajtani.

T.

+

ZSINATI TEOLÓGIAI KURZUS

(napi elmélkedésekkel)

magyar papok számára Innsbruckban a Haus der Begegnung-ban
(Canisianummal szemben) 1968 aug. 19 estétől aug. 23 estig.

A kurzus vezetői:

P. Jungmann Josef Andreas SJ egyetemi tanár Innsbruck

P. Békés Gellért OSB egyetemi tanár Róma

P. Weissmahr SJ teol. tanár. Indonézia - Róma

A jelentkezéseket július 20-ig kérjük Marosi László címén:

A - 9800 Spittal a. d. Drau, Kapellengasse 15.

HOZZÁSZÓLÁS A MULT SZÁMBAN KOZOLT „LELKISÉGI MÉRLEG“-HEZ

„Nagypéntek és húsvét között” című cikkünknek olvasóink körében erős visszhangja támadt. Sok levelet kaptunk ezzel kapcsolatban. A legtöbben kiemelték az író jólinformáltságát, és az objektív beállítást. Volt olyan vélemény is, mely a cikk kicsendülését túl optimistának ítélte. Miután a hozzászólások maguk is sok értékes gondolatot tartalmaznak, legjobbnak látjuk néhánynak szó szerinti leközlését.

+

A „Nagypéntek és Húsvét között” című írást hitelesnek fogják érezni azok is, akik egyébként nem sokat foglalkoznak a történnel, ami a hívő emberek belső világában zajlott és zajlik le Magyarországon. Annál meglepőbb, hogy ez az írás, „a magyarság mai keresztutjának elmélkedő végigjárása”, a „Húsvét jeleinek”, „a zsinati lelkiség megvalósulásának” felfedezése, nem művészi hitelességű irodalmi elmélkedés, hanem igazi „irodalmi szociográfia”: a szigorúan lemért tényeknek szinte „büntetőjogi felelősség tudatában” készített leírása. A megfigyelő nemcsak objektív megállapítások summáját közli velünk az új magyar vallásos lelkületről, hanem vallomást tesz arról, ami „rögzithetően világossá vált”, melynek fő jellegzetességeit „egészen különböző koru, társadalmi osztályu, foglalkozásu ember nagyjából ugyanugy látja”.

Nagyon tanulságos látni a konkrét példán, mit jelent az, hogy a keresztény ember nem frontokat képez, nem akciókat szervez, nem védekezik, hanem Krisztusban értelmet ad mindannak, ami az ő jelenében „Nagypéntek”-nek számít. Mivel ezt teszi, sorsának kiteljesedését az események nem tudják befolyásolni. Ezért mindig meg tudja találni a számára egzisztenciálisan lényegeset. A „Nagypéntek” neki egyszerűsödést, a lényegre összpontosítás lehetőségét, a hit tudatos vállalását, bensőségeséget, a másként gondolkodókkal szemben türelmet, a szenvedés általi megtisztulást hozza, a kereszténységgel egyidős és mégis mindig meghökkentően új életművészetre neveli őt: a felülemelkedni tudásra, a szeretet álláspontjára minden körülmények között, belső legyőzhetetlenségre.

A tűzpróbában természetsszerűleg nemcsak a Krisztusban erősek hősiessége tűnik ki, hanem a gyöngék gyöngesége is: a gáttalan szerzésvágy, a kétszínűség, a szellemi-lelki érzéketlenség, az alacsonyabbrendűségi érzés, a gyűlölködés, az agresszió, a kétségbeesés. A szociográfiai jelentés ezt is felvázolja.

A magyar szellemi életben egyre gyakoribb eset, hogy nem külföldön született eszmét karolnak fel, ültetnek át a hazai talajba, hanem a magyar élet, a magyar Valóság támaszt szellemi áramlathoz hasonló ébredést magyar tömegek lelkében. Közismert példa erre a harmincas években virágzó népi mozgalom, melynek — amint tudjuk — elsősorban a társadalomból kirekesztett állástalan diplomások, anyagi nyomorban élő munkanélküliségi értelmi-ségek voltak a hordozói (ha nem is mindég hangadói).

A szorítás, melynek Magyarországon a vallásos intézményekből „kitesékelt”, „vallásos ideológiájához” mégis ragaszkodó hívő ki van téve, új egyház- és Isten-élményt ébresztett széles tömegek lelkében. Kialakult egy közös hang, melyet a hívők nagy tömege kezd beszélni. „Ha aztán két ilyen egyfajta ember összekerül, azonnal átjárja érintkezésüket valami nyíltság . . . nincsen szükség sok szóra, eleve tudják, hogy mély és lényegszerű kapcsolataik vannak.”

Aki csak az ideológia vagy a politika kategóriáiban képes gondolkodni, az az ilyen vallomást gyorsan a saját előjelével látja el, a szeretetet, a nyíltságot, mely ezekből a „megbízható” emberekből árad, következetlenségnek fogja fel. Pedig mindenkinek aggodó reménységgel kellene kívánni, hogy Istennek ez a vetése a magyar földön bőséges aratást hozzon.

+

A „Nagypéntek és Husvét között” című nagyon értékes összefoglaló sok szempontból elmélkedésre készíteti az olvasót. Ha érdemesnek tűnik a közlésre, megírnám, melyik ragadott meg a leginkább.

Az utolsó bekezdés arról beszél, hogy odahaza a zsinati szellem lényeges vonásai valósulnak meg ma, „hogy az egyháztörténelemben és Magyarország történelmében ugyanaz a Lélek dolgozik, illetőleg itt a konkrét történelmi körülményekkel már elébe dolgozott a keresztény jövődónek.” Sok jogos alapja van ennek a látásmódnak. De nem volna-e nagyon hasznos átgondolni a mélyreható különbségeket is, hogy azok áthidalása érdekében aztán minden lehetőt megtegyünk?

Ha ilyen szemmel olvassuk a beszámolót (melyet sokkal bővebb terjedelemben is szívesen fogadtunk volna), szellemében és stílusában ott érezzük a különböző sorsból adódó távolodás nyomait is. Mennyire más formában írna egy nyugatabbra élő katolikus például az egyszerűsödésről ma, amikor az egyház belső helyzete több irányban is egyszerre mérhetetlenül komplikálódik, s amikor robbanásszerűen differenciálttá vált társadalmi és szellemi problémák felé keresi evangéliumi hivatását? Mennyivel nehezebben beszélne egyszerű szavakkal a valóság — és hitelességigényről, amikor szinte naponta választ kell adnia vagy keresnie a kérdésre: mi a hiteles? A tágasság, a tájékozottság iránti igényét mennyire más formák

között éli meg az, akinek nem kell könyveket kézzel másolnia sem új nyelvet megtanulnia, hanem egyik fő problémája, hogyan tudja a saját nyelvén vagy ismert nyelveken irt irodalom legjavát kiválogatni és megemésztetni? A nyugati katolikus másképp írta a Rómával való közvetlen kapcsolatról és hasonló beszámolójában valami formában valószínűleg szerepelne Hollandia is . . .

De az igazán mély különbségek nem is ezekben állnak. Nem lehet véletlen, hogy „az elmélkedés önkéntelenül is ‚poláris‘ jellegű lett“. A pszichológus (akinek ebből éppúgy nem volna joga értékítéletet alkotni, mint bárki másnak) az „in-group“ és „out-group“ roppant erős megkülönböztetését fedezné fel ebben, alátámasztva a „kisdud nyáj“ fogalmából való vigaszmerítéssel (12. old.) és a mondattal: „Önkéntelen világlátásunk előtt az emberek két csoportra oszlanak: ‚megbízhatókra‘ és ‚megbízhatatlanokra‘.“ (14. old.) Főleg ebben a megvilágításban mennyire mást jelent a dialógus súlyos feladata és problémája „itt“ és „ott“ (15. old.)

A szellemi közlekedés minden lehetőségét fel kellene használnunk, hogy a különböző szellemi fejlődés eredményei egymást kiegészítsék és gazdagítsák . . .

+

Ami a mai lelkiiséget illeti, magam részéről a következő három irányvonalat tudnám megjelölni:

1. Törekvés a megfoghatatlan **Isten** megfogására. Az elvont Isten valóban „meghalt“, viszont a mai ember szinte ki akarja tapogatni mikroszkóp alatt, a szíve mélyén a visszatükrözését, a természetben számításait, gondviselésének irányvonalait, akaratát, meglátásait, jelenlétét különböző fokon; együtt akar vele dolgozni, a szeretetben megfoghatóvá, a vidám emberiségben sugárzóvá akarja tenni, terveit kifürkészni és beteljesíteni, stb.

2. Ha a világ felé fordulunk, akkor az előbbinek a folytatása: a **világban** is meg akarja találni Isten gondolatainak beteljesítését, teremtő, gondviselő, megváltó, újjáalakító munkájának folytatását; szinte világtisztelő, de nem bálványozó, mert benne találkozik Istennel és benne akarja megtestesíteni Isten gondolatait; ki akarja bontani benne önmagát és a világot magát; adni akarja saját charizmáját a világnak és az emberiségnek; érzékenyebb a természetes megváltás műve iránt is; egzisztenciálisabb, vagyis a valóságban akarja a megtestesítés művét folytatni.

3. Ezért az **új lelkiiség** kívánja a következőket:

Legyünk készek az új „remetiségre“, amely azonban a zsufolt emberiség körében folyik, de szeretni és dolgozni kell másokkal névtelenül, szerényen, megértés nélkül, megalázódva (mert csak közösen lehet elérni nagy célokat), egyedül Isten jelenlétében.

Mint már az előbbi pontból világos: névtelen szolgálatban kell építeni a világot, mint egy atomrészecske, de nagyon is másokkal együtt, organikus lélekkel, ezeryni lemondásban, észrevétlenségben.

Nem külső kényszerrel, hanem belső hálás viszonzással Isten iránt, becsületos és szabad szeretetből és hűségből annyit adva, amennyi csak telik talentumomból, charizmámból (a mulasztás és nem-fejlődés tehát egyik leglényegesebb bűn lehet!).

Mindezt csak úgy érzük el, ha kellő electioval „kiértékeljük” (de rossz kifejezés!), mit is vár tőlem az Isten, hol kell belelehelnem a lelket a világba (igazságot, örömet és békét a Szentlélekben), milyen feladatot kell megoldanom Isten küldetéséből, stb.

Mindez nagyon odadobott vázlat . . . Nem is csak magyar szempontra voltam figyelemmel; mégis ezek a lelki irányvonalak érvényesek ránk magyarokra is, csak több szempontból részletezni, aktualizálni kellene.

+

Legjobbnak az **egyszerűsödésről** és a közösségigényről szóló pontot tartjuk. A börtönben a pokrócig egyszerűsödött le az oltár, a bádopohárig a kehely, a gyufaskatulyáig a ciborium. Az ember belső érzékszerveinek organikus kifejlődéséhez és működéséhez a szorongásnak, a létagodalomnak, egy bizonyos fokú szenvedésnek a jelenléte szükséges. Ezért van, hogy a régi szemináriumokban nevelkedett generáció nem tud hozzáférni a mai emberhez. Egészen másféle stílussal közeledik hozzá és ez idegen tőle. Idegen neki a nagymise, a pompázatos liturgia is. Ugy érzik, a sok ciráda elveszi a lényegét. A nagyvonaluság az egyszerűségben jobban érvényesül.

A **hitelesség** igényével kapcsolatban: a mai gyerekek egészen másként kell a hittant tanítani. Nem elég nekik az az istenbizonyíték, ami az előző nemzedéknek még elég volt: hitelesebb, meggyőzőbb kell, mert annyi ellentmondó dolgot kaptak már. A mai embernek bizonyítás kell. Nagyon sok a kérdés a biblia eseménysorozatával kapcsolatban. Az új magyarázat nem jut el hozzánk, a régi nem elégít ki. Nem annyira a teremtéstörténetről van itt szó, a „hat nappal” már leszámoltak az emberek, inkább a paradicsom és a bűnbeesés történetéről. Az utolsó 25-30 év olyan változásokat hozott létre és olyan ütemben vitte a világot előbbre, hogy egy nemzedék szinte háromnak a világnézetét és élményeit öleli magába. Ezért a nagy űr, a nyugtalanság.

Élményszerűséget kíván a templomnak, a sportnak, az irodalomnak a hívő serege egyformán. Az élményben rögtön megérződik az igazság lökőerje, dinamikája. Még hozzá olyan élményt igényelnek az emberek, ami közeláll hozzájuk.

A mai embernek istenképe nem a zord, büntető, ostorozó, gyöngeségeit leső Isten (az élet ugyanis eleget veri!), de az sem fér a fejébe, hogy a vég-

telenül boldog Istent miért kellene engesztelni (nincs érzéke pl. a Jézus Szíve tisztelet iránt). Ma az embernek segítségre, élő, valóságos jóbarátra van szüksége az Istenben, aki eligazít abban a kaoszban, amiben élünk.

A **tágasság-igénnyel** kapcsolatban: ez az új heroizmus: a kultur- (és lelki) heroizmus. Ezt is a visszaszorítás, a szenvedés hozza létre. Mikor az ember el van gyötörve a létküzdőelemben és a saját zsebe ellenére művelődik.

Az egyes pontokban kibontakozó különféle embertípusok érdekesekek és valóságosak. Itt meg kell jegyezni: sokkal több izgalmon és megpróbáltatáson megy keresztül az, aki csak suttyomban meri gyakorolni hitét, mint aki megy és teszi, amit tennie kell.

+

Tiszta haszon a **nemzeti nyelvű liturgia**, mert az embereknek nincs türelmük a kétnyelvű Missálét magukkal vinni, vagy abban keresgélni.

Kialakul az, hogy az a vasárnap, amelyen valami okból nem jut miséhez valaki, üres, csonka. Ez nagy dolog, hogy nemcsak kötelezettségből vagy formáságból teszik.

A művészetben kampányszerűen megy sok fogalom érintése.

A szellemi-lelki érzéketlenséget újpogányságnak nevezik egyesek. És kevés hiányzik belőle, hogy egészen azok legyenek.

Megvan a kapitalista pap típusa: luxusautó, stb. Egyesek jól tudnak üzlelni, túlságosan jó üzletemberek. A laikusok az Egyház vagyonosodását látják ebben és bizonyos fokon túl szemet szúr az embereknek.

A szélsőséges tanokat emberek találják ki, de az emberi tehetetlenségi nyomatók meg is szelidíti őket.

Kenetes hanghordozás a papoknál prédikációban visszataszító. Bizonyításban ma nem a tekintélyi érvek, hanem a ratio az első. A keresztény hitrendszer dialektikus kifejtése. „Philosophia perennis“ nincs, mert a tan lehet ugyanaz, de a módszerek változnak.

HAZAI HELYZET

Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök halálával megüresedett püspöki szék mindezüideig betöltetlen. Jelenleg Potyondi Imre székesfehérvári nagyprépost, mint káptalani helynök van az egyházmegye élén. Shvoy Lajosnak utódlási joggal kinevezett segédpüspöke Kisberk Imre. Az Elnöki Tanács 6/1959. sz. rendeletével elismerte ugyan Kisberk Imre püspök utódlási jogát és működéséhez megadta a hozzájárulást, de mindmáig nem engedték meg, hogy átvegye az egyházmegye vezetését.

A Katolikus Szó 1960. máj. 1. számában hozott egy éles támadást Kisberk püspök ellen. A békepapok lapja azt írta, az állam abban a reményben fogadta el Kisberk Imrét, mint utódlási joggal rendelkező püspököt, hogy segítségével az egyházmegyében a vezetés „mrev” irányra megváltozik. Ez azonban nem következett be. Az állam által elmozdított „reakciós” esperesek helyét nem töltötték be, sőt ezek új helyükön folytatták egyházkormányzati feladataikat.

Az Állami Egyházügyi Hivatal vezetőjét Prantner Józsefet államtitkárrá nevezték ki és egyben meghatározták jogkörét is. A jövőben „kötelező rendelkezéseket bocsájthat ki tevékenységi területén”. Eddig csak végrehajtó szerv volt.

Március 14-én kezdődött a magyar püspökök tavaszi konferenciája és márc. 15-én délután ért véget. Az elnöki tisztséget Dudás Miklós rangidős hajdudorogi megyéspüspök töltötte be. Miután kegyeletos szavakkal megemlékezett Shvoy Lajos székesfehérvári püspök haláláról, üdvözölte a püspöki konferencia új tagját Potyondi Imrét, ki mint káptalani helynök ezentúl résztvesz a püspökkari tanácskozásokon. Ezután közölte az elnöklő püspök, hogy a Szentatya kinevezte a Keleti Egyházak Kongregációjának tagjává. Ezután a konferencia rátért a folyó ügyek tárgyalására.

Dudás Miklós, most hogy a Keleti Kongregáció tagja lett, először utazhatott Rómába. A Szentatya a Keleti Kongregáció tagjai közé a biborosokon és pátriárkákon kívül két megyéspüspököt is kinevezett. Ezek a keleti egyház különböző rítusait képviselik: a malabárt, malankárt, bizancit, görögöt, rutént románt és most Dudás Miklós a bizanci magyar rítus képviselője. Dudás Miklós elutazása előtt többek közt úgy nyilatkozott, hogy kinevezésével módja nyílik a magyar görögkatolikusság helyzetének alaposabb megismer-

tetésére, problémáinak feltárására a kongregációban. Nyilatkozott arról is, hogy szeretné alaposabban megtárgyalni az Észak-Amerikában (USA. Canada) élő magyar görögkatolikusok lelkipásztori ellátását. Több tizezer magyar hittestvér él ott és évek óta kérik óhazai főpásztoruk, a hajdudorogi püspök lelki támogatását.

A püspökkari konferencia elfogadta a „papi szenátus” szabályzatát. E testület feladata, hogy a Főpásztort az egyházmegye kormányzásában támogassa. A tanács tagjainak kétharmadát az egyházmegyei papság titkos szavazással választja, egyharmadát pedig a főpásztor nevezi ki.

A püspöki kar kérésére az Állami Egyházügyi Hivatal 1968-ra is biztosította a rendes és rendkívüli államsegély teljes összegét. Az államsegélyből a régi megegyezés értelmében már csak 25% volna esedékes. Ezt az állam 75%-kal, mint rendkívüli államsegéllyel kiegészítette. Brezanóczy püspök annak a reményének adott kifejezést, hogy az illetékes állami tényezők a jövőben is megértéssel lesznek az egyházra nehezedő súlyos anyagi terhek iránt.

A püspökkari értekezlet pályázatot irt ki új magyar hittankönyvekre. Brezanóczy püspök, egri apostoli kormányzó ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy a hittankönyv-írók eddig iskolai osztályokban gondolkoztak. Ma és holnap azonban a korosztályokhoz kell a hittankönyveket igazítani. A püspöki kar öt könyvre irt ki pályázatot: az első azoknak a gyermekeknek szól, akik még nem tudnak olvasni, az ötödik pedig már a felnőtteknek.

Megjelent az Ujszövetségi Szentírás új magyar fordítása is. 1279 oldalas vaskos kötet, fekete vászonkötéssel. A Szentírást Szörényi Andor bevezető ismertetése nyitja meg, „A II. vatikáni zsinat tanítása a kinyilatkoztatásról” címen több mint 30 oldalon. Ő magyarázza Szent János evangéliumát is. Gál Ferenc és Kosztolányi István szintén mély és gazdag tanítással támasztják alá az általuk fordított részeket. Rendkívül gazdag ismeretanyaggal kapja kezébe az olvasó e fordítást.

A Hazafias Népfront ápr. 17-19-ig tartotta negyedik kongresszusát. Kádár János beszédében a materialisták és a hívők együttműködésének szükségességét hangoztatta. Brezanóczy Pál püspök szólalt fel a kongresszuson katolikus részről és többek közt ezeket mondta: „Közelről érint bennünket a kongresszusi állásfoglalás harmadik pontjában ránk vonatkoztatott kijelentés, amely arról szól, hogy világnézeti különbségek ellenére is lehetséges a nemzeti egység, ha a különböző világnézetet vallók a közös nagy társadalmi és nemzeti célokat követik. Ezen alapszik hazánkban az állam és az egyház közötti egység, a hívők és egyházi vezetők együttműködése a népi nemzeti egység keretében.”

A záró ülésen Hamvas András kalocsai érseket, Brezanóczy Pál és Ijjas József püspököket választották be a Népfront vezető testületébe.

A Magyar Kurir jelentése szerint a husvétii triduumok és szertartások igen látogatottak voltak. Sok helyen kevésnek bizonyult a gyóntató papok száma és a hívek hosszú sorokban várakoztak, míg a gyónásnál sorra kerülhettek. A feltámadási körmeneteken is mindenütt sokan vettek részt.

Mindszenty bíborossal kapcsolatban március végén a rádió és világsajtó azt a hírt hozta, hogy a bíboros megváltoztatta eddigi álláspontját és elhagyta Magyarországot. A jelentések megbízható bécsi forrásra hivatkoztak. E híreket azonban a washingtoni külügyminisztérium azonnal megcáfolta és kijelentette, nincs tudomása, hogy Mindszenty bíborosnak szándékában lenne elhagyni menedékhelyét és külföldre utazni.

Erdélyi helyzet

A román kommunista pár központi lapja, a Scinteia márc. 1. száma első oldalán hozza azt a fényképet, mely a romániai egyházi vezetők ünnepélyes kihallgatása alkalmából rendezett fogadásról készült az államelnök palotájának dísztermében. Ceausescu államelnök a romániai egyházak vezetőit ünnepélyes kihallgatásra hívta meg. Ott volt Justinian Marina ortodox patriárka a tartományok ortodox metropolitáival, Márton Áron gyulafehérvári püspök, László József nagyváradai református püspök, Hermann Binder a német ev. egyház helyettes vezetője és Rosen Mózes zsidó főrabbi. A virággal díszített márványsztalok mellett bőrfotelben foglaltak helyet a vendégek. Az államelnök Justinian pátriárka és Márton Áron püspök között ül és a felvétel pillanatában az elnök éppen Márton Áronnal beszélget. Ceausescu államelnök a következőket mondotta: „Arra kérem önöket, engedjék meg nekem, hogy megköszönjem a kormány politikájára vonatkozó értékelésüket.” Majd elmondotta, hogy a román kormány minden törekvése arra irányul, hogy a nép érdekeit képviselje függetlenül attól, hogy az állampolgárok milyen nemzetiségűek, illetve milyen valláshoz tartoznak. Hangoztatta, hogy a kormány tervei közt szerepel az állampolgári jogok kiszélesítése, az iparosítás folytatása és az életszínvonal emelése. Nagy súlyt helyeznek az államvezetők arra is — hangozott Ceausescu beszéde — hogy Románia tekintélyét nemzetközi vonatkozásban is emeljék. E tekintetben az egyházak vezetői is sokat tehetnek. Arra kérte őket, hogy külföldi kapcsolataikkal is járuljanak hozzá a kormány politikájának támogatásához. Meggyőződésünk — folytatta az államelnök, — hogy az állampolgárok együttműködésével — és itt külön megemlítette: románok, magyarok, németek és a többi nemzetiségek vallásukra való tekintet nélkül — elősegítik a kitűzött célok megvalósítását.

Justinian Marina ortodox patriárka beszédében hangsúlyozta, hogy az államvezetővel és a néppel együtt azon fognak dolgozni, hogy az országban

és külföldön egyaránt képviseljük és támogassák a haza érdekeit. A patriárka külön kiemelte a kormányzat által biztosított vallásszabadságot és a népet átható hazafias szellemet. Hasonló stílusban nyilatkozott Papp László József nagyváradai református püspök és Binder Hermann evangélikus vezető, valamint Rosen Mózes zsidó főrabbi is.

Márton Áron erdélyi püspök szószerint ezeket mondotta: „Ma itt állunk az államférfi előtt, aki az állami tanács és a kormány segítségével vállal viseli az ország gondját és a nép sorsát olyan időkben, amikor a világ tele van feszültséggel, súlyos ellentétekkel és az átalakulás kríziseivel. A társadalmi és a nemzetközi élet ma sokkal bonyolultabb, mint bármikor a történelem folyamán. Majdnem minden nap új helyzetet teremt és új problémákat hoz magával, amelyeket meg kell oldani. Az államelnökök nagyjelentőségű kérdésekben naponta kell döntéseket hoznia, amelyek az ország belső életét és nemzetközi kapcsolatait érintik; mindez befolyásolja az építés békés munkáját, valamint az ország nemzetközi tekintélyét. Hisszük, hogy Excellenciádat, az állami tanácsot, illetve a kormányt hatékonyan segíthetjük ebben a munkában, amely mindannyiunkat érint, tanítván hűveinket, hogy lelkiismeretesen teljesítsék állampolgári kötelességeiket. E tekintetben példát adunk nekik és kérjük hitünk szerint az állam vezetőinek munkájához Isten segítségét.”

„Engedtesse meg nekem” — folytatta az erdélyi püspök — „hogyan e rendkívüli alkalommal Excellenciád előtt kifejezzem örömemet, amelyet az a hír jelentett számomra, hogy a miniszterelnök és a külügyminiszter olaszországi útja alkalmával meglátogatta egyházunk fejét. Köszönjük Excellenciának és a kormánynak ezt a magas gesztust, amely reményeket keltett bennünk; kívánunk az államtanács és a kormány tagjainak tiszteletünk kifejezésével egészséget, gazdag sikert és boldogságot.” (Scintea, 1968 március 1.)

Márton Áron háziőrízetének feloldása után nyomban hozzá látott hivatása gyakorlásához. Körlevelet adott ki, melyben jelzi, hogy tavasszal bérmakörutra indul. Rendezte az évek óta megakadályozott papi és kápláni kinevezéseket és felfrissítette a papnevelő tanári karát és vezetőit.

Fehérvásárnap reggőta nem látott nagy tömeg jelenlétében Márton Áron 18 papot szentelt. Ezekből 13 erdélyi, 2 temesvári, 2 szatmári, 1 váradai egyházmegyés. Másnap a restaurálás alatt álló ősi székesegyházban (XIII. századból) mutatták be az új papok hozzátartozóik jelenlétében első szentmiséjüket. Huber igazgató volt a primícia szónok.

Az új szabadkai püspökség

A vatikáni rádió 1968 január 25. adásában jelentette be, hogy VI. Pál pápa a bácskai apostoli adminisztratúrát Szabadka székhellyel önálló püspökséggé tette. Az új püspökség védőszentje Szent Pál apostol.

A bácskai apostoli kormányzóság a Kalocsa-bácsi érsekségnek Jugoszláviához csatolt részét foglalta magába. A Szentszék 1923 febr. 10-én állította fel és élére Budanovics Lajos szabadkai plébánost nevezte ki. 1927-ben Budanovics Lajost címzetes cisamusi püspökké nevezték ki. — (Várady Árpád érsek utódát, gróf Zichy Gyulát a Szentszék már kalocsai és nem Kalocsa-bácsi érsekké nevezte ki.)

1941-ben néhány évre a bácskai apostoli adminisztratura visszatért a Kalocsa-bácsi érsekség joghatáskörébe.

1944-45 telén Budanovics ismét átvette az adminisztratura vezetését. 1956-ban az idős Budanovics mellé a Szentszék Zvekanovics Mátyás c. püspököt nevezte ki utódlási joggal az adminisztratura vicariusává. Budanovics 1958-ban bekövetkezett halála után Zvekanovics lett az adminisztrátor. Zvekanovics a Budanovics püspök által alapított küsszemináriumnak a Paulinumnak 1962-ben a Szent Teréz plébánia átalakított épületében adott új otthont. Az új szemináriumot 1965-ben szentelték fel.

Az új püspökségnek 112 plébániája van és 88 papja. A püspökség területén működik még 20 szerzetes négy rendházban. A hívek száma 400.000 körül van és ezeknek kb. kétharmada magyar.

Az újonnan alakult Szabadka-i püspökség az egykori Bács-i érsekség területén fekszik. Először 535-ben, Jusztiniánusz császár uralkodása idején említik „második Pannonia püspökségét Bács városában.” 1135 körül a bácsi érsekséget „in perpetuum” egyesítették a kalocsai püspökséggel. Ettől kezdve az érsek mindkét egyház címét viselte. A beiktatást Kalocsán és Bácsban is megtartották. A székeskáptalan Bács-ban 1526-ig, a mohácsi vészig fennállt.

Az új szabadkai püspökség első magyar újmisései:

Miocs József (Kula), Pénzes János (Bajmok), Tóth József (Kula) és Vajda Rudolf (Magyar Kanizsa). Az erdélyi újmisésekkel együtt paptestvéreink imáiba ajánljuk őket és kérjük, hogy a magyarok Nagyasszonya édesanyai szeretetével védje nehéz utaikon!

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmise

Potyondy Imre székesfehérvári káptalani helynök március 25-én mutatta be gyémántmiséjét Máriaremetén. A szentbeszédet Naményi Lajos pápai kamarás, remetei plébános mondta.

Aranymisék

Dér Gyula c. prépost, az „Ecclesia” szövetkezet elnöke február 4-én mutatta be aranymiséjét a budavári Nagyboldogasszony templomban. Kézzeve-tője Schwarcz Eggenhofer Artur esztergomi apostoli kormányzó volt. A szentbeszédet Tóth János c. apát a templom plébánosa mondta.

Frindt Jenő prépost kanonok jászjákóhalmi plébános febr. 24-én mutatta be aranymiséjét az egri papnevelő intézet kápolnájában.

Mersich Márton prelátuskanonok 1968 június 18-án mutatta be aranymiséjét az eisenstadti (kismartoni) székesegyházban. Manuduktora Gangl Mihály prelátus, szónoka pedig Dr. Blazovich bencés tanár volt. A Te Deum előtt Dr. László István megyéspüspök méltatta a jubiláns érdemeit és tolmácsolta az egyházmegye elismerését és köszönétét.

A jubiláns Répcesarudon (Frankenau) született. Középkorait Köszege, Sopronba és Győrött a bencéseknél végezte. Győrött szentelték pappá. Grosswarasdorfon (Szabadbáránd) káplánoskodott majd Baumgarten (Sopronkert) plébánosa és egyben a kisboldogasszonyi kerület esperese. Itt kapta kanonoki kinevezését is.

P. Lösch István lazarista atya június 24-én concelebrálta huszadmagával aranymiséjét. Egész fiatalon Grazban lépett be a lazarista rendbe, mivel a magyar rendtartomány csak 1926-ban alakult meg. Ekkor hazament. Sokáig mint házfőnök, később mint teológiai igazgató és tanár működött. Azok közé tartozik, akik nem elégszenek meg a sokkal, ha még többet is tudnak adni. A külföldi misszióba kérte magát. Alig érkezett meg Konstantinápolyba, kitört a háború. Az Urnak elég volt áldozatkészségét látnia. Ismét visszatért Magyarországra. Hivatásának főfeladatát a hívekkel való közvetlen foglalkozásban látta. Faluról falura járt, missziókat tartott, gyóntatott sokszor késő éjszakáig.

1956-ban ő is kimenekült. Buzgóságával igyekezett menekült honfitársainak vizsgáztatást és lelki támaszt nyújtani. Bár egészsége már akkor meg volt támadva, erős fájdalmak árán is buzgón végezte apostoli munkáját. 1962-ben súlyos operáción esett át. Elviselhetetlen fájdalmai miatt át kellett vágni az idegeket, ez mindkét lábának megbénulását vonta maga után. Külső tevékenysége véget ért, de nem a hívekkel való foglalkozás. Szobájában, tolószékekben azóta is állandóan rendelkezésére áll az öt felkeresőknek és szolgálja lehetőségeihez képest népét, hazáját és Istenét.

HALOTTAINK

- Dr. Szántó Antal** ny. nagycenki esperesplébános jan. 29-én Székesfehérváron.
Temetése febr. 4-én Nagycenken (75, 50).
- Világos Ödön** tb. kanonok, göllei ny. esperesplébános. Temetése jan. 25-én
volt Fonóban (67).
- Svraka Ferenc** címzetes apát, ny. újvidéki belvárosi esperesplébános jan. 6-án
Zomborban (83, 58).
- Nacsa Lajos** ny. esperesplébános Tószegen (78, 54).
- Krafcsik János** zempléni megyei főesperes, ujlaki g. kat. lelkész. Bártfán
temették (75, 51).
- P. Erdész István** volt Budapesti Alsóvizivárosi plébános febr. 8-án temették
Pannonhalmán (69).
- Szémán János** érseki tanácsos, ny. kállósemjéni plébános febr. 17-én
Kállósemjénben (88).
- Kéri Nándor** a székesfehérvári Prohászka Emléktemplom volt plébánosa
febr. 21-én. Temetése febr. 28-án volt Székesfehérváron (79).
- Simay Kálmán** püspöki tanácsos, nagykovácsii plébános márc. 1-én. Budafokon
temették márc. 8-án (56, 33).
- László János** püspöki tanácsos, ujszegedi plébános márc. 5-én Szegeden.
Szeged-belvárosi temetőben temették márc. 8-án (78, 55).
- P. Takács Bertalan Gergely** ferences áldozópap, gimn. tanár febr. 22-én
Esztergomban (58, 42, 34).
- Farsang László** csanádegyházmegyes ny. plébános a Székesfehérvári Papi
Otthonban. Márc. 12-én temette Kisberk Imre püspök (61).
- Pethes Lajos** ny. lelkész márc. 12-én Budapesten (72, 50).
- Ladányi Károly László** a minorita rend. ny. rendfőnöke febr. 11-én Pécssett.
Egerben temették (66, 44, 41).
- Antalóczy Kornél** gör. kat. székesegyházi órkanonok, nyiregyházi lelkész
márc. 20-án (66, 37).
- Dr. Kriegler György** székesegyházi kanonok, főesperes márc. 22-én Győrött.
A székesegyház kriptájába temették (71, 46).
- Ast Ferenc** edelényi esperesplébános márc. 23-án Edelényben (66, 36).
- Kiss István** ny. esperes, Kunszentmiklós és Rákospalota volt plébánosa.
Rákospalotán temették (73).

- Velics Miksa SJ** aranymisés áldozópap, ny. gimn. tanár márc. 23-án Pannonhalmán (86, 54).
- Falusi Béla** kegyesrendi áldozópap, gimn. tanár márc. 25-én Budapesten váratlanul elhunyt. Zebegényben temették (63, 44, 38).
- Almásy Ferenc** solymári plébános, szentszéki bíró ápr. 7-én (55, 30).
- Kiss Imre** ny. jászladányi esperesplébános márc. 3-án (78, 55).
- Jenei Lajos Ráfael O. P.** márc. 31-én Szombathelyen. A Szent Márton templom kriptájában helyezték örök nyugalomra (76, 52).
- Prause József** kanonok, gyömrői esperesplébános. A gyászmisét Kovács Vince püspök mondta érette, majd Szabó Imre püspök kísérte a temetőbe (74).
- Fekete Béla** Kács község apátplébánosa Gödöllőn (62).
- Tamás Ernő** a Betegtek Lelkigondozásának érseki biztosa, érseki tanácsos, a Csörsz utcai kápolna igazgatója ápr. 26-án váratlanul elhunyt (65, 43).
- Halmos Béla** volt diósi plébános (75).
- Dr. Schriffert Béla** protonotárius, nagyvárad kanonok május 1-én Nagyváradon (79, 56).
- P. Vadkerti Béla SJ** ápr. 28-án Rómában. Máj. 4-én temették Rómában (64, 45).
- P. Németh József SJ.** Formosán (66, 47, 36).
- Luttor Ferenc** ny. teológiai tanár, székesfehérvári egyházmegyei áldozópap. váratlanul elhunyt. Ápr. 30-án temették a budapesti Ujköztemetőben (58, 35).
- Lócsy Károly** c. esperes, egyeki plébános ápr. 29-én váratlanul elhunyt. Kerecsenden temették (62).
- Potz György** pápai prelátus, bácsi esperes, Dunabölkényi plébános máj. 11-én Szabadkán (92, 69).
- Perényi Pál** aranymisés ny. himesházai esperesplébános. Cserhádi pécsi apostoli kormányzó temette (86, 63).
- Körtvélyessy László** Albin min. ferencrendi áldozópap Miskolcon (58, 35, 33).
- Mikula Theodor** püspöki tanácsos, trausdorfi plébános (68, 43).
- Hargitai Ferenc** ny. alsószőlőnői plébános máj. 9-én. Rábakéthyen temették (74, 47).
- Nagy József** Kelemen bencés tanár máj. 14-én Pannonhalmán. Győrött temették (63, 44).
- Kun Lajos** minorita áldozópap Miskolcon (59, 36).
- Sopsich János** pápai prelátus Szegeden (78, 55).

†

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementőinkba !

SOPSICH JÁNOS

Pápai prelátus
(1890 — 1968)

Ma úgy mondanák, hogy meghalt egy monolith-ember. Nem azért, mintha kőből lett volna a szíve, hanem mert határozott jellem volt és biztoskezü vezetője a csanádi püspöki hivatalnak közel három évtizeden keresztül.

Sokgyermekes makói iparos család szülötte. 1913-ban szentelték pappá. Aradon, Perjámoson, Apátfalván és Makón működött. Közben négy éven át mint tábori lelkész frontszolgálatot is teljesített és őrnagyi ranggal szerelt le.

Tízéves pap korában, 1923-ban választotta őt titkárává Glattfelder püspök. Ettől kezdve Szegeden élt és keménykötésű, amugyis katonás egyénisége összeforrott ennek a városnak hőskorával. A Temesvárról elűzött püspök nem pihenni jött Szegedre, hanem alkotó géniuszát kibontani. A Trianon utáni Szeged nem remélt irányítót kapott Glattfelder Gyulában. Alig három évvel előbb telepedtek le a jezsuiták és szinte egyidejűleg a Kolozsvárról átmenekült egyetem. Ez a három nagy szellemi tényező meglepetésszerűen érte az alföldi nagyváros hatóságát. Alig tudták követni a tempót, amit az első nagy háboru utáni újjáépítésben ezek az adottságok minden más várost megelőzve diktáltak. Csakhamar bővül az együttes Klebelsberg Kunó személyével, akiről bátran állíthatjuk, hogy Széchenyi István óta Magyarország legnagyobb kulturpolitikusa volt. Mint Szeged képviselője és Glattfelder püspök személyes barátja rövid pár év alatt létrehozta a teljesen új egyetemi városrészt a klinikákkal együtt.

Sopsich prelátus személyét ebben a milióben kell szemlélni. Mert ő volt a püspök első számú munkatársa. Mindenki úgy érezte, hogy ő a püspöki hatóság. Hiszen jó ideig ő volt az egyedüli aulista: titkár, irodaigazgató, szertartó egy személyben, aki egyetlen irodai segéderővel végezte azt a munkát, amit másutt hivatalnoksereg végez.

A legnagyobb hivatali pontossággal egyedül intézte a személyi, gazdasági, iskolai ügyeket. Akkor még megvolt a 6000 holdas lelei birtok. Hatalmas munkabírás, világos fej, tökéletes adminisztráció jellemezték. A hivatalos óra fogalmát nem ismerte. Reggeltől késő estig dolgozott az aktákon, levelezésen, pénztári elszámolásokon és a püspöki háztartás gondjain.

Ne feledjük, hogy egy egészen új egyházmegye megalapításáról és berendezéséről volt szó. Az ősi Csanádegyházmegye egész archívuma, könyvtára Temesváron maradt. Szegeden mindent előről kellett kezdeni. E hatalmas munka még akkor is rendkívüli erőt kívánt volna, ha a Klebelsberg — Glattfelder építkezés nem adott volna ezernyi gondot az Aulának. Mert az egyetemmel egyidejűleg épült a Fogadalmi Székesegyház, az egyházmegyeközi szeminárium, a Szent Imre Kollégium és az új püspöki rezidencia. E négy hatalmas építkezés egyházi adminisztrációja is Sopsich vállaira nehezedett. Alig tíz év alatt tető alatt voltak az épületek.

Ugyis definiálhatnánk Sopsich szerepét, hogy ő volt a „Mädchen für alles” Szeged és az egyházmegye újjáépítésében. Természetes, hogy ekkora építkezések számtalan kapcsolatot tételeznek fel országos és helyi hatóságokkal, vállalatokkal, iparosokkal, kereskedőkkel. És az alkotás közben sok odiozus feladat jelentkezik, amittől meg kellett kimélni a püspököt és a minisztert egyaránt. Sopsich prelátus szó nélkül és feltűnés nélkül vállalta a kellemetlen feladatokat, pedig tudta, hogy ezzel ellenségeit szaporítja. Mert két akta közt az étlapot is el kellett készíteni Márta nővérnek, a disznóvágás idejét meghatározni, a villanyszerelőknek utánanézni és bevásárlásokat irányítani.

Egyszer bizalmas humorral így jellemezte hivatalát: „Az irodaigazgató olyan mint a patak közepén leszúrt bot: minden szemét rajta akad fenn.”

Minden keménysége ellenére meleg szívvel szerette egyházmegyéjét és megbecsüléssel emlegette paptársai erőnyeit. Sohasem szemükben, annál inkább mások előtt.

Besugást, intrikát nem tűrt. Ha panaszkodni jöttek valamelyik pap ellen, csak ennyit mondott: „Most menjen haza, mindezt írja le és adja be írásban”. S ha valakinek volt bátorsága vádaskodását leírni, a beadványt elküldte a vádlottnak, hogy feleljen rá. Ez az egyenes, férfias eljárás sokak tiszteletét biztosította számára.

Hamar átlátott a szélhámosságokon, de a papi tekintélyt tüzőn-vizen át védelmezte hatóságokkal szemben is. S még tényleges hibák esetén sem engedte, hogy valakinek nyakát törjék.

Hivatalos írásai precíz jogi és teológiai tudást mutatnak s teszik őt avatott tollú cancellistává. „Mert az irodaigazgató mindennap szigorlatozik a püspök előtt, mikor aláírásra viszi az aktákat.” Ha valakit méltánytalanság ért, azt mondta neki: „A püspök nem vonja vissza szavát, de majd talál módot arra, hogy helyreigazítsa intézkedését.”

Azidőtájt különleges probléma volt Csanádban, hogy háromféle rétegződés volt a papság mentalitásában. Az idősebb generáció még Temesváron tanult. Az első háború utáni papság Esztergomban és különféle egyetemeken végzett. 1930-tól kezdve pedig az új szemináriumban jezsuiták (Hunya Dániel) nevelték a fiatal nemzedéket. Nem volt könnyű feladat ezeket egységesen kormányozni. De sikerült. A postconciiliaris egyház örülhetne világviszonylatban, ha olyan egység lenne a papságban mint volt Csanádban.

A nagy történelmi fordulat után majdnem börtönbe juttatták. De a feltételezett szabálytalanságokat precíz irodavezetése és archivuma alapján imponálóan tudta kivédeni. Természetesen mint annyi más, a szolgálaton kívüli helyezést nem tudta elkerülni (1951). Néhány évi vándorlás után visszatért a szegedi püspöki rezidenciába, de csak lakónak. Nem adatott meg neki a derűs öregség. Így csak a harcos életkor emléke él a papokban, melyben sok-sok hálátlan feladatot vállalt csak azért, hogy a püspök és az egyházmegye annál szeretetreméltóbbnak tűnjék fel.

A munkanélküliség egészségét is sorvasztotta. A csupa fegyelem-ember súlyos betegség után nagy szenvedéseit erős lélekkel viselte. A betegek szentségének kegyelmeit megköszönve 1968 jún. 7-én elhunyt az Urban. A szegedbelvárosi temetőben várja a feltámadást.

Dr. Majtényi Béla

P. VADKERTI BÉLA SJ
(1904 — 1968)

Kimondottan kemény akaratú, kolerikus jellem volt, arra hivatott, hogy az eléje tornyosuló akadályokkal, így vagy úgy, megbirkózzék. Lehet, hogy ez a magyarázata földi pályafutása változatosságának is.

A bácskai nagy parasztvárosban, Szabadkán született; középiskolai tanulmányait a szabadkai, szegedi és aszódi gimnáziumban végezte. 1923-ban belépett az érdi jezsuita újoncházba; teológiai tanulmányait Szegeden és Innsbruckban végezte; itt megszerezte a doktorátust a teológiából „Az élő víz” című tanulmányával. 1935-ben szentelték pappá. A pécsi Pius-gimnáziumban pár évig tanította a hittant és a bölcseletet; okos és világos előadásai tekintélyt szereztek neki tanítványai előtt. 1943-tól őt Mária-kongregációt vezetett Pesten, míg 1948-ban el nem hagyta az országot. Először Franciaországban gondozta a magyarokat; 1950-ben már Palermóban találjuk, mint a középiskolások lelkiatyját, aztán Londonban foglalkozott a magyarokkal, végül 1959-ben Németországba került; Brombachban volt lelkipásztor egészen haláláig. Utolsó éveiben sokat szenvedett szem- és szívbaja miatt. Épen régi munkaterületére, Szicília felé volt uton. Ápr. 28-án Romáig repülővel jött. A repülőtérről a Termini állomásra ment s ott megölte régi szívbaja. Minthogy utlevelét nem találták nála, elég sokáig húzódtott személyazonosságának megállapítása. Május 4-én a Campo Veranoi jezsuita kriptába temették.

Dr. SCHRIFBERT BÉLA

a nagyváradai székesegyház utolsó kanonokja

Dr. Schriffert Béla protonotarius, a nagyváradai székesegyház utolsó kanonokja 1889 szeptember 6-án született Orosházán. Középiskolai tanulmányait Nagyváradon a premontrai főgimnáziumban végezte az 1901-1908 években. A kiváló tehetségű ifjút püspöke a budapesti tudományegyetemre küldte. Alig 23 éves mikor Nagyváradon pappá szentelték. Mint káplán Ujkigyóson kezdte lelképásztori munkáját. Abban az időben dr. Lindenberger János volt a gyulai esperesplébános. Mikor a fiatal, vékonydongájú, beteges külsejű pap tisztelgő látogatáson megjelent esperesénél, Lindenberger e szavakkal fogadta: „Fiacskám, magát ide küldték meghalni?” — Hála Istennek nem így történt. Ujkigyós után 1914-ben Szilágysomlyóra került. Gróf Széchényi Miklós csakhamar felismerte az ifju pap kiváló tehetségét és már 1915-ben kinevezte püspöki udvarába szertartónak. Ezután rohamosan emelkedett az egyházi méltóságok terén. 1918-ban püspöki titkár, 1921-ben egyházmegyel irodaigazgató. 1923-ban gróf Széchényi Miklós, nem sokkal halála előtt, kanonokká nevezte ki.

Az idősebb papok közül sokan felhíborodtak e fiatal kanonoki kinevezésén. De az idő Széchényi püspököt igazolta, aki székhelyét elhagyni kényszerülve megérezte, kell ez a fiatal kanonok. Nagy szüksége lesz még rá elárvult egyházmegyéjének. — Most mikor búcsút kell venni Várad utolsó kanonokjától, a mai nemzedék — az akkori fiatal kanonoki kinevezéséért csak áldani tudja Széchényi emlékét. — Mint irodaigazgató és oldalkanonok ritka szakértelemmel vezette az egyházmegye gazdasági ügyeit is. Szánálta a váradai székeskáptalan birtokait, az egyházmegye javára fordítva a jövedelmet. Kormányzása idején az egyházmegye több új lelkészszéssel gyarapodott, mint korábban egy évszázad alatt.

Nevéhez fűződik az olasz bírpalota és a Szent József kórház létrehozása is. Tanított a teológián. 1936-tól dékán kanonok. 1940-ben Fiedler püspök lemondásával átmenetileg Márton Áron erdélyi püspök adminisztrálta a váradai egyházmegyét is. A távolban élő püspök teljes jogu helynökévé nevezte ki. Ettől kezdve megszakítás nélkül töltötte be a püspöki helynöki tiszteletet 1951-ig. Egyedül viselte e nehéz időkben az egyházmegye gondjait. 1942-ben apostoli protonotarius.

Utóbbi éveit szerény visszavonultságban töltötte, de élete végéig végezte papi funkcióit. A jó Isten súlyos betegség hosszantartó keresztútjára vezette szolgáját. Május elsején az utolsó váradai kanonok az örökkévalóságba költözött. A nagyszerű elődök szellemében tudásával, papi és emberi jellemének kiválóságával szolgálta egyházát.

Temetése május 3-án volt a váradolvaszi Haller kápolnából. A papság, a hívek és tisztelői meghiúsított, könnyes szemmel, elárvultan kísérték utolsó útjára. A temetést Bélteki Ferenc General Vicar végezte. Az egyházmegye 76 papjából kb. 40-en voltak jelen és bizony alig volt köztük egynehány nem fehér hajjal.

Marosi László

ARATÓ GYORGY

tótkomlósi plébános

Karácsony vigiliáján az oldala mellett segédkező paptársá támogatásával még a plébániai szentmisét celebrálta. Készült az éjféλι szentmise bemutatására is. Az esti órákban rosszul lett. Régóta beteg szíve jelezte a halál közeledtét. Kivánságára paptársá feladta neki a szentkenetet. Az orosházi kórházba szállították. Abban az időben szólította magához az isteni Főpap, mikor a tótkomlósi templomban az éjféλι szent misén hívei a szentáldozáshoz járultak. Arató csendes, finomlelkű, buzgó lelkipásztor volt és egyben ihletett költő. Meleg papi lelkét sugározzák lírikus költeményei, melyek „Közel az Isten” címmel jelentek meg. Szülővárosában, Békéscsabán temette dec. 28-án Ijjas József püspök.

HEVENESI ISTVÁN

Fiatal korában a gépek kötötték le érdeklődését s a gépészmérnöki pályát választotta. A papi hivatás, amely után már ekkor is vágyott, csak később kerekedett a gépek szeretete fölé. Az első világháborúban először a román, majd az olasz fronton küzdött; mint tartalékos huszárhadnagy és egy gépfegyverosztag parancsnoka három kitüntetéssel szerelt le. Oklevelének megszerzése után egy vidéki iparművek részvénytársaságának mérnöke, majd annak igazgatója lett. Itt kitűnt nemcsak erényes életével, jellemének szilárdságával és vallásának komoly gyakorlásával, hanem szociális érzékével is: munkásainak igazi barátja volt, aki utána nézett vallási életüknek, azonfelül életkörülményeik apró részleteire is kiterjedt a gondja; főként a fiatalokat intette óva a korcsmázástól és takarékosra buzdította őket. 1935-ben Isten hívását félreérthetetlenül felismerve a budapesti egyetemen megkezdte a skolasztikus filozófiai tanulmányait. Ezeknek sikeres befejezése után 1937-ben felvételt nyert a csanádi egyházmegyébe. A szegedi szemináriumban mindenkinek feltűnt szerénysége, és őszintén csodálták, mennyire be tudott illeszkedni a 20-25 évnyi korkülönbség ellenére is fiatalos környezetébe. Püspöke, Glattfelder Gyula, nem egyszer állította őt példaképül társai elé. 47 éves volt, mikor 1941-ben pappá szentelték. Ahol csak működött, — utolsó beosztása Makón volt, — mély benyomást tett híveire szerénysége, kedvessége, udvariassága, de főként igazi papi lelkülete. Közismert volt a betegek iránti odaadása és a szegények szeretete. 1945-ben szekéren járta be a Szeged környéki falvakat és vitte be a városba az összegyűjtött élelmet a szükségétlátó szemináristáknak. Érelmeszesődése miatt 1963-ban a székesfehérvári Papi Otthonba került. Betegségének természete szükségkép magával hozta, hogy ápolóinak sokszor nem kis terhére esett és türelmüket próbára tette; ám ezek is csak a legnagyobb szeretettel, mély lelkiségének önkéntelen elismerésével szóltak róla. Legfőbb ambíciója volt: Jézus Szíve szerinti pap lenni és főképp a jóságban hozzá hasonlítani. Talán ezért is hívta előszeretettel főhászaiban az Urat „jószívú” Jézusnak. Mégis, utolsó éveiben, mindinkább a Keresztrefeszítetthez kezdett hasonlítani. Az isteni Főpap ilyen módon váltotta teljeseen valóra vágyát és tette őt igazi pappá az ő Szíve szerint.

H.

POLYÁK JÓZSI BÁCSI

a budapest-krisztinavárosi templom segédsekrestyése
(1907 — 1967)

Kereken 6 évtizedet élt századunkból. Bármennyire izgalmas, küzdelmes történelmi fordulatokhoz kötődik is élete, egyéni sorsa éppen az eseménytelenségben vált gazdaggá, emlékezetessé, és mély etikumot hordozóvá. Élete hiteles vallomás a láthatatlan világ mozzanatainak, hétköznapi kegyelmeinek, szolgálatban verifikálódó emberi tartásnak mély morális értelméről.

Polyák Józsi bácsi sekrestyés-segítő és önálló harangozó volt a budapesti krisztinavárosi plébániatemplomban. Halála reggelén még hallotta az ötrai harangszót, melyet majdnem egy negyedszázadon át ő hallatott reggel, délen és este. A plébánia konyháján még bekapcsolta a villanytűzhelyet. Utána a folyosón összeesett. Haláltusa nélkül hagyott itt bennünket, a jó halál szép kegyelmével.

Korai árvasága a Mayer József budapesti fiuárвахázbа sodorta. 1945-ig az igazságügyminisztériumban altisztként szolgált, és a budavári Mátyás templomban segédkezett. 1941-ben, 34 éves korában a budavári egyházközség pénzbeszedőnöjét vette feleségül. 1946-ban lett a buzgó szentséglátogató segédsekrestyés a Krisztinában. Ez az Istenben gondolkodó végtelenül egyszerű ember szolgálatát akkor sem láthatta volna el érdemszerzőben, mélyebben, ha értette volna azt, amit miséken, litániákon, temetések, keresztelések, áldások alkalmával latinul ismételtetett, Ő volt az esküvők

és temetések, az első szentáldozások és bérmálások, a hamvazások és havazások első számú napszámosa. Hányszor görnyedt előttünk a piros ünnepi szőnyegeket ki- és begöngyölitve; hányszor poggyászt a kopott, öreg, barnaszínűnek csufolt bőrönddel, amelyben a gyászszertartás tárgyai és ruhadarabjai voltak. Hányszor zörgette kulcscsomójával harangszó után a templomzárást! Lényegében ez minden napi munkájának fotográfiája, szociográfiája.

Szive parancsolta szolgálatra. Isten iránti elkötelezettségéből adódik, hogy mindent a kötelességteljesítés világába emelt. Az értelmi és az érzelmi elem lényegileg azonos volt nála. Munkájának értelmét a szeretet értelmezte. Amit tett, parányi és egészen emberméretű volt, de ahogyan tette, isteni méretűvé vált a kegyelemben. Nem zavarta, hogy minden új nap ismétlése volt a tegnapiak.

Mindig más lábakra méretezett hatalmas cipőkben közlekedett, mindig más fejére mért kalapban köszöngtetett, mindig uraságoktól levettet kabátban és nadrágban járt. Csak rövid kis pipája és néha-néha egy-egy ajandék szivar volt az övé . . .

Volt otthona, de igazában a templomban talált otthonra. A sekrestye volt az ő világa.

Hatvanadik születésnapján ünnepi szentmise volt Polyák Józsi bácsi ért. Ministráns öltözetben foglalt helyet az oltár előtt elhelyezett karosszékben. Midőn az Evangélium felolvasása után a hívek tudomására hozták, hogy kiért mutatják be a szentmiseáldozatot, az ünnepelt felállt és mint az áldásnál a püspök, minden oldal felé meghajolt, felejthetetlen kedvességgel és közvetlenséggel.

Ez a sekrestyés és harangozó élet-tabló élénk adja az egész embert. Egy együgyű embert, akinek életszentsége az Isten iránt érzett kötelesség hangtalan, reklámentes teljesítésével tejesedett be. Teilhard de Chardinnél a tudomány és bölcsélet teológiai távlatu nemzetfelettségében, Foucauld atyánál a sikertelenséggel és eredménytelenséggel formált életszentség jézusi titkában. Ugyanazokhoz a mélységekhez jutottak el egészen más uton és egészen más eszközökkel és mindenkifelett alig kifejezhető talentum-különbségekkel: a maximálissal és a minimálissal mindhárman.

Ennek az embernek hótakarítás és kályhacső-koromtalánítás, tej és kenyér-vagy újságvásárlás alkalmával sem mocskolta be szívet átök vagy indulat.

Most meghuzzuk életének koordinátáit, most, amikor nála már minden boldogan beteljesedett, hisz élete az idő és időtlenség Urának szolgálatában épp az által vált kegyelemmé, hogy eggyé vált az örök kegyelemmel — az örök műhelyben mintázott cipővel, ruhával, kalappal.

Temetésén, melyen a krisztinavárosi hívek százai vettek részt, dr. Szabó Imre püspök bucsuztatta. Ő tartotta a beszédet sirkövetésén is. A ruszkicai márvánnyal borított emléken aranybetűk hirdetik a hűséges munkatárs megbecsülését és a krisztinavárosi hívek áldozatkészségét.

Az afrikai Kongóban élő és dolgozó egyik régi főnöke, amikor tudomást szerzett Józsi bácsi haláláról, így írt Mosamonából keltezett levelében:

„Hallottam, hogy Polyák ur a mennyországban vállalt segédsekrestyési és harangozó állást. Ő már jó helyen van. Én is örülni fogok, ha melléje kerülhetnek inasnak. De addig is megpróbálok egy kicsit dolgozni úgy, mint Polyák ur, mert ha nem, nem vállal majd el inasnak maga mellé és másoknak sem fog ajánlani!”

Kedvesnővér írja Libanonból:

Pár évvel ezelőtt Egyiptomból írtam első és egyetlen leveletem a MPE szerkesztőségébe. Tavaly Marseilleben tartózkodtam. Időközben Libanonba helyeztek át, Kartaba nevű kis községbe, ahol egy iskolánk van leányok részére. Címcserére van tehát szükség, hogy eljussanak ide, ebbe a hegyes-havas világba a Papi Egység felmelegítő sorai.

Mellékelek egy angol Fontot, mint a szegény asszony két fillérjét. Négyen vagyunk itt magyarok a mi közép-keleti tartományunkban, ők is kapják a MPE-et. Az itt tanító nővérek mind libanoni származásúak. Csak az ő segítségükkel apostolokodom a nyelv miatt és inkább köztük, mint a gyerekek között. A zsinat most kezdi kissé felébreszteni őket s mint az egyik nővér a napokban mondta: „a mi népünk most kezdi megismerni a pápát — eddig csak a patriárka létezett számukra”, pedig katolikusok. Így a zsinat őket is jobban hozzánk kapcsolta. Hálás köszönet még egyszer a Papi Egységgel szerzett örömért és lelki haszonért. A jó Isten áldása legyen továbbra is e művön.

Kartaba.

Kollároovits Margit szalézi nővér

A feltámadott édes Jézus áldja meg mindnyájukat, hogy olyan áldozatosan és szeretettel összekapcsolnak bennünket szétszórt magyarokat és táplálnak bennünket lelkileg. Igazi csodálatos kenyérszaporítás ez, melyből mindig jut a szegénynek és betegnek is. Igen drága és értékes husvétii ajándék részemre a küldött új MPE. Küzdöttem épp a keserőséggel, hogy milyen nehéz az idegen nyelvet tökéletesen érteni. Öreg koromban, betegen már nem könnyű elsajátítani. Könnyemet törölte le a megérkezett új szám és új bizalmat öntött belém. Amikor olvastam a „Levél a Szerkesztőhöz” — igen gyengének találtam köszönő soraimat, de a jó Isten gondviselő gazdagsága mindent pótolhat. Itt van most velem több mint négy évi szanatoriumi kezelés után visszakérült nővértársam is. A MPE szímai így részünkre a szegény asszony könyvét jelentik. Kettőn egy szívvel olvassuk és elmélkedjük és ajánljuk fel imáinkat, hogy a szétszórt nyájat egységbe tudják tartani a Krisztushoz vezető szűk uton.

M. Koleta M. Brugge.

Mellékeltlen tisztelettel küldök egy 40 dolláros Money Ordert. Szíves elnézésüket kérem a hosszú várakoztatásért, mert azt hiszem kezdettől fogva kapom a lapot és még sohasem küldtem ellenértéket érte. Teljes tisztelettel és elismeréssel adózom a MPE-nek, mert tartalomban és külső megjelenésben nivósnak és korszerűnek ítélem és sürgetve érzem magam, hogy anyagi támogatásához szerény tehetségem szerint én is hozzájáruljak. Szíves türelmükért hálás köszönettel maradtam és további Isten áldást kérve munkájukra szívélyesen üdvözlí önöket.

Vincze Mihály Woodbridge, USA.

Magyar missziós nővér írja Congóból: Hálás szívvel köszönöm, hogy már olyan régen küldik nekem ezeket a gyönyörű MPE füzeteket. Bizony nagyon szükségem van magyar lelkiolvasmányra. 1931-ben jöttem ki Magyarországról s azóta nem igen van alkalman magyarul beszélni. Imádkozom, hogy a miszsiókban élő magyar papoknak, nővéreknek továbbra is küldhessék ezt az értékes olvasmányt. Bizony nehéz körülmények között dolgozom mostani helyemen, egy állami kórházban. Már négy éve nincs orvosunk. Mint szülésznő, ápolónő dolgozom. A legközelebbi orvos a kórháztól 300 Km-re van. Hajón vágay autóval lehet csak elérni. Eddig békében dolgozhattunk.

Mária Otta ferences nővér.

Néhány magyar ordinarius soraiból:

A küldött könyvet, „Az isteni Főpap nyomában” hálás köszönettel megkaptam. Örömmel vettem kezembe és olvasgatni is fogom, mert nagyon érdekel.

+

P. Hunya Dániel: Az isteni Főpap nyomában c. posthumus munkáját nagy örömmel és köszönettel vettem és lelki épüléssel olvasgatom. A szentéletű papnevelő munkáját szívesen adnám valamennyi oltártestvérem kezébe.

+

A küldött könyvekkel nagy örömet szerzett nekem. Köszönöm. De nekem papjaim és kispapjaim is vannak, akik szintén éheznek az ilyen könyveket. Ne nehezteljen ha kérem, gondoljon rájuk is.

+

Ez az első szám, amit kiadványotokból olvastam. Így most már a zsinati határozatok szemszögéből tudunk látni sokmindent és olyan szép ez a lelki megújulás. Mi is ösztönzést kapunk, hogy jobbakká legyünk.

+

OP. nővér írja: Boldog emlékü Hunya atyánk szegedi sírjára elkészített „Közös koszorúnk” roppant boldogsággal lepett meg. Én is egy vagyok az élet legrugottabbjai” közül, akihez igazi szocialis szeretettel lehajolt . . . emléke, szelleme, tanítása örökké él lelkemben . . . (Meglátogatta a Páter sírját, egy kis koszorút helyezett el. Azt írja, a sír eléggé elhanyagolt. De az ő sírját most nem is lehet tulságosan díszíteni). Mikor Ausztriában jártam, egy rendtestvérem kezembe nyom egy csomó MPE-et. Nézegetem és elsőnek a különszám kötötte le figyelmemet: Hunya Dániel az isteni Főpap nyomában! Nincs szó, ami kifejezné örömöm. Elégtétel mindenért! Nincs egyedül az a zöld koszorucska, vannak még lelkek, akik atyánk nyomdokaiban járnak, legyen áldott érte az Úr!

+

Mons. Magyarai Gyula dr Róma: Neked és P. Örynek még a Hunya féle elmékedések érkezésekor akartam gratulálni, hogy ilyen kincstárat nyitottatok meg a magyar papságnak. Mindennap evvel ébredek és remélem, hogy időben kijön a második rész is. Szívből jövő jókívánságaim.

+

Nem tudom hogyan háláljam meg P. Hunya elmékedési munkáit. Bár magam nem voltam olyan szerencsés, hogy a Páttert személyesen ismertem, vagy hallottam volna, de kollegáimtól sokat hallottam róla. Egy papi elítelt nevelt és tanítványai számára mindig fogalom lesz, rajonganak érte és a legnagyobb dicséret hangján szólnak róla. Örülök, hogy legalább nyomtatásban olvashatom az ő elmékedéseit.

54

+

Egy teológiai tanár írja: Kedves küldeményét nagy örömmel vettem. Hálásan köszönöm. Naponta haszonnal forgatom. Legjobban modernsége, életszerűsége és mély lelkisége tetszik nekem. Ismeretlen világ tárul fel előttem. Tiszteletet ébreszt bennem a másokért hozott sok áldozat. Imáimat és áldozatomat küldve várom a következő és ha van még a mult számokat.

+

